

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до проведення практичних занять,
виконання розрахунково-графічних робіт та
організації самостійної роботи студентів
з дисципліни**

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

*(для студентів 1 та 2 курсів денної і заочної форм навчання за
напрямом підготовки 6.140103 «Туризм»)*

Методичні вказівки до проведення практичних занять, виконання розрахунково-графічних робіт та організації самостійної роботи студентів з дисципліни “Економічна теорія» (для студентів 1 і 2 курсів денної і заочної форм навчання за напрямом підготовки 6.140103 «Туризм») / Харк. нац. акад. міськ. госп - ва; уклад. В. П. Решетило, О. Ю. Єгорова – Х.: ХНАМГ, 2012. – 134 с.

Укладачі: В. П. Решетило, О. Ю. Єгорова.

Методичні вказівки побудовані за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Рецензент: к. е. н, доц. І. А. Островський

Рекомендовано кафедрою економічної теорії, протокол № 3 від 15.10.2011 р.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Зміст дисципліни	5
ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	20
Матеріали практичних занять.....	20
- до розділу 1 «Основи економічної теорії»	20
- до розділу 2 «Макроекономіка».....	30
- до розділу 3 «Мікроекономіка».....	36
Методика виконання розрахунково-графічної роботи студентами денної форми навчання з основ економічної теорії та мікроекономіки.....	49
Завдання до розрахунково-графічних робіт з основ економічної теорії	52
Завдання до розрахунково-графічних робіт з мікроекономіки.....	72
Тестові завдання та контрольні питання для самоперевірки.....	97
Порядок обрання та правила виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання	113
Тематика контрольних робіт для студентів заочної форми навчання.....	117
- до розділу 1 «Основи економічної теорії»	117
- до розділу 2 «Макроекономіка».....	118
- до розділу 3 «Мікроекономіка».....	120
Методика виконання та тематика курсових робіт до розділу 2 «Макроекономіка».....	121
Тематика контрольних робіт з дисципліни «Макроекономіка».....	123
Порядок, методи і критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів.....	124
Екзаменаційні питання до Розділу 1 «Основи економічної теорії».....	127
Розділу 2 «Макроекономіка».....	129
Розділу 3 «Мікроекономіка».....	131
Список рекомендованих джерел	132

ПЕРЕДМОВА

Для бакалаврів галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» за напрямом підготовки 6.140103 «Туризм» програма нормативної навчальної дисципліни «Економічна теорія» зарахована до циклу фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки. Вона викладається протягом трьох семестрів, включає виконання розрахунково-графічних робіт з основ економічної теорії та мікроекономіки, курсової роботи з макроекономіки та завершується екзаменом і двома заліками.

Метою вивчення дисципліни «Економічна теорія» є набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення й економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання й аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю.

Завданням дисципліни є набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури; набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави корегувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики.

У результаті вивчення дисципліни «Економічна теорія» студенти повинні:

- володіти категоріальним апаратом та методологією дослідження;
- аналізувати особливості розвитку та встановлення економічних відносин між людьми у процесі господарської діяльності;
- аналізувати взаємодію економічних суб'єктів у процесі створення матеріальних благ при обмежених ресурсах;
- застосовувати діалектичні методи економічного аналізу при дослідженні елементів ринкового механізму;
- обґрунтовувати можливості застосування теоретичних моделей економічного розвитку в практичній діяльності;
- аналізувати проблеми, пов'язані з розвитком грошово-кредитних відносин, фінансової політики та державного регулювання в умовах ринкової економіки;
- оцінювати вплив на економічні процеси зовнішніх факторів, тенденції розвитку світової економіки.

Логіка і структура дисципліни «Економічна теорія» та передбачені цією програмою методи її вивчення дають можливість студентам засвоїти необхідний обсяг науково-теоретичних знань, що обумовить можливість цілісного сприйняття процесу функціонування сучасної економіки на національному і загальносвітовому рівнях і набути норм грамотної економічної поведінки.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ
ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення й основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії. Розвиток економічної думки в Україні. Предмет економічної теорії та його тлумачення різними школами. Складові сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія. Економічне мислення, його види та роль у розумінні економічного життя суспільства. Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів.

Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. Економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики.

ТЕМА 2. ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА

Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Піраміда Маслоу. Поняття безмежності потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ. Економічні блага.

Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Типи економічних систем. Традиційна економіка. Економічна система вільного капіталізму. Командно-адміністративна система. Система змішаної економіки. Перехідні економічні системи, їх зміст та основні риси. Формування інституційних та економічних умов переходу до нової системи господарювання. Криза та розпад командно-адміністративної системи і необхідність переходу економіки постсоціалістичних країн до ринкових відносин. Концепції різноманітності форм переходу різних країн до ринкової економіки.

Основні напрями формування сучасних ринкових відносин. Формування державного і ринкового механізмів регулювання економіки.

Власність як економічна категорія. Суб'єкти та об'єкти. Типи, форми і види власності. Основні тенденції розвитку власності на сучасному етапі. Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Трансформація форм власності в Україні. Роздержавлення. Приватизація. Світовий досвід. Сучасний стан відносин власності в Україні. Економічні школи щодо періодизації суспільного розвитку.

ТЕМА 3. ВИРОБНИЦТВО, ЙОГО СУТНІСТЬ І РОЛЬ У ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Зміст і структура суспільного виробництва. Матеріальне та нематеріальне виробництво, їх сутність і взаємозв'язок. Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Межа економічних можливостей. Економічний вибір. Крива виробничих можливостей. Основні фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники. Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Еволюція товарного виробництва. Товарне виробництво, умови та причини його виникнення. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні риси та відмінності. Товарне виробництво як основа ринкової економіки та його роль в економічному розвитку суспільства.

ТЕМА 4. ТЕОРІЯ ТОВАРУ І ГРОШЕЙ

Товар і його властивості. Вартість. Мінова вартість. Споживна вартість та її показники. Теорії вартості: трудова, маржиналістська і неокласична. Розвиток товару і товарного виробництва за сучасних умов. Теоретичні концепції виникнення та сутність грошей. Функції грошей. Історичний підхід у розгляді функцій грошей. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електронні. Обіг готівкових та безготівкових грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу. Закон грошового обігу. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці. Інфляція, її суть і причини. Темпи інфляції. Види інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції.

ТЕМА 5. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ

Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Об'єктивні передумови виникнення ринку. Поняття «ринок». Риси, структура та функції ринку. Види ринків. Критерії класифікації ринків та їх структура. Характерні ознаки сучасного ринку.

Об'єктивна зумовленість і сутність ринкової інфраструктури. Основні суб'єкти ринкової економіки. Держава як суб'єкт ринкового господарства. Соціально-економічна характеристика елементів ринку та умови їх формування в Україні. Сутність попиту і фактори, що його визначають. Закон попиту. Винятки дії закону попиту. Крива попиту. Зв'язок між попитом і ціною. Зміщення кривої попиту під впливом дії нецінових факторів. Пропозиція: зміст і фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її властивості. Зв'язок між пропозицією і ціною. Нецінові фактори зміни пропозиції. Зміщення кривої пропозиції під впливом дії нецінових факторів. Особливості формування і зміни кривих пропозицій у перехідних економічних системах. Ринкова рівновага. Утворення рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Фактори, які впливають на зміну ринкової рівноваги.

Сутність ціни. Механізм формування і функції ціни. Види цін. Концепція ціноутворення за Маршалом. Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій

економіці. Форми конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Функції конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції.

Монополія та типи монополізації. Види монополій. Монопольна влада. Критерії та межі монополізації економіки. Недоліки надмірної монополізації економіки. Економічні наслідки монополій. Ринок монополістичної конкуренції. Особливості монополістичної конкуренції. Олігополістичний ринок. Суть олігополії. Олігополія та конкуренція. Олігополія та економічна ефективність.

Антимонопольна політика й антимонопольне законодавство. Світовий досвід створення антимонопольного законодавства. Проведення антимонопольної практики. Антимонопольна політика в Україні.

ТЕМА 6. ПІДПРИЄМСТВО ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Підприємство як суб'єкт економічної системи. Організаційно-правові форми підприємств. Соціально-економічна характеристика підприємств. Функції підприємства. Організація процесу виробництва. Обмеженість ресурсів та шляхи її подолання. Продукція підприємств та її економічні форми. Суть підприємництва та умови його існування. Види та суб'єкти підприємницької діяльності. Форми підприємництва. Підприємництво і бізнес. Перспектива розвитку підприємництва в Україні. Проблема банкрутства підприємств. Законодавство про банкрутство.

ТЕМА 7. КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА, ЙОГО КРУГООБІГ ТА ОБІГ

Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст і соціально-економічна форма. Капітал як фактор виробництва. Структура капіталу та його обіг. Кругообіг капіталу. Промисловий капітал. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу.

Основний капітал. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Механізм відтворення основного капіталу. Амортизація. Норма амортизації. Амортизаційний фонд як одне з джерел відтворення основного капіталу. Обіговий капітал. Час і швидкість обігу. Фактори, що впливають на швидкість обігу. Оборотні засоби та їх структура. Показники ефективності використання основного й обігового капіталу. Рентабельність.

ТЕМА 8. КАПІТАЛ СФЕРИ ОБІГУ

Сфера обігу в ринковій економіці. Виникнення сфери товарного обігу в процесі еволюції товарно-грошових відносин. Сутність, функції та місце сфери обігу в ринковій економіці. Сфера обігу як сфера функціонування торговельно-мінових та кредитних відносин, торговельного та позичкового капіталу. Торговельний капітал та його еволюція за сучасних умов. Особливості сфери функціонування торговельного капіталу та його функціональна структура. Сучасні форми торговельного підприємництва. Товарна біржа. Торгові дома. Інтернет - торгівля у сфері ринкової інфраструктури. Торговельний прибуток і його норма.

Позичковий капітал як відокремлена частина грошових функціональних форм промислового і торговельного капіталу. Сутність і джерела позичкового капіталу. Позичковий процент і його джерела. Норма позичкового проценту та його динаміка. Роль процентної ставки. Кредит як форма руху позичкового капіталу. Форми кредиту. Роль і функції кредиту в сучасній ринковій економіці.

Банківська система як інфраструктурний елемент сучасної ринкової економіки. Банки, їх види та функції. Позабанківські кредитні заклади. Акціонерно-корпоративний капітал. Цінні папери акціонерних товариств. Акції. Облігації. Казначейські зобов'язання й ощадні сертифікати. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

ТЕМА 9. РИНКОВІ ВІДНОСИНИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Аграрна сфера виробництва та її особливості. Сутність аграрних відносин. Форми господарювання у сільському господарстві: фермерські, кооперативні, державні, змішані. Рентні відносини. Сутність земельної ренти, її види та механізм створення. Розподіл і використання рентного доходу. Ринок землі. Попит і пропозиція на землю. Ціна землі.

Агропромислова інтеграція й агропромисловий комплекс. Механізм реалізації аграрних відносин у сучасних умовах. Державна політика регулювання та підтримки сільськогосподарського виробника.

ТЕМА 10. ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ, ЇХ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ

Доходи, їх види та джерела формування. Сутність та механізм розподілу доходів. Функціональний та персональний розподіл доходів. Форми розподілу доходів за трудові результати та економічну діяльність. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати. Дохід від кооперативно-колективної та індивідуальної трудової діяльності. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи. Сімейні доходи, їх структура та використання. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. Номінальні та реальні доходи. Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині.

Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Прожитковий мінімум. Бідність. Необхідність і сутність системи соціального захисту населення. Основні елементи механізму соціального захисту. Державне регулювання розподілу доходів. Роль держави у забезпеченні соціального захисту в умовах переходу до ринкової економіки.

ТЕМА 11. ДЕРЖАВА ТА ЇЇ ЕКОНОМІЧНІ ФУНКЦІЇ

Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Держава як суб'єкт економічної системи. Теоретичні погляди на роль держави в економіці та їх еволюція. Економічні функції держави. Форми, методи й інструменти державного регулювання економіки. Фінансова система. Суть і структура фінансової системи. Державний бюджет. Місцеві бюджети. Формування доходів і витрат державних та місцевих бюджетів.

Податки. Елементи системи оподаткування. Крива Лаффера. Функції податків: фіскальна, регулююча, стимулююча. Класифікація податків. Бюджетно-податкова система як інструмент економічної політики держави. Необхідність державного регулювання в умовах ринкової економіки. Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки.

ТЕМА 12. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Сутність та етапи становлення світового господарства. Структура, основні риси та закономірності його розвитку. Інтернаціоналізація господарського життя. Інтеграційні процеси на сучасному етапі. Основні форми міжнародних економічних відносин та види інтеграційних формувань. Міжнародна економічна інтеграція. Інтеграційні зв'язки й механізм міжнародного співробітництва. Головні інтеграційні угруповання світу. Процеси інтеграції у Європі та її форми. Роль транснаціональних корпорацій в інтернаціоналізації суспільного виробництва. Місце Європейського економічного співтовариства у світовій економіці. Перспективи інтеграції економіки України у світову економічну систему.

Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародний поділ праці, його принципи і форми. Міжнародна спеціалізація та і кооперація виробництва. Особливості поділу праці в сучасних умовах. Теорії міжнародної торгівлі. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та не митні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Всесвітній ринок товарів та послуг. Структура світового ринку. Основні тенденції розвитку світового ринку. Методи конкурентної боротьби на світовому ринку. Міжнародні торговельні організації.

Міжнародний рух капіталів. Причини, форми вивозу капіталу. Особливості вивозу капіталу на нинішньому етапі розвитку світового господарства. Наслідки вивозу капіталу. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити.

Міжнародний валютний фонд. Європейський банк реконструкції та розвитку. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Зміст і структура світової валютної системи. Валютні ринки. Конвертованість національних валют. Фіксований і плаваючий курс. Міжнародні валютно-фінансові організації.

Міжнародна міграція робочої сили. Сутність і причини міжнародної міграції робочої сили. Основні напрями міграції. Утворення міжнародного ринку робочої сили.

ТЕМА 13. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем. Глобальні проблеми і шляхи їхнього вирішення людством. Сучасні глобальні проблеми.

Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Екологічна криза та форми її прояву. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення. Проблема та шляхи скорочення зон зубожіння, голоду і хвороб у світі. Проблеми роззброєння та мирного використання атому. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

РОЗДІЛ 2. МАКРОЕКОНОМІКА

ТЕМА 14. ПРЕДМЕТ, МЕТОД ТА ФУНКЦІЇ МАКРОЕКОНОМІКИ

Макроекономіка – розділ економічної теорії. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Основні макроекономічні проблеми й суперечності. Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Методологія макроекономіки. Аналіз сукупних економічних тенденцій. Агреговані показники і функціональні взаємозв'язки між ними. Методи й принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. Екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Статичні й динамічні моделі. Ex post-аналіз у порівнянні з ex ante-аналізом. Мета та завдання макроекономіки. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний і нормативний аналіз. Теоретичне обґрунтування економічної політики. Макроекономічне прогнозування. Становлення та розвиток макроекономіки. Сучасні макроекономічні теорії: пост-кейнсіанська макроекономіка, неокласична макроекономіка, монетаризм. Основні макроекономічні проблеми та суперечності економіки України.

ТЕМА 15. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ

Економічний кругообіг у простій економічній системі. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами і фірмами. Ринок ресурсів та ринок продуктів. Включення державного сектора в кругообіг доходів і продуктів. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу. Модель кругообігу із включенням зовнішньоекономічного сектора. Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва. Сутність СНР та її відмінність від системи БНГ (балансу народного господарства). Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Переваги та обмеження СНР. Проблеми впровадження СНР в Україні. Роль макроекономічних показників.

Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний дохід (ВНД) та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Визначення кінцевої та проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його виключення. Динаміка ВВП в Україні. СНР – система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками системи національних рахунків (СНР). Чистий національний дохід (ЧНД). Чистий внутрішній продукт (ЧВП), Валовий національний наявний дохід (ВННД). Обчислення реальних обсягів: номінальний і реальний ВВП. Темп зростання й темп приросту реального ВВП. Індекс цін і дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП. ВВП і суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Неринкові операції. Зростання вільного часу. Поліпшення якісних характеристик продукції. ВВП та навколишнє середовище. Тіньова економіка. Методика обчислення обсягів тіньової економіки. Чистий економічний добробут (NEW).

ТЕМА 16. МОДЕЛЬ СУКУПНОГО ПОПИТУ ТА СУКУПНОЇ ПРОПОЗИЦІЇ

Сутність сукупного попиту, його відмінність від індивідуального попиту. Сукупний попит та його модель. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит закордону. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит: зміна процентної ставки, ефект багатства, обсяг і структура імпорту. Крива сукупного попиту (AD). Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни у споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані й фактичні витрати.

Сукупна пропозиція. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: цінові фактори – зміна процентної ставки, зміна рівня цін; нецінові фактори – зміни цін на ресурси, продуктивності праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги. «Сукупний попит – сукупна пропозиція» як базова модель економічної рівноваги. Довгострокова й короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги. Мультиплікатор у моделі AD-AS. Парадокс ощадливості. Сучасні теорії сукупної пропозиції.

ТЕМА 17. СПОЖИВАННЯ, ЗАОЩАДЖЕННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

Споживання і заощадження. Дохід кінцевого використання і споживання. Функція споживання. Споживання як функція доходу кінцевого використання. Функція заощадження. Середня схильність до споживання й заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання і чинники, які на нього впливають. Графік функції споживання (C). Графік функції заощадження (S). Теорії споживання. Кейнсіанська та неокласична концепції споживання. Чинники споживання і заощадження, не пов'язані з поточним доходом. Вибір активу заощадником. Ліквідність активу. Активи вищої та нижчої цінності. Види заощаджень. Національні заощадження. Рівень заощаджень. Динаміка середньої схильності до споживання. Особливості споживання в Україні в умовах ринкової трансформації національної економіки.

Інвестиції як компонент сукупних витрат. Інвестиційна функція та її графік. Роль інвестицій в економіці. Нестабільність інвестицій. Інвестиції в економіку України. Процентна ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна й реальна процентна ставка. Процентна ставка і чиста прибутковість інвестицій. Автономні інвестиції.

Сутність мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнса. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікативний ефект. Парадокс ощадливості. Вплив інвестицій на обсяг національного виробництва. Індуційовані інвестиції. Модель акселератора. Модель взаємодії мультиплікатора-акселератора.

ТЕМА 18. КЛАСИЧНА МОДЕЛЬ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

Рівновага економічних систем і механізм її забезпечення. Рівновага ринкової економіки. Передумови й еволюція розвитку класичної моделі макроекономічної рівноваги. Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій. Гіпотези класичної моделі макроекономічної рівноваги. Ринок ресурсів.

Праця як головний ресурс класичної макромоделі. Умови рівноваги ринку праці за класичною моделлю. Взаємозв'язок графіка рівноваги ринку праці з виробничою функцією. Визначення рівноважного обсягу виробництва.

Ринок грошей та його рівновага. Графік рівноваги ринку грошей за класичною моделлю. Ринок товарів. Умови та графік рівноваги ринку товарів за класичною моделлю. Ринок заощаджень. Вплив процентної ставки на ринок заощаджень. Графік рівноваги ринку заощаджень. Загальна рівновага класичної макромоделі: система взаємопов'язаних графіків.

ТЕМА 19. РІВНОВАГА НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ У МОДЕЛІ IS-LM

Ринок товарів і платних послуг. Модель «витрати – випуск» – кейнсіанська модель товарного ринку. Закрита економіка. Сукупні видатки. Заплановані видатки, фактичні видатки. Графік «кейнсіанський хрест», становлення рівноваги на товарному ринку без державного втручання та з ним. Інфляційний та дефляційний (рецесійний) розриви. Модель «вилучення – ін'єкції». Мультиплікатор видатків. Графік Хікса-Хансена для ринку товарів та платних послуг – крива IS. Фактори, які впливають на переміщення кривої IS.

Ринок грошей та цінних паперів. Пропозиція грошей. Попит на гроші. Мотиви попиту на гроші: операційний, спекулятивний, обачливості. Ліквідна пастка. Інвестиційна пастка. Умови рівноваги на ринку грошей та цінних паперів. Графік Хікса-Хансена для ринку грошей та цінних товарів – крива LM. Фактори, які впливають на переміщення кривої LM.

Ринок робочої сили. Пропозиція робочої сили. Попит на робочу силу. Умови рівноваги на ринку робочої сили. Реальна та номінальна заробітна плата.

Загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей та цінних паперів. Модель IS-LM як аналітичний засіб макроекономічної політики. Аналіз руху по кривих та переміщення кривих у моделі IS-LM. Вплив держави на загальну рівновагу засобами монетарної й фінансової політики. Застосування моделі IS-LM для аналізу економіки України.

ТЕМА 20. ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Зміст фінансової політики: цілі й інструменти. Податкові надходження як основне джерело доходів держави. Прямі й непрямі податки та їхня роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування.

Державні видатки та їхня структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фінансова політика. Стимулююча та стримуюча фінансова політика. Модель впливу державних витрат і податків на сукупний обсяг виробництва. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Недискреційна (автоматична) фінансова політика. Прогресивна шкала оподаткування.

Соціальні трансфери. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделей «сукупний попит – сукупна пропозиція», «витрати – випуск», «AD-AS». Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції.

Фіскальна політика й державний бюджет. Концепції збалансування державного бюджету. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет. Бюджетний дефіцит: причини виникнення й економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Циклічний і структурний дефіцити бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Емісійне й боргове фінансування бюджетного дефіциту. Державний борг і його структура. Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою приватних інвестицій і тягар боргу для майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Боргові свопи. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрями й суперечності.

ТЕМА 21. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

Грошовий ринок. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база. Коефіцієнт монетизації. Попит на гроші й фактори, що його визначають. Модель попиту на гроші Баумоля-Тобіна (Baumol-ToBip). Механізм функціонування грошового ринку.

Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Операції центрального (національного) банку і грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Механізм створення грошей банками. Вплив монетарної політики на економіку: політика «дорогих» та «дешевих» грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатори.

Суть монетарної політики. Дискреційна і недискреційна монетарна політика. Стратегії монетарної політики. Таргетування як стратегія монетарної політики. Правила проведення монетарної політики. Проблема ефективності монетарної політики. Наслідки монетарної політики за моделлю IS-LM. Координація монетарної та фіскальної політики у моделі IS-LM. НБУ й монетарна політика в Україні. Заходи щодо стабілізації монетарної системи в трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей і монетарної політики.

ТЕМА 22. ЦИКЛІЧНІ КОЛИВАННЯ Й ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Циклічні коливання та їх види. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: про-циклічні, анти-циклічні, ациклічні. Макроекономічний аналіз циклічних коливань.

Циклічність, інфляція й безробіття як форми прояву макроекономічної нестабільності. Кейнсіанська й неокласична теорія економічних циклів.

Застосування моделей AD-AS і IS-LM для аналізу циклічних коливань. Концепція реальних економічних циклів Д. Кюдланла та Е. Прескота. Рівноважний циклічний процес Р. Лукаса. Теорія циклічних коливань М. І. Туган-Барановського. Адаптація економіки до циклічних коливань. Державне анти-циклічне регулювання. Особливості економічного циклу в Україні. Макроекономічна динаміка.

Сутність економічного зростання. Передумови й характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання. Методи обчислення джерел економічного зростання. Науково-технічний прогрес. Джерела зростання економіки України. Темпи економічного зростання. Фактори, які стримують економічне зростання. Макроекономічна політика стимулювання економічного зростання. Моделювання економічного зростання. Економічне зростання на основі моделі AD-AS і кривої виробничих можливостей. Модель економічного зростання Харода-Домара. Модель економічного зростання Р. Солоу. Стаціонарний стан. «Золоте» правило нагромадження капіталу. Теорії розвитку: порівняльний аналіз. Економічне зростання й економічний розвиток. Державне регулювання економічного зростання. Показники рівня економічного розвитку. Особливості економічного зростання в Україні.

ТЕМА 23. ІНФЛЯЦІЯ ТА АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА

Інфляція як макроекономічне явище. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та за причинами виникнення.

Інфляції попиту на основі моделі AD-AS. Монетарні та немонетарні фактори інфляції попиту. Передчасна й чиста інфляція попиту. Інфляційний розрив. Інфляція витрат (пропозиції) на основі моделі AD-AS. Стагфляція. Причини інфляції витрат. Інфляційна спіраль.

Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Кейнсіанський і класичний погляди на інфляцію. Зарплата, безробіття та інфляція. Крива Філіпса та її сучасна інтерпретація. Монетаристське пояснення причин інфляції. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок і сеньйораж. Крива Лаффера для інфляційного податку. Інфляція та динаміка реальної процентної ставки. Принцип Фішера. Антиінфляційна політика держави та її роль у стабілізації економіки. Коефіцієнт дезінфляції.

Особливості антиінфляційного регулювання трансформаційних економіках. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки й засоби стримування.

ТЕМА 24. БЕЗРОБІТТЯ ТА ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ

Механізм функціонування ринку праці. Чинники, що впливають на співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці. Безробіття як відхилення від рівноваги. Рівень зайнятості та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне й циклічне. Фактичний і природний рівень безробіття і фактори, що його визначають. Розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня.

Кейнсіанське пояснення безробіття. Розрив безробіття як результат неефективного попиту. Неокласичні пояснення причин безробіття. Рекомендації щодо подолання безробіття з точки зору різних теоретичних концепцій. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена.

Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса. Засоби державного регулювання зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції у регулюванні ринку праці: переваги й ефективність. Соціальний захист безробітних. Макроекономічні засади політики зайнятості. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні.

ТЕМА 25. МАКРОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА У ВІДКРИТІЙ ЕКОНОМІЦІ

Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна та абсолютна перевага.

Платіжний баланс. Типові компоненти платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу та їх взаємозв'язок. Платіжний баланс України. Валютний курс. Реальний і номінальний валютні курси. Вплив інфляції на номінальний валютний курс. Види валютних курсів. Попит та пропозиція валюти. Міжнародні системи валютних курсів: Бреттон-Вудська і Ямайська. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Розрахунок ВВП у відкритій економіці.

Міжнародний потік товарів та капіталів. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Вплив чистого експорту на ВВП. Вплив обмінного курсу на чистий експорт. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Гранична схильність до імпорту. Модель Мандела-Флемінга для відкритої економіки. Модель IS-LM для відкритої економіки при плаваючому валютному курсі. Крива IS. Особливості кривої LM у системі координат дохід – процентна ставка та дохід – обмінний курс.

Рівновага моделі IS-LM і вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики. Модель IS-LM для відкритої економіки при фіксованому валютному курсі. Рівновага моделі IS-LM і вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики. Порівняльний аналіз макроекономічної політики при фіксованому й плаваючому обмінних курсах. Висновки моделі Мандела-Флемінга.

РОЗДІЛ 3. МІКРОЕКОНОМІКА

ТЕМА 26. КОРИСНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО БЛАГА. ЕКОНОМІЧНИЙ ВИБІР

Корисність і уподобання в економічній теорії. Поняття корисності. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності. Закон спадної граничної корисності економічного блага. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Закон спадної граничної корисності економічного блага. Уподобання споживача. Побудова кривих байдужості. Карта кривих байдужості. Властивості кривих байдужості. Окремі випадки кривих байдужості. Поняття взаємозамінних благ, взаємодоповнюючих благ, нейтральних благ, благ з від'ємною корисністю. Види поверхонь байдужості для перерахованих вище благ (пара взаємозамінних благ, пара взаємодоповнюючих благ, пара «нейтральне благо – благо з додатною корисністю»). Гранична норма заміщення. Бюджетне обмеження споживача. Модель можливого. Поняття нахилу бюджетної лінії. Вплив зміни доходу

споживача, системи оподаткування, субсидій, квот тощо на положення бюджетної лінії. Зміна цін та її вплив на бюджет споживача.

Рівновага споживача: економічна, алгебраїчна та графічна інтерпретація. Вибір оптимального споживчого кошика. Методи знаходження точки рівноваги.

ТЕМА 27. АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Реакція споживача на зміну доходу. Крива «дохід-споживання». Функція попиту від доходу: крива Енгеля. Поняття нормальних благ і благ нижчої споживчої цінності. Функції Торнквіста. Реакція споживача на зміну цін товарів. Крива «ціна-споживання». Крива індивідуального попиту. Поняття звичайних благ і благ Гіффена.

Ефект заміни та ефект доходу. Вплив ефектів за Слуцьким та за Хіксом. Рівняння Слуцького. Взаємодія ефектів заміни та доходу. Прийняття рішень в ситуаціях з ризиком. Невизначеність та економічний ризик. Умови схильності та несхильності споживача до ризику. Ризик та ефективність економічних рішень.

ТЕМА 28. ПОПИТ ТА ПРОПОЗИЦІЯ

Ринковий попит як сума індивідуальних попитів (означення, побудова графіків). Зміна попиту та зміна обсягу попиту, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз). Ринкова пропозиція. Зміна пропозиції та зміна обсягу пропозиції, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз). Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова ціна та ціна рівноваги, обсяг рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги (павутино-подібна модель). Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу, взаємодія змін попиту та пропозиції.

Поняття надлишку споживача та надлишку виробника. Практичне застосування аналізу рівноваги: встановлення мінімуму заробітної плати, «стелі» цін, податки, квоти та тарифи, державний та приватний сектор. Нецінове нормування дефіциту. Акцизні податки та максимізація акцизного збору.

ТЕМА 29. ТЕОРІЯ ЕЛАСТИЧНОСТІ

Поняття «еластичності» для загального випадку. Концепція еластичності взаємозв'язаних показників. Еластичність попиту. Основні властивості еластичності. Оцінка еластичності зростаючої та спадної функції. Еластичність ступеневої функції. Дуговий метод розрахунку еластичності. Еластичність попиту за чинниками впливу: еластичність попиту за власною ціною блага, еластичність попиту за ціною взаємодоповнюючого блага та за ціною взаємозамінного блага (перехресна еластичність), еластичність попиту за доходом. Зв'язок між еластичністю попиту за власною ціною блага та доходом виробника.

Еластичність пропозиції. Фактори впливу на еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за власною ціною блага, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва.

ТЕМА 30. ТЕОРІЯ ГРАНИЧНИХ ПРОДУКТІВ ТА МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ФІРМИ

Фірма як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система. Фактори виробництва та їх класифікація. Мотивація поведінки фірми. Економічні періоди

функціонування фірми та множина можливих комбінацій ресурсів. Миттєвий, короткотерміновий та довготерміновий періоди функціонування фірми.

Поняття та параметри виробничої функції. Виробнича функція як економічна модель технології, способи побудови виробничої функції (табличний, алгебраїчний, графічний). Основні властивості виробничих функцій.

Сукупний, середній та граничний продукт у короткотерміновому періоді: означення, графічний аналіз взаємного розміщення кривих. Закон спадної продуктивності факторів виробництва. Двофакторна виробнича функція. Ізокванта та її властивості. Карта ізоквант. Гранична норма технічного заміщення. Границі заміщення факторів. Зміна технології, зміна масштабу в довготерміновому періоді. Постійний, спадний і зростаючий ефект від збільшення масштабу виробництва.

ТЕМА 31. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА

Поняття і види витрат. Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат. Альтернативні витрати. Явні та неявні, внутрішні та зовнішні витрати. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Економічний та бухгалтерський прибуток.

Витрати виробництва у короткотерміновому періоді. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати. Означення, графічний аналіз особливостей взаємного розташування та закономірностей зміни кожного з видів витрат, точки мінімуму та їх взаємне розташування. Закон зростаючих граничних витрат.

Витрати виробництва в довготерміновому періоді. Криві довготермінових витрат та їх види. Поняття ізокошти: означення, побудова, властивості. Карта ізокошт. Рівновага виробника: вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Рівновага виробника: графічна, алгебраїчна та економічна інтерпретації. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.

ТЕМА 32. РИНОК ДОСКОНОЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Поняття ринкової структури. Види ринкових структур та їхні ознаки. Характерні риси ринку досконалої конкуренції. Досконало конкурентна фірма та умови її функціонування. Ринковий попит та крива попиту на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Сукупний, середній та граничний дохід фірми, їх графічне відображення. Граничний дохід та його співвідношення з лінією попиту на продукцію фірми. Конкурентна стратегія фірми у короткотерміновому періоді. Максимізація прибутку. Дослідження умов прибутковості та збитковості фірми: графічний аналіз впливу ринкової ціни на взаємне розміщення кривих сукупних витрат, сукупного доходу та прибутку фірми – досконалого конкурента. Ринкова ціна та умови: прибутковості, беззбитковості, збитковості, повного згортання виробництва фірми (графічно). Пропозиція фірми та ринкова пропозиція. Конкурентна стратегія фірми у довготерміновому періоді. Ефективність ринку досконалої конкуренції.

ТЕМА 33. МОНОПОЛЬНИЙ РИНОК

Модель чистої монополії та її характеристика. Поняття та ознаки. Природні, економічні, адміністративні та правові бар'єри монопольного ринку. Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні. Монопсонія.

Монопольний ринок у короткотерміновому та довготерміновому періодах. Визначення монополістом ціни й обсягу виробництва (графічна, та алгебраїчна інтерпретація). Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Пропозиція фірми монополіста й особливості її формування. Цінова дискримінація. Рівновага фірми-монополіста у довготерміновому періоді. Економічні наслідки та соціальна ціна монополії.

Порівняльний аналіз досконалої конкуренції та монополії. Державне регулювання монопольної діяльності, антимонопольна політика.

ТЕМА 34. РИНОК МОНОПОЛІСТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Сутність та основні риси ринку монополістичної конкуренції: ознаки й умови функціонування. Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Максимізація прибутку. Цінова політика фірми. Короткотермінова та довготермінова рівновага фірми (графічна інтерпретація). Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив рекламної діяльності на обсяги виробництва та витрати. Економічна доцільність реклами. Суспільна ціна монополістичної конкуренції, порівняльний аналіз з ринком досконалої конкуренції та монопольним ринком.

ТЕМА 35. ОЛІГОПОЛІСТИЧНА СТРУКТУРА РИНКУ

Олігополія, її сутність та основні ознаки. Показники концентрації ринку. Основні причини існування олігополії. Різноманітність олігополістичних структур, загальна взаємозалежність і складність аналізу поведінки підприємства на ринку. Дуополія: суть моделей Курно та Бертрана. Олігополістичне ціноутворення. Моделі олігополістичного ціноутворення: цінова війна та її наслідки; картель та легальні угоди; таємні та мовчазні змови (лідерство у цінах). Модель ламаної кривої попиту. Ціноутворення за принципом: «витрати плюс ...». Основний зміст нецінової конкуренції.

Олігополія та економічна ефективність. Науково-технічний прогрес за умов олігополії. Економічні наслідки олігополії. Державне регулювання олігополії.

ТЕМА 36. ПОХІДНИЙ ПОПИТ

Похідний попит. Взаємозв'язок ринку продукту та ринків факторів виробництва. Попит на продукт і попит на фактори виробництва. Вплив різновиду структури ринку продукту на похідний попит. Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту та на ринку факторів виробництва. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва. Похідний попит та принцип оплати факторів. Порівняння граничного доходу та граничних витрат товаровиробника при споживанні одного фактора виробництва.

ТЕМА 37. РИНОК ПРАЦІ

Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Обґрунтування рішення про найм. Формування

індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю. Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Обґрунтування вибору робітника щодо праці та відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Особливості ринкової пропозиції праці. Рівновага на ринку праці. Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці. Двостороння монополія та визначення реального рівня заробітної плати.

ТЕМА 38. РИНОК КАПІТАЛУ

Капітал як фактор виробництва. Капітал як ресурс тривалого використання; форми капіталу. Попит і пропозиція капіталу. Поняття вибору в часі. Споживання й інвестиції. Уподобання у часі. Побудова бюджетного обмеження для випадку вибору обсягів споживання між теперішніми та майбутніми періодами. Оптимальний вибір.

Попит і пропозиція капіталу. Вступ до аналізу інвестиційних рішень. Поняття дисконтованої величини. Види процентних ставок. Реальна та номінальна процентні ставки. Рівень дохідності, прибуток на капітал. Поняття теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень. Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.

Ринок землі. Особливості землі як фактора виробництва. Особливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента.

ТЕМА 39. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ І ДОБРОБУТ

Аналіз ринкової рівноваги. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальраса. Рівновага в економіці обміну. Поняття загальної рівноваги за Парето. Ефективність та економіка добробуту. Парето – ефективний стан економіки. Теореми суспільного добробуту. Критерії оцінки добробуту: утилітаристський критерій, критерії Роулза та Хікса. Теорія загальної рівноваги та політика в галузі економіки добробуту: ефективність і справедливість.

ТЕМА 40. ДЕРЖАВА В МІКРОЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ: ЗОВНІШНІ ЕФЕКТИ ТА СУСПІЛЬНІ БЛАГА

Зовнішні ефекти, їх економічний зміст. Поняття про зовнішні ефекти. Позитивні зовнішні ефекти, їх сутність, вплив на обсяг та ціну рівноваги; заходи щодо корегування (графічна інтерпретація). Негативні зовнішні ефекти, їх сутність, вплив на обсяг та ціну рівноваги; заходи щодо керування (графічна інтерпретація). Суспільні та приватні витрати (вигоди). Корируючи податки та субсидії. Теорема Коуза-Стіглера.

Громадські блага і громадський вибір. Поняття громадських благ. Приватні та громадські блага. Попит на громадські блага й ефективний їх обсяг. Особливості формування попиту, пропозиції та ціни рівноваги. Забезпечення громадськими благами: можливість ринку і держави.

Економічна роль держави у ринковій економіці. Необхідність і причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов. Теорія суспільного вибору: способи прийняття рішень і проблема ефективності.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
МАТЕРІАЛИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ
ТЕМА 1.1 ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

План

1. Виникнення і розвиток економічної теорії.
2. Предмет економічної теорії.
3. Економічні категорії, закони і принципи.
4. Функції економічної теорії.
5. Методи пізнання соціально-економічних процесів.

Питання для обговорення на семінарі

1. Розкрийте роль економічної теорії в системі економічних наук.
2. Що вивчає економічна теорія?
3. Характеристика сутності економічних законів.
4. Яка функціональна роль економічної теорії у розвитку людського суспільства?
5. Назвіть методи економічної теорії.

Нові категорії та поняття

Економіка, економічні відносини, предмет економічної теорії, економічний закон, мікроекономіка, макроекономіка, позитивна економіка, нормативна економіка, економічна політика, меркантилізм, фізіократія, класична школа, маржиналізм, кейнсіанство, манетарізм, інституціоналізм, аналіз і синтез, наукова абстракція, індукція та дедукція, економічна модель, соціально-економічний експеримент.

Теми реферативних повідомлень

1. Трактатування предмета економічної теорії різними школами економістів.
2. Економічні теорії Стародавнього світу.
3. Розвиток економічної науки в Україні.
4. Структура економіки та її трансформація.
5. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання соціально-економічних явищ і процесів.

ТЕМА 1.2 ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА

План

1. Економічні потреби суспільства, їхня суть і структура.
2. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація.
3. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.
4. Періодизація суспільного розвитку.
5. Економічна система: сутність, типи, структурні елементи.
6. Власність: сутність, типи та роль в економічній системі.
7. Місце і роль людини в економічній системі.

Питання для обговорення на семінарах

1. Економічні потреби як основа людської діяльності.

2. Аналіз динаміки граничної корисності платоспроможних потреб.
3. Закон зростання потреб. Ієрархія потреб.
4. Виробничі можливості суспільства.
5. Взаємодія економічних інтересів. Засоби впливу на економічні інтереси.
6. Періодизація суспільного розвитку.
7. Економічна система: сутність, типи, структурні елементи.
8. Власність: сутність, типи та роль в економічній системі.
9. Місце і роль людини в економічній системі.

Нові категорії та поняття

Потреби, економічні потреби, об'єктивні потреби, суб'єктивні потреби, абсолютні потреби, дійсні потреби, платоспроможні потреби, класифікація економічних потреб, структура економічних потреб, пріоритетність потреб за А. Маслоу, реалізація потреб, задоволення потреб, економічні блага, споживчі блага, корисність, теорія граничної корисності, економічний закон зростання потреб, економічні ресурси, обмеженість (рідкість), крива виробничих можливостей, проблема вибору, економічні інтереси, групові інтереси, індивідуальні інтереси, система економічних інтересів, об'єкти економічних інтересів, суб'єкти економічних інтересів, взаємодія економічних інтересів. Соціально-економічна формація, цивілізація, економічна система, продуктивні сили, господарський механізм, традиційна економіка, ринкова економіка, змішана економіка, командна економіка, еволюція економічних систем, ступінь індустріально-економічного розвитку, моделі ринкової економіки, власність, власність на засоби виробництва, типи, види та форми власності, структура відносин власності, суб'єкти власності, об'єкти власності, право власності, плюралізм форм власності, трудова власність, нетрудова власність, суспільна власність, приватна власність, корпоративна власність, державна власність, муніципальна власність, колективна власність, кооперативна власність, інтелектуальна власність, приватизація, людина економічна (Homo economicus).

Теми реферативних повідомлень

1. Взаємозв'язок економічних і соціальних потреб.
2. Теорія граничної корисності.
3. Виробничі можливості суспільства та проблема вибору.
4. Економічні інтереси як основа економічного механізму системи.
5. Мотиви і стимули виробничої діяльності людини.
6. Елементи економічної системи та моделі в рамках систем.
7. Економічна система суспільства і власність.
8. Місце власності в реформуванні економіки.
9. Власність в Україні та необхідність її реформування.

ТЕМА 13 ВИРОБНИЦТВО, ЙОГО СУТНІСТЬ І РОЛЬ У ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

План

1. Сутність і структура суспільного виробництва.
2. Основні фактори суспільного виробництва.
3. Ефективність виробництва та її економічні та соціальні показники.
4. Форми організації суспільного виробництва.

5. Економічні та неекономічні блага. Товар та його властивості.
6. Альтернативні теорії вартості.
7. Закон вартості, його сутність і функції.

Питання для обговорення на семінарах

1. Розкрийте сутність виробництва та взаємозв'язок між працею і виробництвом.
2. Назвіть фактори виробництва й охарактеризуйте їх.
3. Сукупний суспільний продукт, його структура та показники вимірювання.
4. Сутність, види та показники ефективності виробництва.
5. Натуральна форма господарства та причини й умови, на базі яких здійснився перехід до товарної форми виробництва.

Нові категорії та поняття

Виробництво, розподіл, обмін, споживання, теорія факторів виробництва, земля, праця, капітал, засоби виробництва, предмети і засоби праці, людський фактор, робоча сила, техніко-економічні, організаційно – економічні та соціально-економічні відносини, загальна структура продуктивних сил суспільства, загальна структура виробничих відносин, сукупний суспільний продукт, кінцевий продукт, валовий національний продукт, валовий внутрішній продукт, необхідний продукт, додатковий продукт, фактори ефективності виробництва, продуктивність праці, виробнича функція.

Теми реферативних повідомлень

1. Матеріальні основи розвитку сучасної цивілізації.
2. Процес виробництва та його продукт.
3. Розвиток суспільного виробництва: рушійні сили та етапи.
4. Сутність та форми виявлення рушійних сил товарного виробництва.
5. Механізми ціноутворення в ринковій економіці.

ТЕМА 1.4 ТЕОРІЯ ТОВАРУ ТА ГРОШЕЙ

План

1. Товар і його властивості.
2. Теорії вартості.
3. Визначте і дайте характеристику дії закону вартості.
4. Ціна товару і чинники, що впливають на неї.
5. Концепції виникнення грошей.
6. Функції грошей.
7. Закони грошового обігу.
8. Грошова система.
9. Інфляція: сутність, види, наслідки.

Питання для обговорення на семінарах

1. Виникнення і розвиток грошових стосунків.
2. Суті і функції грошей.
3. Закон товарно-грошового обігу.
4. Грошова система і її основні елементи.
5. Суть, причини і види інфляції.

Нові категорії та поняття

Натуральне господарство, товарне виробництво, товар, споживна вартість товару, вартість товару, теорія витрат виробництва, функціоналістична й еволюційна концепції, проста, випадкова або одинична, проста або розгорнута форми вартості, загальна форма вартості, бартерний обмін, закон вартості, вартісні категорії, закон економії часу, суперечність між конкретною та абстрактною працею.

Функції грошей, золотий паритет, міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб заощадження, світові гроші, паперові гроші, емісія грошей, грошова маса, грошовий ринок, кредитні гроші, вексель, банкнота, раціоналістична теорія грошей, державна теорія грошей, теорія еволюційного походження грошей, валютний курс, система золотого стандарту, закон грошового обігу, інфляція, нуліфікація, девальвація, дефляція.

Теми реферативних повідомлень

1. Становлення й еволюція грошових відносин.
2. Сутність, функції та форми грошей.
3. Грошова система та структура грошової маси.
4. Ринок грошей і грошова система України.
5. Гроші та бартер у сучасній економіці.
6. Електронні гроші та форми їхнього використання.

ТЕМА 1.5 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ

План

1. Ринкове господарство. Риси, структура та функції ринку.
2. Основні суб'єкти ринкової економіки.
3. Держава як суб'єкт ринкового господарства.
3. Попит та пропозиція як елементи ринку.
4. Сутність конкуренції та її місце в ринковій економіці. Методи конкурентної боротьби.
5. Монополія та типи монополій.
6. Особливості монополістичної конкуренції. Олігополістичний ринок.

Питання для обговорення на семінарах

1. Суть, функції та умови формування ринку.
2. Класифікація та структура ринку.
3. Суб'єкти ринкового господарства.
4. Державне регулювання ринкової економіки.
5. Сутність і закони попиту та пропозиції в ринковій економіці.
6. Еластичність попиту та пропозиції та її типи.
7. Діалектика залежності попиту і пропозиції. Теорія загальної рівноваги.

Нові категорії та поняття

Ринок, базові елементи ринку, об'єкти ринкових відносин, суб'єкти ринкових відносин, умови функціонування ринку, свобода вибору, конкуренція, вільне ціноутворення, функції ринку, кон'юнктура ринку, структура ринку, класифікація ринків, моделі ринків, попит і пропозиція, закон

попиту та пропозиції, еластичність попиту та пропозиції, взаємозв'язок попиту та пропозиції, рівноважна ціна, фактори, що впливають на ціни. Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій економіці. Форми конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Функції конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції.

Монополія та типи монополізації. Види монополій. Монопольна влада. Критерії та межі монополізації економіки. Недоліки надмірної монополізації економіки. Економічні наслідки монополій. Ринок монополістичної конкуренції. Особливості монополістичної конкуренції. Олігополістичний ринок. Суть олігополії. Олігополія та конкуренція. Олігополія та економічна ефективність.

Антимонопольна політика і антимонопольне законодавство. Світовий досвід створення антимонопольного законодавства. Проведення антимонопольної практики. Антимонопольна політика в Україні.

Теми реферативних повідомлень

1. Історичний процес формування та розвитку ринка.
2. Ринкове господарство як невід'ємний компонент товарного виробництва.
3. Механізм функціонування ринку.
4. Теорія ринкових структур.
5. Особливості становлення ринкових відносин в Україні.
6. Тіньовий ринок як фактор порушення ринкової рівноваги.

ТЕМА 1.6 ПІДПРИЄМСТВО ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

План

1. Підприємство як суб'єкт економічної системи. Організаційно-правові форми підприємств.
2. Організація процесу виробництва. Обмеженість ресурсів та шляхи її подолання. Продукція підприємств та її економічні форми.
3. Суть підприємництва та умови його існування.
4. Види та суб'єкти підприємницької діяльності. Форми підприємництва. Підприємництво і бізнес.
5. Перспектива розвитку підприємництва в Україні. Проблема банкрутства підприємств. Законодавство про банкрутство.

Питання для обговорення на семінарах

1. Соціально-економічна характеристика підприємств.
2. Функції підприємства. Організація процесу виробництва. Обмеженість ресурсів і шляхи її подолання.
3. Продукція підприємств та її економічні форми. Суть підприємництва та умови його існування. Види та суб'єкти підприємницької діяльності. Форми підприємництва. Підприємництво і бізнес.
4. Перспектива розвитку підприємництва в Україні. Проблема банкрутства підприємств. Законодавство про банкрутство.

Нові категорії та поняття

Підприємство як суб'єкт економічної системи. Організаційно-правові форми підприємств. Соціально-економічна характеристика підприємств.

Функції підприємства. Організація процесу виробництва. Обмеженість ресурсів та шляхи її подолання.

Продукція підприємств та її економічні форми. Суть підприємництва та умови його існування. Види та суб'єкти підприємницької діяльності. Форми підприємництва. Підприємництво і бізнес. Перспектива розвитку підприємництва в Україні. Проблема банкрутства підприємств. Законодавство про банкрутство.

ТЕМА 1.7 КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА, ЙОГО КРУГООБІГ ТА ОБІГ

План

1. Капітал, його матеріально-речовий зміст і соціально-економічна форма.
2. Структура капіталу та його обіг. Кругообіг промислового капіталу.
3. Основний капітал. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Амортизація та відтворення основного капіталу.
4. Обіговий капітал. Час і швидкість обігу. Оборотні засоби та їхня структура.
5. Показники ефективності використання основного й обігового капіталу.

Питання для обговорення на семінарах

1. Капітал і тенденції його розвитку.
2. Витрати виробництва і прибуток.
3. Кругообіг та обіг капіталу. Основний та оборотний капітал.
4. Нагромадження капіталу.
5. Знос і амортизація капіталу.

Нові категорії та поняття

Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст і соціально-економічна форма. Капітал як фактор виробництва. Структура капіталу та його обіг. Кругообіг капіталу. Промисловий капітал. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу.

Основний капітал. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Механізм відтворення основного капіталу. Амортизація. Норма амортизації. Амортизаційний фонд як одне з джерел відтворення основного капіталу. Обіговий капітал. Час і швидкість обігу. Фактори, що впливають на швидкість обігу. Оборотні засоби та їхня структура. Показники ефективності використання основного й обігового капіталу. Рентабельність.

Теми реферативних повідомлень

1. Основні теорії капіталу.
2. Прибуток як економічна категорія.
3. Структура капіталу. Кругообіг і оборот капіталу.
4. Суть і основні наслідки накопичення капіталу.

ТЕМА 1.8 КАПІТАЛ СФЕРИ ОБІГУ

План

1. Сутність, функції та місце сфери обігу в ринковій економіці.
2. Торговельний капітал та його еволюція за сучасних умов. Сучасні форми торговельного підприємництва.
3. Сутність і джерела позичкового капіталу. Позичковий процент і його джерела. Норма позичкового проценту та його динаміка.

4. Банківська система як інфраструктурний елемент сучасної ринкової економіки. Банки, їх види та функції.

5. Позабанківські кредитні заклади. Акціонерно-корпоративний капітал. Цінні папери акціонерних товариств. Акції. Облігації. Казначейські зобов'язання та ощадні сертифікати.

6. Роль і функції кредиту в сучасній ринковій економіці.

7. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

Питання для обговорення на семінарах

1. Сфера обігу в ринковій економіці. Виникнення сфери товарного обігу в процесі еволюції товарно-грошових відносин.

2. Сфера обігу як сфера функціонування торговельно – мінових і кредитних відносин, торговельного та позичкового капіталу.

3. Особливості сфери функціонування торговельного капіталу та його функціональна структура.

4. Товарна біржа. Торгові доми.

5. Інтернет - торгівля у сфері ринкової інфраструктури. Торговельний прибуток і його норма.

6. Позичковий капітал як відокремлена частина грошових функціональних форм промислового і торговельного капіталу.

7. Роль процентної ставки. Кредит як форма руху позичкового капіталу. Форми кредиту.

Нові категорії та поняття

Торговельний капітал, позичковий капітал, сфера обігу, інфраструктура ринку, аукціон, торгово-промислова палата, торговий дім, ярмарок, біржа, товарна біржа, фондова біржа, цінні папери, акція, облігація, казначейські зобов'язання й ощадні сертифікати, ринок цінних паперів, банк, брокерська фірма, страхова компанія, аудиторська фірма, холдингова компанія.

Банківська система. Позабанківські кредитні заклади. Акціонерно-корпоративний капітал. Цінні папери акціонерних товариств. Акції. Облігації. Казначейські зобов'язання й ощадні сертифікати. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

Теми реферативних повідомлень

1. Сутність, функції та місце сфери обігу в ринковій економіці.

2. Сучасні форми торговельного підприємництва.

3. Інтернет - торгівля у сфері ринкової інфраструктури.

4. Фондова біржа та її функції.

ТЕМА 1.9 РИНКОВІ ВІДНОСИНИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

План

1. Аграрні відносини, їхній зміст і особливості.

2. Земельна рента, її сутність, види і механізм утворення.

3. Ринок земельних ресурсів. Ціна землі.

4. Агропромислова інтеграція й агропромисловий комплекс.

5. Державна політика регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва.

Питання для обговорення на семінарах

1. Аграрне виробництво й аграрні відносини.
2. Земельна рента: суть і форми.
3. Ціна землі. Ринок землі.
4. Агропромислова інтеграція й агропромисловий комплекс.

Нові категорії та поняття

Аграрне виробництво, аграрні відносини, земельна рента, арендна платня, ціна землі, ринок землі, агропромисловий комплекс.

Теми реферативних повідомлень

1. Еволюція форм власності на землю.
2. Земельна рента та її форми в сучасних умовах.
3. Формування ринку землі в Україні.
4. Сутність аграрних відносин на етапі земельних перетворень в Україні.

ТЕМА 1.10 ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ, ЇХ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ

План семінарського заняття

1. Доходи, їхні види та джерела формування.
2. Сутність і механізм розподілу доходів. Функціональний і персональний розподіл доходів.
3. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати.
4. Дохід від кооперативно-колективної та індивідуальної трудової діяльності.
5. Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Прожитковий мінімум. Бідність.

Питання для обговорення на семінарах

1. Функціональний та персональний розподіл доходів. Форми розподілу доходів за трудові результати й економічну діяльність.
2. Підприємницький дохід.
3. Доходи від власності та рентні доходи.
4. Сімейні доходи, їхня структура та використання.
5. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів.
6. Номінальні та реальні доходи. Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині.
7. Необхідність і сутність системи соціального захисту населення. Основні елементи механізму соціального захисту.
8. Державне регулювання розподілу доходів. Роль держави у забезпеченні соціального захисту в умовах переходу до ринкової економіки.

Нові категорії та поняття

Доходи, функціональний і персональний розподіл доходів. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи. Сімейні доходи, заощадження, номінальні та реальні доходи. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині. Прожитковий мінімум. Бідність. Державне регулювання розподілу доходів.

Теми реферативних повідомлень

1. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів.
2. Диференціація доходів та її межі.

3. Роль держави у забезпеченні соціального захисту в умовах переходу до ринкової економіки.

ТЕМА 1.11 ДЕРЖАВА ТА ЇЇ ЕКОНОМІЧНІ ФУНКЦІЇ.

План семінарського заняття

1. Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Держава як суб'єкт економічної системи.
2. Економічні функції держави.
3. Форми, методи й інструменти державного регулювання економіки.
4. Політика державного регулювання економіки.
5. Фінансово – грошова система.
6. Податково – бюджетна політика держави.

Питання для обговорення на семінарах

1. Взаємозв'язок економічної теорії та економічної політики.
2. Моделі ринку й економічної політики.
3. Місце і роль держави в регулюванні економікою.
4. Основні форми, методи й інструменти політики державного регулювання економіки.
5. Держава як суб'єкт економічної системи.

Нові категорії та поняття

Економічна політика держави, кейнсіанська, неоліберальна та монетаристська концепції макроекономічної політики, функції держави, державне управління економікою, державне регулювання економіки, моделі державного регулювання економіки, кейнсіанська і неокласична моделі регулювання економіки, моделі ринку, американська, або ліберальна, німецька, або неоліберальна, англійська, або європейсько-кейнсіанська, японська моделі ринку, об'єкти державного регулювання, органи державного регулювання, форми державного регулювання, методи державного регулювання, правові, економічні й адміністративні методи, прямі та непрямі методи, інструменти державного регулювання, фінансово-кредитне регулювання економіки, бюджетно-податкова система регулювання, держава в командній економіці, державне регулювання в ринкових умовах, державний сектор, державне підприємництво, система національних рахунків, кругообіг продуктів і доходів, оперативний облік, бухгалтерський облік, статистичний облік.

Теми реферативних повідомлень

1. Сутність і цілі національної економічної політики.
2. Теоретичні погляди на роль держави в економіці та їхня еволюція.
3. Державне макроекономічне регулювання.
4. Система цілей, форм, методів та інструментів державного регулювання економіки.
5. Фінансово-кредитне регулювання економіки.
6. Бюджетно – податкова система як інструмент економічної політики держави.
7. Державне підприємництво як спосіб реалізації економічних функцій держави.

Нові категорії та поняття

Фінанси, функції фінансів, розподільча функція, контролююча функція, стимулююча функція, фіскальна функція, фінансова система, принципи фінансової системи, централізовані фінанси, децентралізовані фінанси, державний бюджет, державні витрати, бюджетний дефіцит, державний борг, податки, податково-бюджетна політика, кредит, форми кредиту, кредитно-банківська система, грошово-кредитна політика.

Теми реферативних повідомлень

1. Фінанси в системі економічних відносин.
2. Сутність і структура державного бюджету.
3. Сутність і структура податків. Податкова система в Україні.
4. Роль кредиту в сучасній ринковій економіці.
5. Банківська система та її основні елементи.

ТЕМА 1.12 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

План семінарського заняття

1. Сутність світового господарства, його структура і суперечності.
2. Економічні аспекти глобальних проблем.
3. Традиційні та стратегічні МЕВ. Платіжний баланс.
4. Зовнішньоекономічні відносини і проблеми інтеграції України у світове господарство.

Питання для обговорення на семінарах

1. Сутність, етапи становлення, основні риси та структура світового господарства.
2. Міжнародний поділ праці й інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства.
3. Світова торгівля: сутність і структура. Теорії торгівлі.
4. Міжнародна валютна система та міжнародні валютно-фінансові та кредитні відносини.
5. Міжнародна міграція капіталу й інвестиційна політика держави.
6. Міграція населення і світовий ринок праці.
7. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.
8. Зовнішньоекономічна політика держави.
9. Сучасна глобалізація світо-господарських зв'язків і загально-цивілізаційні проблеми людства.

Нові категорії та поняття

Світове господарство, структура світового господарства, типи країн, індустріальні країни, міжнародні економічні відносини, міжнародний поділ праці, міжнародна спеціалізація, міжнародна кооперація, транснаціональні корпорації, транснаціональні банки, глобалізація, інтернаціоналізація, інтеграція, світовий ринок, свобода торгівлі, протекціонізм, міграція робочої сили, платіжний баланс, торговий баланс, світова організація торгівлі, зовнішньоекономічна політика, загально-цивілізаційні проблеми людства.

Теми реферативних повідомлень

1. Світове господарство: сутність і структура.
2. Міжнародний поділ праці й інтернаціоналізація економіки.
3. Міжнародна економічна інтеграція та її організаційні форми.
4. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі. Торговельний і платіжний баланс.
5. Проблеми міжнародної міграції капіталу.
6. Сутність і причини, форми і тенденції розвитку міграції робочої сили.
7. Глобалізація світо-господарських зв'язків: зло чи благо?
8. Взаємопов'язаний характер, економічні основи та шляхи вирішення глобальних проблем сучасності.

ТЕМА 1.13 ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

План семінарського заняття

1. Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем.
2. Паливо – енергетична та сировинна проблеми.
3. Екологічна криза та форми її прояву. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення.
4. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем.

Питання для обговорення на семінарах

1. Глобальні проблеми і шляхи їх вирішення людством.
2. Сучасні глобальні проблеми.
3. Проблема та шляхи скорочення зон зuboжіння, голоду і хвороб у світі.
4. Проблеми роззброєння та мирного використання атому та розвитку світового господарства.

Нові категорії та поняття

Глобалізація, глобальні проблеми, паливо – енергетична та сировинна проблеми, екологічна криза, демографічні проблеми світу, проблеми роззброєння та мирного використання атому.

РОЗДІЛ 2. «МАКРОЕКОНОМІКА»

ТЕМА 2.1 ПРЕДМЕТ, МЕТОД І ФУНКЦІЇ МАКРОЕКОНОМІКИ

Питання для обговорення на семінарі

1. Історичний аспект розвитку макроекономіки.
2. Співвідношення мікро-, макро- і мегаекономіки.
3. Суперечність економічних потреб і ресурсів та їхнє графічне вираження.
4. Єдність і суперечності основних макроекономічних цілей.
5. Головні риси змішаної економіки.
6. Нормативна і позитивна макроекономіка.
7. Основні інструменти макроекономічної політики.

Ключові поняття

Макроекономіка. Мегаекономіка. Моделі. Закриті, відкриті, статичні, динамічні моделі. Нормативна функція макроекономіки. Перехідна економіка. Позитивна функція макроекономіки. Предмет макроекономіки. Ринкова економіка. Функції макроекономіки.

ТЕМА 2.2 МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ

Питання для обговорення на семінарі

1. Порівняльний аналіз систем балансу народного господарства (СБНГ) і національних рахунків (СНР).
2. Сутність і методи обчислювання ВВП.
3. Методика обчислювання похідних показників ВВП.
4. Сутність ВВП і методика обчислювання його похідних показників.
5. Особливості розрахунку показника ЧЕД.
6. Номінальний і реальний ВВП.

Ключові поняття

Валовий внутрішній продукт. Валовий національний дохід. Валовий національний продукт. Валові приватні внутрішні інвестиції. Валовий прибуток корпорацій. Виробничий метод розрахунку ВВП. Державні закупівлі. Дефлювання. Дефлятор ВВП. Додана вартість. Інституціональна одиниця СНР. Інфлювання. Кінцева продукція. Метод видатків (кінцевого використання). Національний дохід. Непрямі (продуктові) податки. Номінальний ВВП. Особистий дохід. Особистий дохід після оподаткування. Реальний ВВП. Розподільчий метод (метод доходів). СБНГ. СНР. Споживчі видатки. Субсидії. Трансфертні платежі. Чистий ВВП. Чистий економічний добробут (ЧЕД). Чистий експорт. Чисті приватні внутрішні інвестиції.

ТЕМА 2.3 МОДЕЛЬ СУКУПНОГО ПОПИТУ ТА СУКУПНОЇ ПРОПОЗИЦІЇ

Питання для обговорення на семінарі

1. Сутність сукупного попиту, його відмінність від індивідуального попиту. Сукупний попит та його модель. Структура сукупного попиту. Крива сукупного попиту (AD).
2. Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит.
3. Сукупна пропозиція. Короткострокова крива сукупної пропозиції.
4. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва.

Ключові поняття

Сукупний попит і його модель. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит закордону. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит: зміна процентної ставки, ефект багатства, обсяг і структура імпорту. Крива сукупного попиту (AD). Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни у споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані й фактичні витрати.

Сукупна пропозиція. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Нецінові фактори – зміни цін на ресурси, продуктивності праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва.

ТЕМА 2.4 СПОЖИВАННЯ, ЗАОЩАДЖЕННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

Питання для обговорення на семінарі

1. Сутність, фактори, функція та графік споживання.
2. Сутність, фактори, функція та графік заощаджень.
3. Економічна сутність інвестицій.
4. Сутність мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнса.

Ключові поняття

Автономні заощадження, автономне споживання, автономні видатки, автономні інвестиції, акселератор, гранична схильність до заощаджень, гранична схильність до споживання, заощадження, інвестиції, мультиплікатор видатків, основний психологічний закон Кейнса, середня схильність до заощаджень, середня схильність до споживання, споживання. Сутність мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнса. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікативний ефект.

ТЕМА 2.5 КЛАСИЧНА МОДЕЛЬ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ

Питання для обговорення на семінарі

1. Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій.
2. Праця як головний ресурс класичної макромоделі. Умови рівноваги ринку праці за класичною моделлю.
3. Ринок грошей і його рівновага. Графік рівноваги ринку грошей за класичною моделлю.
4. Ринок товарів. Умови та графік рівноваги ринку товарів за класичною моделлю.
5. Ринок заощаджень. Вплив процентної ставки на ринок заощаджень. Графік рівноваги ринку заощаджень.
6. Загальна рівновага класичної макромоделі: система взаємопов'язаних графіків.

Ключові категорії

Рівновага ринкової економіки. Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій. Гіпотези класичної моделі макроекономічної рівноваги. Ринок ресурсів. Праця як головний ресурс класичної макромоделі. Ринок грошей. Ринок товарів. Ринок заощаджень. Загальна рівновага класичної макромоделі.

ТЕМА 2.6 РІВНОВАГА НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ У МОДЕЛІ IS-LM

Питання для обговорення на семінарі

1. Модель «витрати – випуск» – кейнсіанська модель товарного ринку. Закрита економіка.
2. Графік «кейнсіанський хрест», становлення рівноваги на товарному ринку без державного втручання та з ним.
3. Інфляційний та дефляційний (рецесійний) розриви.
4. Модель «вилучення - ін'єкції». Мультиплікатор видатків.
5. Ринок грошей та цінних паперів. Пропозиція грошей.

6. Попит на гроші. Мотиви попиту на гроші: операційний, спекулятивний, обачливості.

7. Ринок робочої сили. Пропозиція робочої сили. Попит на робочу силу. Умови рівноваги на ринку робочої сили. Реальна та номінальна заробітна плата.

8. Загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей та цінних паперів.

Ключові категорії

Закрита економіка. Сукупні видатки. Заплановані видатки, фактичні видатки. Графік «кейнсіанський хрест». Інфляційний і дефляційний (рецесійний) розриви. Модель «вилучення – ін'єкції». Ринок грошей і цінних паперів. Пропозиція грошей. Попит на гроші. Ліквідна пастка. Інвестиційна пастка. Ринок робочої сили. Пропозиція робочої сили. Попит на робочу силу. Умови рівноваги на ринку робочої сили. Реальна та номінальна заробітна плата.

ТЕМА 2.7 ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Питання для обговорення на семінарі

1. Зміст фіскальної політики: цілі й інструменти. Прямі й непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування.

2. Державні видатки та їхня структура. Поточні та капітальні витрати держави.

3. Дискреційна фіскальна політика. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Стимулююча та стримуюча фіскальна політика.

4. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор.

5. Наслідки фіскальної політики на основі моделей «сукупний попит – сукупна пропозиція», «витрати – випуск», «AD-AS». Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції.

6. Бюджетний дефіцит: причини виникнення й економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Циклічний і структурний дефіцити бюджету. Джерела дефіцитного фінансування.

7. Державний борг і його структура. Економічні наслідки державного боргу.

Ключові категорії

Фіскальна політика. Податкові надходження. Державні видатки. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча та стримуюча фіскальна політика. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Державний бюджет. Бюджетний дефіцит. Циклічний і структурний дефіцити бюджету. Державний борг.

ТЕМА 2.8 МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

Питання для обговорення на семінарі

1. Грошовий ринок. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база. Коефіцієнт монетизації.

2. Попит на гроші й фактори, що його визначають. Модель попиту на гроші Баумоля-Тобіна (Baumol-ToBip). Механізм функціонування грошового ринку.

3. Центральний (національний) банк, його операції та інструменти.

4. Вплив монетарної політики на економіку: політика «дорогих» та «дешевих» грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатори.

5. Проблема ефективності монетарної політики. Наслідки монетарної політики за моделлю IS-LM. Координація монетарної та фінансової політики у моделі IS-LM. НБУ й монетарна політика в Україні.

6. Заходи щодо стабілізації монетарної системи у трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей і монетарної політики.

Ключові категорії

Грошовий ринок. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база. Коефіцієнт монетизації. Центральний (національний) банк. Інструменти центрального банку. Грошовий і депозитний мультиплікатори. Банківські гроші, банківські резерви, грошова маса, грошова база, грошові агрегати, грошовий мультиплікатор, депозитні гроші, депозитний мультиплікатор, ліквідність, номінальна відсоткова ставка, облікова ставка, обов'язковий норматив резервів, операції на відкритому ринку, політика "дешевих грошей" (кредитна експансія), "політика дорогих грошей" (кредитна рестрикція), попит на гроші для угод, попит на гроші як активи, пропозиція грошей, реальна відсоткова ставка, швидкість обертання грошей.

ТЕМА 2.9 ЦИКЛІЧНІ КОЛИВАННЯ Й ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Питання для обговорення на семінарі

1. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань.
2. Кейнсіанська й неокласична теорія економічних циклів. Застосування моделей AD-AS і IS-LM для аналізу циклічних коливань.
3. Державне анти-циклічне регулювання. Особливості економічного циклу в Україні. Макроекономічна динаміка.
4. Сутність, джерела та темпи економічного зростання.
5. Моделювання економічного зростання. Модель економічного зростання Харода-Домара. Модель економічного зростання Р. Солоу. Стаціонарний стан. «Золоте» правило нагромадження капіталу. Теорії розвитку: порівняльний аналіз.
6. Економічне зростання й економічний розвиток. Державне регулювання економічного зростання.

Ключові категорії

Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Кейнсіанська й неокласична теорія економічних циклів. Концепція реальних економічних циклів Д. Кюдланла та Е. Прескота. Рівноважний циклічний процес Р. Лукаса. Теорія циклічних коливань М. І. Туган-Барановського. Адаптація економіки до циклічних коливань. Економічне зростання. Джерела економічного зростання. Темпи економічного зростання. Модель економічного зростання Харода – Домара. Модель економічного зростання Р. Солоу. Стаціонарний стан. «Золоте» правило нагромадження капіталу. Теорії розвитку: порівняльний аналіз. Економічне зростання й економічний розвиток.

ТЕМА 2.10 ІНФЛЯЦІЯ ТА АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА

Питання для обговорення на семінарі

1. Інфляція як макроекономічне явище. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції.

2. Інфляції попиту на основі моделі AD-AS. Інфляція витрат (пропозиції) на основі моделі AD-AS. Стагфляція.
3. Зарплата, безробіття й інфляція. Крива Філліпса та її сучасна інтерпретація.
4. Соціально – економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції.
5. Антиінфляційна політика держави та її роль у стабілізації економіки. Коефіцієнт дезінфляції.

Ключові категорії

Інфляція. Інфляція попиту. Інфляція витрат. Стагфляція. Інфляційна спіраль.

Зарплата, безробіття та інфляція. Крива Філліпса Інфляційний податок і сеньйораж. Антиінфляційна політика. Коефіцієнт дезінфляції.

ТЕМА 2.11 БЕЗРОБІТТЯ ТА ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ

Питання для обговорення на семінарі

1. Механізм функціонування ринку праці. Безробіття як відхилення від рівноваги. Рівень зайнятості та рівень безробіття.
2. Види безробіття: фрикційне, структурне й циклічне. Фактичний і природний рівень безробіття і фактори, що його визначають.
3. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена. Розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня.
4. Взаємозв'язок безробіття й інфляції. Крива Філліпса.
5. Засоби державного регулювання зайнятості. Соціальний захист безробітних.

Ключові категорії

Ринок праці. Безробіття. Рівень зайнятості та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне й циклічне. Фактичний і природний рівень безробіття. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена. Крива Філліпса. Засоби державного регулювання зайнятості.

ТЕМА 2.12 МАКРОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА У ВІДКРИТІЙ ЕКОНОМІЦІ

Питання для обговорення на семінарі

1. Механізм та інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна й абсолютна перевага.
2. Платіжний баланс. Типові компоненти платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу та їхній взаємозв'язок.
3. Валютний курс. Реальний і номінальний валютні курси. Вплив інфляції на номінальний валютний курс.
4. Міжнародний потік товарів і капіталів. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП.
5. Модель Мандела – Флемінга для відкритої економіки. Модель IS – LM для відкритої економіки при плаваючому валютному курсі.

Ключові категорії

Зовнішньоекономічна політика. Іноземне інвестування. Порівняльна й абсолютна перевага. Платіжний баланс. Валютний курс. Реальний і номінальний валютні курси. Міжнародні системи валютних курсів: Бреттон-Вудська та Ямайська. Міжнародний потік товарів і капіталів. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Гранична схильність до імпорту. Модель Мандела – Флемінга.

РОЗДІЛ 3. МІКРОЕКОНОМІКА

ТЕМА 3.1 КОРИСНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО БЛАГА

План семінару

1. Поняття корисності. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності. Закон спадної граничної корисності економічного блага.
2. Криві байдужості, їхні властивості. Карти байдужості та їх роль в ординалістській концепції. Гранична норма заміщення.
3. Бюджетні обмеження. Бюджетна лінія, її рівняння.
4. Визначення рівноваги споживача з ординалістських позицій.

Запитання для обговорення

1. Що таке суверенітет споживача? Які йому необхідні умови?
2. Свобода вибору споживача. Мотиви й форми її обмеження.
3. Чому споживач купує певні товари й у певній кількості?
4. У чому полягає гіпотеза про раціональну поведінку споживача?
5. Визначити поняття “загальна корисність”, “гранична корисність”. Чи можна виміряти корисність?
6. Що є критерієм раціональної поведінки споживача?
7. У чому полягає сутність закону спадної граничної корисності?
8. Сформулюйте й поясніть перший закон Госсена?
9. Сформулюйте й поясніть другий закон Госсена?
10. Функція корисності, її властивості.

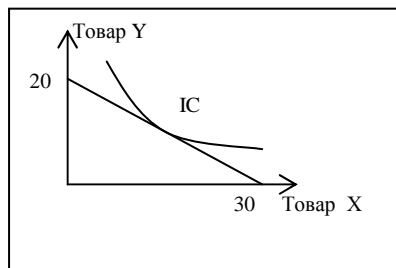
Практична частина заняття

Задача 1. Припустимо, що споживач має фіксований дохід 28 грн. Він купує два товари (товар А та В), ціни яких відповідно $P_A = 2$ грн, $P_B = 4$ грн. Визначити рівноважний набір товарів А й В, використовуючи дані про граничну корисність товарів, які наведені у таблиці.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7
MU_A (ютілей)	10	8	7	6	5	4	3
Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7
MU_B (ютілей)	28	24	20	16	12	8	4

Задача 2. На основі даних таблиці визначити загальну корисність. Побудувати графіки TU і MU .

Одиниць товару	1	2	3	4	5	6	7
MU (ютілей)	12	10	8	6	2	0	-5

Задача 3. На графіку подана одна з кривих байдужості та бюджетна лінія певного споживача. Якщо ціна товару Y дорівнює 12 грн, яким буде дохід споживача? Визначити ціну товару X, нахил бюджетної лінії, її рівняння.

Задача 3. Припустимо, що дані таблиці характеризують криву байдужості споживача. Намалюйте криву байдужості, виходячи з того, що ціни товарів А та В становлять відповідно 1,5 і 1 грн., а споживач має намір витратити 24 грн.

Додайте до графіка відповідну бюджетну лінію. В якій комбінації споживач придбає товари А і В?

Одиниць товару А	16	12	8	4
Одиниць товару В	6	8	12	24

ТЕМА 3.2 АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

План семінару

1. Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу. Побудова лінії “дохід – споживання”.
2. Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів чи кількох товарів. Лінія “ціна – споживання”.
3. Криві Енгеля.
4. Ефект доходу й ефект заміни. “Надлишок” споживача.

Питання для обговорення на семінарі

1. Якою є реакція споживача на зміни його доходу? Дайте графічний аналіз цієї ситуації.
2. Як споживач реагує на зміни ціни одного чи кількох товарів? Побудуйте лінію “ціна – споживання”.
3. Проаналізуйте криві Енгеля.
4. Що економісти розуміють під ефектом заміни й ефектом доходу.
5. Наведіть випадки різнонаправленого впливу ефекту заміни й ефекту доходу.
6. Жюль Дюпюї – перший дослідник, який використав категорію “споживчий надлишок”. Яка її сутність?
7. Що пояснює сума надлишків споживачів?
8. У чому полягає парадокс Гіффена?

Практична частина заняття

Задача 1. Припустимо, що споживач увесь свій дохід використовує на придбання товарів Х і Y. Чи можуть бути обидва товари неповноцінними. Намалюйте карту байдужості й бюджетні лінії для випадку, коли Х неповноцінний.

Задача 2. Споживач отримує дохід M_0 у поточному періоді й M_1 – у майбутньому. Покажіть графічно всі доступні споживачеві плани споживання (C_0, C_1) для випадків:

- а) споживач не може ні брати, ні давати гроші у кредит; він може лише зберігати невитрачену частину доходу;
- б) споживач може давати гроші у кредит під процентну ставку r , але не може отримувати займу;
- в) споживач може взяти гроші у кредит під процентну ставку r_0 і дати гроші у кредит під процент r_1 , за умови: $r_0 > r_1$;
- г) те саме за умови: $r_0 < r_1$.

Задача 3. Споживач отримує кредит у розмірі C терміном на T років під річну процентну ставку r . Сплачувати кредит він має шляхом рівних щорічних внесків. Визначити величину щорічного внеску. Виконати розрахунок, якщо

$C = 10$ тис. грн. од., $r = 15\%$, $T = 5$ років.

ТЕМА 3.3 ПОПИТ І ПРОПОЗИЦІЯ

План семінару

1. Попит, його фактори. Закон попиту.
2. Пропозиція. Закон пропозиції (логічне і графічне пояснення).
3. Ринкова рівновага, її сталість та відновлення. Механізм встановлення ринкової рівноваги (павутиноподібна модель).
4. Поняття надлишку споживача та надлишку виробника. Практичне застосування аналізу рівноваги.

Запитання для обговорення

1. Що таке попит? Сформулюйте закон попиту і поясніть його.
2. Дайте логічне та графічне пояснення впливу цінових і нецінових факторів на попит та його обсяг.
3. Визначте поняття “пропозиція”.
4. Поясніть дію закону пропозиції. Які фактори впливають на зміни в пропозиції та зміни величини пропозиції?
6. У чому полягає проблема сталості ринкової рівноваги?
7. Поясніть вплив на стан рівноваги введення податків, дотацій. Дайте графічне й аналітичне пояснення.

Практична частина заняття

Задача 1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій:

$Q_D = 8 - p$; $Q_S = 2p - 5$, де Q_D – обсяг попиту, Q_S – обсяг пропозиції, p – ціна товару. Визначити рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу.

Припустимо, що на певний товар введено по-товарний податок, який сплачує виробник у розмірі 0,82 гр. од. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму податків, частку виробника й споживача в ній.

Задача 2. Попит і пропозиція на ринку певного товару представлені функціонально: $Q_D = 600 - 2p$, $Q_S = 300 + 4p$. Визначити точку рівноваги на ринку. Як зміниться ситуація на ринку, якщо буде встановлена фіксована ціна: а) $p_1 = 10$; б) $p_2 = 60$. Дайте аналітичне й графічне пояснення.

Задача 3. Функція попиту має вигляд: $Q_D = 7 - p$, а функція пропозиції: $Q_S = p - 1$. Визначити рівноважну ціну й обсяг виробництва. Державою встановлено дотацію на виробництво певного товару в розмірі 2 гр. од. на кожен вироблений одиницю товару. Визначити точку рівноваги й загальну суму дотацій.

ТЕМА 3.4 ТЕОРІЯ ЕЛАСТИЧНОСТІ

План семінару

1. Поняття «еластичності» для загального випадку. Концепція еластичності взаємозв'язаних показників. Методичні підходи до обчислення коефіцієнта еластичності попиту.
2. Еластичність попиту, її ступені й фактори. Види еластичності попиту за ціною.
3. Перехресна еластичність двох благ. Зв'язок між еластичністю попиту за власною ціною блага та доходом виробника.
4. Еластичність попиту за доходом.
5. Еластичність пропозиції. Фактори впливу на еластичність пропозиції. Методика визначення еластичності пропозиції.

Завдання для самопідготовки

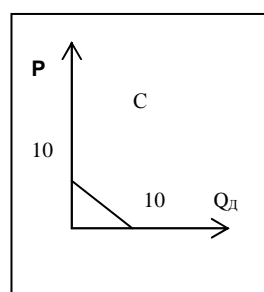
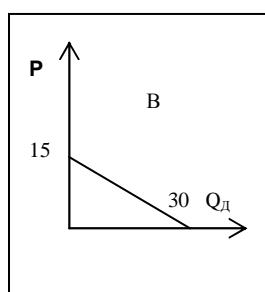
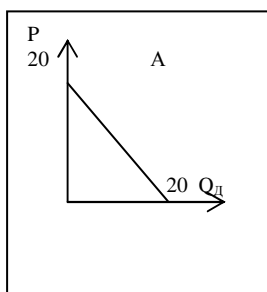
1. Еластичність попиту. Фактори та ступені еластичності попиту.
2. Коефіцієнт еластичності попиту за ціною.
3. Еластичність попиту за доходом, її коефіцієнт.
4. Перехресна еластичність попиту, методика її розрахунку і значення.
5. Методика визначення ринкового попиту (аналітично, графічно, таблично).
6. Які фактори впливають на пропозицію та на її величину? Поясніть їх дію логічно та графічно.
7. Еластичність пропозиції: поняття та фактори.
8. Що являє собою ринкова пропозиція? Які способи й методика її визначення?
9. Використання еластичності пропозиції товаровиробниками.

Практична частина заняття

Задача 1. Відомо, що за ціною $P_1 = 5$ гр. од. Величина попиту дорівнює 7 млн. одиниць товару. Якщо $P_2 = 10$ гр. од. – $Q_{D2} = 4$ млн.; $P_3 = 15$ гр. од., $Q_{D3} = 1$ млн. Визначити коефіцієнт еластичності попиту за ціною на кожному з відрізків кривої попиту, побудувавши її. В якому випадку E_D вище і чому?

Задача 2. Попит певного товару задано у вигляді функції: $Q_D = -6 + 2p$, де Q_D – величина попиту, p – ціна товару. Визначити коефіцієнт еластичності попиту миттєвий і середній (дуговий), якщо $P_1 = 35$ гр. од., $P_2 = 45$ гр. од. Від чого залежить еластичність попиту?

Задача 3. Індивідуальний попит трьох споживачів задано функціонально: $Q_{DA} = 5 - 0.1p$, $Q_{DB} = 4 - 0.1p$, $Q_{DC} = 3 - 0.1p$, де Q_D – обсяг попиту кожного зі споживачів, p – ціна товару. Визначити ринковий попит: аналітично, таблично, графічно.

Задача 4. Визначити ринковий попит графічно, таблично, аналітично, якщо індивідуальний попит споживачів А, В і С задано графічно.

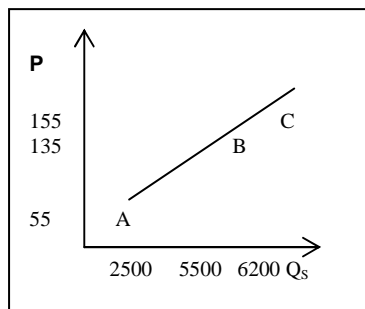
Задача 5. Визначити коефіцієнт еластичності попиту за доходом, зробити висновки про повноцінність товару.

Варіант	Величина попиту, шт.	Дохід споживача, гр. од.
1	560	1400
	420	1100
2	75	2800
	45	3200

Задача 6. Визначити ринкову пропозицію (аналітично, таблично та графічно), якщо індивідуальна пропозиція задана аналітично:

$$Q_{sA} = 150 - 10p; Q_{sB} = 140 - 7p; Q_{sC} = 140 - 2p.$$

Задача 7. Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції, якщо пропозицію задано функціонально $Q_s = 0,9 - 100$ (де Q_s – обсяг пропозиції, p – ціна товару) за цінами $p_1 = 1000$ гр. од. і $p_2 = 500$ гр. од.

Задача 8. Функція пропозиції $Q_s = -5 + 2p$. Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції та її тип, якщо $p_1 = 35$, а $p_2 = 45$. Від чого залежить ступінь еластичності пропозиції?

Задача 9. Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції на відрізках АВ, ВС, АС графіка пропозиції. Чим відрізняється дуговий коефіцієнт еластичності пропозиції від миттєвого?

ТЕМА 3.5 ТЕОРІЯ ГРАНИЧНИХ ПРОДУКТІВ І МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ФІРМИ

План семінару

1. Фірма як суб'єкт ринкових відносин.
2. Мотивація поведінки підприємства. Фактор часу і періоди функціонування підприємства.
3. Виробнича функція з одним змінним фактором та її графічне відображення.
4. Ізокванта виробничої функції, карта ізоквант.
5. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску.
6. Ізокоста виробничої функції.
7. Сукупний, середній і граничний продукт (аналітичний і графічний аналіз).
8. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактора виробництва.
9. Заміщення факторів виробництва. Віддача від масштабу: постійна (стала), зростаюча, спадна.
10. Оптимум товаровиробника.

Запитання для обговорення

1. Що визначає мотивацію поведінки фірми?
2. Фактор часу і періоди функціонування фірми: миттєвий, короткостроковий, довгостроковий.
3. Підходи до класифікації видів підприємств (залежно від форми власності; від кількості працюючих і обсягу валового доходу; від реалізації продукції; за структурною організацією; залежно від способу утворення і формування статутного фонду).
4. Що показує виробнича функція, які її види?
5. Графік виробничої функції. Характеристика точок на графіку і точок, розташованих вище (нижче) графіка виробничої функції
6. Що показує ізокванта виробничої функції? Карта ізоквант.
7. Ізокоста і карта ізокост виробничої функції.
8. Властивості виробничої функції.
9. Прибуток як кінцевий результат діяльності фірм.
10. Умови оптимуму товаровиробника.

Практична частина заняття

Задача 1. Виробнича функція фірми $q = f(K, L)$ задана таблично. Значення виробничої функції

L \ K	35	40	45	50	55	60
100	71	84	91	95	98	100
120	79	100	112	119	125	129
140	82	107	122	133	140	146
160	84	112	129	141	151	158
180	86	115	134	147	158	167
200	87	117	137	152	164	173

Ціни факторів $P_K = 30$, $P_L = 40$ не залежать від обсягів їх споживання фірмою.

Побудувати графіки залежності q від обсягу змінного ресурсу L при фіксованому значенні $K = 35; 60; 80$.

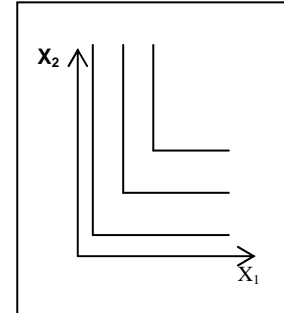
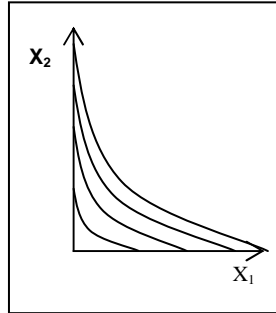
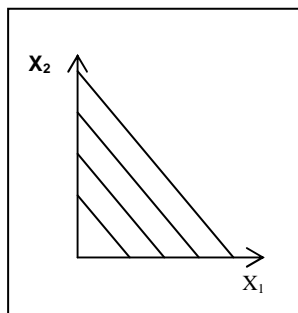
Побудувати графіки залежності q від обсягу змінного ресурсу K при фіксованому значенні $L = 100; 200; 300$.

Побудувати ізокванти виробничої функції для $q = 100; 125; 150; 175; 200$.

Задача 2. При виробництві продукту використовують чотири види ресурсів. У межах певної комбінації їх кількостей відомі деякі граничні норми технічної заміни:

$MRTS_{12} = 0,5$; $MRTS_{13} = 5$; $MRTS_{24} = 0,1$. Визначить інші.

Задача 3. Охарактеризуйте карти ізоквант, які подані на графіках.

ТЕМА 3.6 ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА

План семінару

1. Витрати виробництва, підходи до їх визначення в мікроекономіці.
2. Загальні, середні, граничні витрати виробництва в короткостроковому періоді.
3. Закон спадної віддачі й динаміка витрат.
4. Витрати виробництва в довгостроковому періоді.
5. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства.

Запитання для обговорення

1. Альтернативні витрати та їхній склад.
2. Витрати виробництва: економічний і бухгалтерський підходи до визначення.
3. Залежність витрат від обсягу виробництва.
4. Графічний аналіз витрат виробництва.
5. Граничні витрати. У чому полягає зв'язок функції граничних і середніх витрат?
6. Закон спадної віддачі, його логічне та графічне пояснення.
7. Загальний, середній, граничний продукт: логічне й графічне пояснення.
8. Динаміка витрат виробництва у довгостроковому періоді.

Практична частина заняття

Задача 1. Обчислити розмір середнього і граничного продукту фірми, використавши дані таблиці.

Коли починає діяти в цьому випадку спадна економія від масштабу?

Кількість працівників	Сукупний продукт
1	30
2	70
3	100
4	120
5	130

Задача 2. Фірма виплачує 200 тис. гр. од. у місяць за оренду обладнання і 100 тис. гр. од. заробітної плати, при цьому вона використовує таку кількість праці й капіталу, що їх граничні продукти відповідно дорівнюють 0,5 та 1. Чи використовує фірма оптимальне сполучення факторів виробництва з точки зору максимізації прибутку?

Задача 3. Фірма має постійні витрати в розмірі 50 гр. од. Дані про змінні витрати у короткостроковому періоді подані в таблиці. Визначити загальні, середні та граничні витрати. Побудувати графіки TC, FC, VC, ATC, MC.

Обсяг виробництва	0	1	2	3	4	5	6
Змінні витрати	0	40	70	95	130	185	275

Задача 4. Обчислити розмір середнього і граничного продукту фірми, використавши дані таблиці.

Кількість працівників	Сукупний продукт
1	30
2	70
3	100
4	120
5	130

Коли починає діяти в цьому випадку спадна економія від масштабу?

ТЕМА 3.7 РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

План семінару

1. Ринкова структура. Класифікація ринкових структур.
2. Характеристика ринку чистої конкуренції.
3. Рівновага конкурентної фірми в короткостроковому періоді.
4. Доцільність продовження або припинення виробництва у короткостроковому періоді.
5. Довгострокова рівновага конкурентної фірми.

Запитання для обговорення

1. Що таке ринкова структура? Які підходи існують для класифікації ринкових структур?
2. Основні риси досконалої конкуренції.
3. У чому розбіжність понять “конкуренція” і “суперництво”?
4. Який вигляд має графік попиту конкурентної фірми і графік ринкового попиту за умов досконалої конкуренції?

5. Середня, гранична, загальна виручка. Графічне зображення залежності між TR, AR, MR.

6. Способи визначення рівня виробництва, за яким фірма отримує максимальний прибуток.

7. Умови довгострокової рівноваги конкурентної фірми.

8. Співвідношення чистої конкуренції та економічної ефективності.

Практична частина заняття

Задача 1. Функція загальних витрат конкурентної фірми має вигляд:

$$TC = 5Q + 0,25Q^2.$$

Визначити точку рівноваги фірми й максимальний прибуток за умов досконалої конкуренції, якщо ціна становить 80 гр. од.

Задача 2. Фірма за умов досконалої конкуренції має таку залежність загальних витрат від випуску продукції у короткостроковому періоді (дані подано в таблиці).

Випуск продукції, шт. / од. часу	ТС
0	6
1	10
2	12
3	16
4	22
5	30
6	41

Визначити середні, граничні витрати. Ціна одиниці продукції дорівнює 4; 5; 7 гр. од. Який обсяг виробництва має обрати фірма?

ТЕМА 3.8 МОНОПОЛЬНИЙ РИНОК

План семінару

1. Основні риси монополії. Види монополії.
2. Чиста монополія у короткостроковому періоді.
3. Монополія в довгостроковому періоді.
4. Дискримінаційна поведінка монополії.
5. Державне регулювання монопольної діяльності, антимонопольна політика.

Запитання для обговорення

1. Основні ознаки чистої монополії. Різновиди монополій. Особливості поведінки реальних монополій.
2. Аналіз поведінки фірми – монополіста в короткостроковому періоді.
3. Що дозволяє фірмі – монополісту маніпулювати цінами й обсягом продажу? Для чого вона це робить?
4. Якщо монополіст не отримує прибутку в короткостроковому періоді, у чому полягають його дії?
5. Оптимум монополій у довгостроковому періоді (три варіанти).
6. Чому за умов монополії ринкові сили не примушують фірму вести виробництво з мінімальними довгостроковими витратами, як це мало місце за досконалої конкуренції?
7. Чого коштує споживачеві монопольний ринок?
8. Цінова дискримінація. Основні умови для її здійснення та види.

9. Які моделі поведінки монополії наближені до дійсності?

Практична частина заняття

Задача 1. Функція загальних витрат фірми-монополіста має вигляд:

$$TC = 5Q + 0,25Q^2.$$

Визначити точку рівноваги фірми-монополіста, якщо лінію попиту задано функціонально $Q_d = 160 - p$.

Задача 2. Припустимо, що фірма монополізувала виробництво товару А. Подальша інформація відображає стан фірми:

$$\text{Граничний дохід} = 100 - 20Q;$$

$$\text{Загальний дохід} = 1000Q - Q^2;$$

$$\text{Граничні витрати} = 100 + 10Q,$$

де Q – обсяг випуску товару А (тис. шт), p – ціна одиниці товару А (грн).

Скільки одиниць товару А буде продано та за якою ціною, якщо фірма функціонує на монопольному ринку?

Задача 3. Фірма-монополіст має функцію граничних витрат $MC(Q) = 10 + 2Q$. Визначити ціну, що максимізує прибуток фірми й відповідний обсяг випуску для наступних варіантів попиту:

а) $P_d(Q) = 50 - Q$;

б) $P_d(Q) = 60 - 4Q$;

в) $P_d(Q) = 70 - 2Q$;

г) $P_d(Q) = 80 - 6Q$.

Використайте результати розв'язання задачі при обговоренні твердження „Не існує функції пропозиції для монопольної структури ринку”.

ТЕМА 3.9 РИНОК МОНОПОЛІСТИЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

План семінару

1. Характеристика монополістичної конкуренції.
2. Аналіз поведінки фірми у короткостроковому періоді на ринку монополістичної конкуренції.
3. Монополістична конкуренція в довгостроковому періоді.

Запитання для обговорення

1. Які основні риси монополістичної конкуренції, її відмінності від досконалої конкуренції?
2. Що таке диференціація продукту за умов монополістичної конкуренції?
3. Визначити фактори диференціації продукту.
4. Поясніть механізм визначення фірмою оптимального розміру виробництва на ринку монополістичної конкуренції у короткостроковому періоді.
5. Як поводить себе фірма на ринку монополістичної конкуренції за умов довгострокового періоду?
6. Охарактеризуйте стан стійкої довгострокової рівноваги при монополістичній конкуренції.
7. Поясніть наслідки, що випливають із розбіжності точки довгострокової рівноваги з точкою мінімуму середніх витрат.

Практична частина заняття

Задача 1. Фірма функціонує за умов монополістичної конкуренції. У межах значень обсягу випуску (Q), який має інтерес, середні витрати довгострокового періоду можуть бути подані у вигляді функції:

$$LAC(Q) = \frac{10}{Q} + 20 + 2Q,$$

де Q – обсяг виробництва.

Коефіцієнт еластичності попиту на продукцію фірми за ціною дорівнює 5. Визначити обсяг продажу й ціну продажу фірми у стані довгострокової рівноваги.

Задача 2. Фірма діє на ринку монополістичної конкуренції. Граничний дохід фірми задається формулою: $MR = 20 - 2Q$, а її граничні витрати в довгостроковому періоді (на зростаючому відрізку) – формулою $MC = 3Q - 10$. Якщо мінімальне значення довгострокових середніх витрат (LAC) дорівнює 11, то який надлишок виробничих потужностей у цієї фірми?

ТЕМА 3.10 ОЛІГОПОЛІСТИЧНА СТРУКТУРА РИНКУ

План семінару

1. Олігополія, її сутність та основні ознаки. Показники концентрації ринку. Основні причини існування олігополії.

2. Основні моделі олігопольної поведінки.

3. Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами.

4. Економічні наслідки олігополії. Державне регулювання олігополії.

Запитання для обговорення

1. Хто здійснив першу спробу створити теорію олігополії? У чому її суть?

2. Основні ознаки і риси олігополістичного ринку.

3. Індекс ринкової концентрації, його використання в теорії олігополії.

4. Охарактеризуйте олігополію з урахуванням ринкової поведінки (домінуючі фірми, обмежені олігополії).

5. Сутність теорії “ламаної” кривої попиту.

6. Проаналізуйте форми олігопольної поведінки: лідерство в цінах, таємна змова, теорія ігор.

7. Модель цінової поведінки олігополії за принципом “витрати плюс”.

8. Економічні наслідки олігополії.

Практична частина заняття

Задача 1. Для певної галузі індекс Херфіндаля-Хіршмана дорівнює 1700. Дві фірми, частки продажу яких становлять 20 і 10 %, мають намір об’єднатися. Встановити значення індексу після злиття цих фірм, якщо інших змін у галузі не передбачається.

Задача 2. Частки трьох крупних фірм галузі становлять 50, 30 та 15 %. Відомостей про частки інших фірм немає. В яких межах знаходиться індекс Лінда.

Задача 3. Фірма А, яка працює на олігополістичному ринку, враховуючи поточний обсяг виробництва решти фірм у галузі, виявила, що її власна крива попиту й крива граничного доходу мають вигляд:

$$P = 200 - Q; MR = 200 - 2Q,$$

де Q – обсяг виробництва фірми А у тис. шт. товару, P – ціна одиниці товару.

Якщо граничні витрати фіксовані та становлять 6 гр. од. за 1 шт., який обсяг продукції має виробляти фірма А?

За якої умови ціна на товар фірми А має бути такою самою, як ціна усіх товарів у цій олігополії? Якою має бути ціна за одну штуку товару фірми А?

ТЕМА 3.11 ПОХІДНИЙ ПОПИТ

План семінару

1. Похідний характер попиту на ресурси.
2. Індивідуальний і галузевий попит на фактори виробництва. Основне правило визначення попиту на ресурси.
3. Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку продукту та на ринку факторів виробництва.
4. Еластичність попиту на ресурси.
5. Оптимальне співвідношення ресурсів.

Запитання для обговорення

1. Що являє собою ринок факторів виробництва?
2. Чому попит на ресурси є похідним?
3. Із чим пов'язана необхідність аналізу формування цін на ресурси?
4. Визначити й пояснити основне правило визначення попиту на фактори виробництва.
5. Визначити поняття MRP та MRC.
6. Що означає рівняння $MRP = MRC$? У чому його схожість з рівнянням $MR = MC$?
7. Зміна у попиті на ресурси, що її викликає? Еластичність попиту на ресурси.
8. Яке співвідношення ресурсів є оптимальним?

Практична частина заняття

Задача 1. Нехай продуктивність праці й капіталу дорівнює значенням, наведеним у таблиці. Продукція, що виробляється за допомогою цих ресурсів, реалізується на ринку досконалої конкуренції за ціною 0,5 гр. од. за одиницю. Ціна праці – 2 гр. од., капіталу – 3 гр. од.

Яким буде співвідношення праці й капіталу, що забезпечить найменші витрати при виробництві 64 одиниць продукції?

Яке співвідношення праці й капіталу забезпечить максимальний прибуток фірми? Якщо фірма застосовує таке співвідношення праці й капіталу, що забезпечує їй максимальний прибуток, то чи гарантує це співвідношення одночасно мінімальні витрати? За умови, що фірма отримує максимальний прибуток, знайдіть загальний обсяг продукту (TP), загальну виручку (TR), загальні витрати (TC) й величину прибутку.

Кількість одиниць капіталу	MP_K	Кількість одиниць праці	MP_L
1	21	1	10
2	18	2	8
3	15	3	6
4	12	4	5
5	9	5	4
6	6	6	3
7	3	7	2

ТЕМА 3.12 РИНОК ПРАЦІ

План семінару

1. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика досконало конкурентного ринку праці.
2. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

3. Ринкова пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Обґрунтування вибору робітника щодо праці та відпочинку: інструментарій ординалістської теорії корисності. Особливості ринкової пропозиції праці.

4. Рівновага на ринку праці. Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво.

5. Двостороння монополія та визначення реального рівня заробітної плати.

Запитання для обговорення

1. Праця як фактор виробництва, її мобільність.
2. Попит і пропозиція на ринку праці, їхня взаємодія.
3. Заробітна плата. Диференціація на ринку праці.
4. Значення інвестицій у людський капітал.

Практична частина заняття

Задача 1. Попит на працю подано у вигляді функції:

$$L = 10 - 0,2W,$$

де L – чисельність зайнятих робітників, W – погодинна заробітна плата.

Пропонують свою працю 7 чол. Двоє з них готові працювати при оплаті 40 грн/год., ще двоє – 25 грн. од./год. Визначити: 1) Скільки робітників буде прийнято і за яким рівнем оплати? 2) Якщо держава законодавчо встановить мінімальний рівень оплати 40 грн. од./год., скільки робітників буде прийнято в цьому випадку?

Задача 2. Виробнича функція фірми в короткостроковому періоді має вигляд $Q = 5000L$,

де L – обсяг використання праці за годину. Фірма функціонує на конкурентному ринку.

Ціна одиниці продукції 2 грн. од. Визначити: скільки праці буде використовувати фірма при рівні зарплати 10 грн. од./год.? 5 грн. од./год.? 2 грн. од./год.?

Припустимо, що погодинна заробітна плата 10 грн. од. Скільки продукції буде виробляти фірма за ринковою ціною 1 грн. од., 2 грн. од., 5 грн. од.? Запишіть функцію пропозиції фірми.

ТЕМА 3.13 РИНОК КАПІТАЛУ

План семінару

1. Капітал як фактор виробництва. Капітал як ресурс тривалого використання; форми капіталу. Попит і пропозиція капіталу. Поняття вибору у часі.

2. Споживання й інвестиції. Уподобання у часі. Побудова бюджетного обмеження для випадку вибору обсягів споживання між теперішніми та майбутніми періодами. Оптимальний вибір.

3. Попит і пропозиція капіталу. Вступ до аналізу інвестиційних рішень. Поняття дисконтованої величини. Види процентних ставок. Реальна та номінальна процентні ставки. Рівень дохідності, прибуток на капітал. Поняття теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.

4. Рівновага на ринку капіталу. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.

5. Ринок землі. Особливості землі як фактора виробництва. Особливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента.

Запитання для обговорення

1. Умови функціонування ринку капіталів.
2. Номінальний, реальний позичковий процент. Що визначає його норму?
3. Ефекти зміни доходу й заміщення в результаті зміни ставки позичкового проценту.
4. Альтернативні варіанти використання землі. Попит та пропозиція землі.
5. Чим для суспільства є рента “надлишком ” чи “витратами ”? Ціна землі.

Практична частина заняття

Задача 1. Три фермерські господарства (А, В, С) вирощують пшеницю при однакових витратах на придбання техніки, добрив, робочої сили, а також мають однакові за площею ділянки землі, що відрізняються родючістю. Ферма А виробляє 600 ц пшениці (при АТС = 5 гр. од.), ферма В – 500 ц (при АТС = 7,5 гр. од.), ферма С – 400 ц (при АТС = 10 грн.). Якщо встановиться ринкова ціна на пшеницю на рівні 10 гр. од., то чому буде дорівнювати диференційна рента для кожної ферми?

Задача 2. Домогосподарка вирішує питання: зберігати далі чи витратити свої заощадження у розмірі 350 гр. од. Якщо вкласти гроші в банк, то через рік можна отримати 392 гр. од. Інфляція становить 14 % річних. Чому будуть дорівнювати номінальна і реальна процентні ставки?

ТЕМА 3.14 ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ І ДОБРОБУТ

План семінару

1. Аналіз загальної рівноваги. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Закон Вальраса.
2. Загальна рівновага за Парето.
3. Обмін та розподіл ресурсів. Парето – оптимальний розподіл.
4. Діаграма Еджуорта (Еджворта).
5. Теорія загальної рівноваги й політика в галузі економіки добробуту.

Запитання для обговорення

1. Сутність загальної рівноваги.
2. Яка система рівнянь описує загальну рівновагу за Вальрасом? Поясніть закон Вальраса.
3. У чому полягає загальна рівновага за Парето?
4. У чому полягає ефект зворотного зв'язку?
5. Поясніть Парето – оптимальний розподіл ресурсів.
6. Побудуйте та поясніть діаграму Еджуорта.
7. Оптимум і квазіоптимум ринкової системи.
8. Визначити критерії оцінки добробуту.

Практична частина заняття

Задача 1. Обмежена кількість ресурсів (капіталу – 50 одиниць, праці – 100 одиниць) розподіляється між виробництвом товарів А і В. Залежність випуску продуктів А від обсягу використання праці та капіталу задається виробничою функцією $Q_A = K^{0.5}L^{0.5}$, залежність випуску продукції В – $Q_B = K^{0.2}L^{0.8}$. Побудуйте криву виробничих контрактів.

Задача 2. Олена має 8 склянок молока і 2 булочки. Андрій має 2 склянки молока і 4 булочки. За таких умов гранична норма заміни молока на булочки у

Олени становить 3, а в Андрія – 1. Накресліть діаграму Еджворта і покажіть, чи є такий розподіл ефективним.

Задача 3. Крива виробничих потужностей описується рівнянням $X^2 + Y^2 = 450$. Функція корисності суспільства $U(X,Y)=X \times Y$. Визначте оптимальний обсяг виробництва товарів. Чи може комбінація товарів X і Y , з точки зору суспільства бути технічно ефективною, але неефективною економічно?

ТЕМА 3.15 ДЕРЖАВА В МІКРОЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ: ЗОВНІШНІ ЕФЕКТИ ТА СУСПІЛЬНІ БЛАГА

План семінару

1. Зовнішні ефекти, їх економічний зміст. Поняття про зовнішні ефекти.
2. Позитивні зовнішні ефекти, їх сутність, вплив на обсяг та ціну рівноваги; заходи щодо корегування (графічна інтерпретація). Негативні зовнішні ефекти, їх сутність.
3. Громадські блага і громадський вибір. Забезпечення громадськими благами: можливість ринку і держави.
4. Економічна роль держави у ринковій економіці. Необхідність і причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов.
5. Теорія суспільного вибору: способи прийняття рішень і проблема ефективності.

Запитання для обговорення

1. Зовнішні ефекти: негативні й позитивні.
2. Адміністративне регулювання зовнішніх ефектів.
3. Податкове регулювання зовнішніх ефектів.
4. Аналоги ринкових механізмів.
5. Приватне вирішення проблеми зовнішніх ефектів.
6. „Трагедія общин”.
7. Суспільні блага й ефективність.
8. Оптимізація суспільного вибору. Економічна оцінка суспільних проектів.

Практична частина заняття

Задача 1. На околиці мешкають дві родини. Попит першої родини на освітлення околиці $QD_1 = 10 - p$, а попит другої – $QD_2 = 10 - 2p$. Граничні витрати на виробництво електроенергії становлять 5 грошових одиниць.

Визначити:

1. Функцію попиту на освітлення околиці.
2. Суспільно оптимальний обсяг освітлення околиці.

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНИХ РОБІТ З ОСНОВ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ТА МІКРОЕКОНОМІКИ

Самостійна робота студентів направлена на формування у них практичних навичок роботи зі спеціальною літературою, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем мікроекономічного аналізу. Значною частиною самостійної роботи студентів при вивченні розділу 1 – «Основи економічної теорії» та розділу 3 – «Мікроекономіка» є виконання розрахунково–графічної роботи (РГР). Виконуючи розрахунково–графічну роботу, студент забезпечує поглиблене вивчення певної проблеми економічного аналізу і поєднує вербальний,

графічний та аналітичний підходи. Обов'язковими елементами виконання є належне оформлення РГР і захист її завдань як складових відповідних змістових модулів.

Мета виконання розрахунково–графічної роботи – закріплення знань студентів з курсу на основі формування у них вміння вирішення низки практичних задач та завдань, навиків практичного використання набутих теоретичних знань, застосування формул та побудови графіків, пошуку оптимальних економічних рішень.

Підготовка до виконання РГР розпочинається з підбору й вивчення літературних джерел (див. список джерел). Методика опрацювання джерел залежить від характеру досліджуваної проблеми й індивідуальних особливостей студента. Попереднє вивчення літературних джерел є підґрунтям для виконання завдань з РГР. Написання тексту РГР здійснюється через систематизацію та обробку зібраних матеріалів за кожним завданням. Чорновий варіант роботи бажано надати керівникові практичних занять із метою узгодження змісту окремих матеріалів. Після необхідних доповнень і уточнень студент здійснює остаточне оформлення роботи.

Кожен варіант РГР містить три завдання або задачі. Студент має перекреслити таблиці, провести відповідні розрахунки на основі використання відповідних формул, обґрунтувати, чому саме таке вирішення завдання було проведене, заповнити таблиці, побудувати графіки, провести економічний аналіз отриманих результатів і дати відповіді на поставлені питання.

Виконання кожної задачі відповідного варіанта треба починати з нової сторінки. Графіки будувати за відповідними точками в точній відповідності до отриманих результатів попередніх розрахунків, наведених у таблиці. Особливу увагу треба приділити точкам оптимуму (мінімізації витрат, максимізації прибутку, максимізації корисності, точкам рівноваги споживача та виробника і т. ін.).

Кожна задача відповідного варіанта РГР оцінюється окремо. Максимальна сума балів – 100.

Розрахунково – графічна робота має бути написана та правильно оформлена. Текст роботи має розміщуватися з одного боку аркуша. Шрифт – Times New Roman. Розмір шрифту – 14, береги з усіх сторін – 2 см, міжрядковий інтервал – 1,5. Роботу комплектують у такій послідовності: титульний аркуш, зміст, вступ, теоретична частина, розрахункова (практична) частина, висновки, додатки (у разі потреби), список джерел.

Нумерація сторінок має бути наскрізною: номер сторінки проставляють арабськими цифрами знизу по центру, проте на титульному аркуші (перша сторінка роботи) номер сторінки не ставлять.

Розрахунки, що наводять у тексті, можна подавати у вигляді таблиці, дані якої мають бути обов'язково проаналізовані у роботі. У разі коли показники, які містяться в таблиці, мають однакову одиницю виміру, то їх виносять у заголовок таблиці; коли ж вони різні, їх розміщують у спеціальній графі та відповідних рядках таблиці.

Ілюстративний матеріал у формі схем і графіків оформлюють таким чином: під ілюстрацією пишуть слово «Рис.» і проставляють номер, який

складається з номера завдання і, через крапку, порядкового номера ілюстрації у певному розділі. Наприклад: Рис. 2.1 – перший рисунок другого завдання.

Матеріали таблиць і графіків мають обов'язково коментуватися.

На останній сторінці розрахунково – графічної роботи студент має поставити свій підпис і дату подання роботи на кафедру.

Розрахунково – графічна робота має бути зброшурована і подана на кафедру у визначений термін. Роботу попередньо розглядає викладач (керівник практичних занять у відповідній академічній групі), який приймає рішення щодо допущення її до захисту. Під час підготовки до захисту розрахунково – графічної роботи студентові необхідно виправити зауваження і рекомендації викладача.

Захист розрахунково – графічної роботи здійснюється відповідно до графіка. У ході захисту РГР студент має розкрити основний зміст роботи, обґрунтувати свої висновки і розрахунки, відповісти на запитання. За результатами захисту розрахунково – графічної роботи студент отримує оцінку, яка враховує якість підготовки, теоретичний рівень, ступінь самостійного висвітлення проблеми РГР, оформлення й обґрунтування висновків.

Зразок оформлення титульної сторінки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Розрахунково – графічна робота

з _____

Варіант _____

Виконав студент (ка)

_____ курсу ф – ту М
групи _____

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Розрахунково – графічна робота захищена „ ____ „ _____ 20__ р.

Харків 20__/20__ навчальний рік

ЗАВДАННЯ ДЛЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНИХ РОБІТ З ОСНОВ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Варіант 1

Теоретичні питання:

1. Проблема обмеженості ресурсів в економіці.
2. Крива виробничих можливостей.

Завдання:

№ 1. У таблиці представлений обсяг попиту на товар при різних рівнях ціни.

Ціна за порцію (грн.)	Обсяг попиту (тис. од.)	Обсяг пропозиції. (тис. од.)	Рівноважний об'єм (тис. од.)
7	10	80	
6	20	70	
5	30	60	
4	40	40	
3	50	20	
2	60	10	
1	70	0	

а) Визначте рівноважний обсяг і рівноважну ціну; отриманий результат занесіть у таблицю.

б) Побудуйте графіки попиту та пропозиції. Проаналізуйте отриманий результат.

№ 2. Розрахуйте середній і граничний продукт праці.

Побудуйте графіки: а) сукупного продукту праці; б) середнього і граничного продукту праці.

Поясніть, яку інформацію дають виробникові точки перетину кривих середнього і граничного продукту.

Сукупний продукт	Витрати праці	Середній продукт	Граничний продукт
55	1		
100	2		
210	3		
250	4		
270	5		
288	6		
305	7		
315	8		

№ 3. Номінальна заробітна плата за рік зросла на 15 %, ціни на товари і послуги знизилися за рік на 3 %. Визначте, як збільшилася або знизилася реальна заробітна плата.

Варіант 2

Теоретичні питання:

1. Класифікація економічних ресурсів.
2. Способи розподілу обмежених ресурсів.
3. Кругообіг ресурсів, товарів і грошей в економіці.

Завдання:

№ 1. Розрахуйте загальний дохід і загальний прибуток фірми, використовуючи дані таблиці за умови, що на ринку склалася ціна за 1 од. товару – 35 грн. Побудуйте графіки валового доходу і загальних витрат виробництва.

Обсяг виробництва, тис. шт.	Постійні витрати, тис. грн.	Змінні витрати, тис. грн.
0	50	-
1		17
2		36
3		42
4		60
5		95
6		170

№ 2. Знайдіть рівноважну ціну і рівноважний обсяг продукції всіма можливими способами, якщо функції попиту і пропозиції мають вигляд:
 $Q_s = 3p + 35$; $Q_d = 47 - p$. Проаналізуйте отриманий результат.

№ 3. Вартість виробленої продукції складає 10 000 грн., вартість основних фондів, за допомогою яких вона вироблена, – 2000 грн. Розрахуйте величини фондівіддачі і фондомісткості, проаналізуйте їх.

Варіант 3

Теоретичні питання:

1. Попит на ринку.
2. Закон попиту.
3. Крива попиту.
4. Детермінанти попиту.

Завдання:

№1. Розрахуйте кількість грошей, необхідних для обертання, якщо швидкість обертання грошової одиниці складає 4 обороти на рік, середня ціна товару – 10 грн., фізичний обсяг реалізованої продукції – 150 одиниць, вартість товарів цього року, проданих у кредит, – 800 грн, сума повернутих кредитів минулих років – 500 грн., взаємозараховані платежі – 100 грн.

№2. Побудуйте криву виробничих можливостей за даними таблиці. Розрахуйте граничну норму трансформації при переході від варіанта А до варіанта В, від В до С, від С до Д. Поясніть її динаміку.

Вид товару	Виробничі альтернативи			
	А	В	С	Д
Товар Х	0	60	75	80
Товар У	100	80	60	0

№ 3. Реальний капітал, який вкладено в виробництво – 300 тис. грн., річний прибуток – 15 тис. грн. Ставка банківського проценту по кредитах – 15 %. Було

випущено 15 000 акцій. Визначте курс акцій та розмір засновницького прибутку, якщо на ринку буде продано всі акції.

Варіант 4

Теоретичні питання:

1. Нецінові чинники, що визначають попит.
2. Аналіз загальної функції попиту.

Завдання:

№ 1. Рівняння попиту: $QD = 9 - p$. Рівняння пропозиції: $Qs = 2p - 6$. Графічно й аналітично визначте рівноважну ціну й об'єм. Проаналізуйте, яка складеться ситуація на ринку, якщо ціна: а) збільшиться; б) знизиться.

№ 2. Побудуйте криву виробничих можливостей за даними таблиці. Розрахуйте граничну норму трансформації при переході від варіанта А до варіанта В, від В до С, від С до Д. Поясніть її динаміку.

Вид товару	Виробничі альтернативи			
	А	В	С	Д
Товар Х	0	30	45	50
Товар У	100	80	60	0

№ 3. У базовому році реальний ВВП країни становив 214 млрд. євро. У поточному році реальний ВВП збільшився на 4 %, а ціни – на 27 %. Розрахуйте номінальний ВВП країни в поточному році.

Варіант 5

Теоретичні питання:

1. Економічні потреби суспільства, їхня суть і структура.
2. Піраміда Маслоу.

Завдання:

№ 1. У таблиці представлений обсяг попиту на м'ясо при наступних рівнях ціни:

Ціна за 1 кг, грн	Обсяг попиту, кг	Загальна виручка, грн.	Коефіцієнт цінової еластичності попиту
12	200		
14	170		
16	125		
18	100		

Виконайте завдання:

- 1) розрахуйте витрати і коефіцієнти цінової еластичності при всіх рівнях ціни, дані занесіть у таблицю;
- 2) як можна охарактеризувати еластичність попиту на певний товар?
- 3) при якій ціні обсяг попиту буде максимальним?
- 4) накресліть криву попиту і динаміку загальної виручки фірми.

№ 2. Проведіть розрахунки на основі даних таблиці, якщо відомо, що ціна товару – 150 грн. за одиницю продукції. Знайдіть загальні витрати і валовий дохід фірми і побудуйте в одній системі координат їх графіки. При яких обсягах виробництва фірма буде прибутковою? При яких обсягах виробництва вона отримає максимальний прибуток?

Обсяг виробництва, тис. шт.	Постійні витрати, грн.	Змінні витрати, тис. грн.	Загальні витрати, тис. грн.	Валовий дохід, тис. грн.
0	150	-		
1		71		
2		96		
3		102		
4		160		
5		180		
6		270		

№ 3. Індекс цін 2010 року – 1,09. Індекс цін 2011 року – 1,15. Визначте середньорічні темпи інфляції та кількість років, необхідних, щоб ціни подвоїлися. Проаналізуйте наслідки інфляції для економіки країни в цілому, а також для населення з фіксованими і змінними доходами.

Варіант 6

Теоретичні питання:

1. Економічна система, її суть і основні структурні елементи.
2. Типи економічних систем.

Завдання:

№ 1. Розрахуйте трьома способами (аналітично, таблично і графічно) рівноважну ціну і рівноважний обсяг продажів, якщо попит і пропозиція задані відповідними функціями: $Q_d = 600 - 2p$, $Q_s = 300 + 4p$. Покажіть, при яких цінах на ринку певного товару складеться ситуація надлишків або дефіциту. Покажіть на графіку споживчу ренту та додаткові вигоди виробника.

№ 2. Розрахуйте валовий дохід і прибуток фірми, використовуючи дані таблиці, за умови, що на ринку склалася ціна 35 грн. за одиницю. При яких обсягах виробництва конкурентна фірма отримає максимальний прибуток? Побудуйте графіки валового доходу і загальних витрат виробництва.

Об'єм виробництва, шт.	Постійні витрати	Змінні витрати
0	50	-
1		17
2		36
3		42
4		60
5		95
6		170

№ 3. Визначте показники продуктивності праці (ПП), фондівіддачі (ФВ), фондомісткості (ФМ), матеріаломісткості (ММ), матеріалівіддачі (МВ), рентабельності (Р), якщо:

- обсяг реалізованої продукції (П)	– 1000 грн.;
- вартість основних фондів (ОФ)	– 600 грн.;
- вартість сировини і матеріалів (М)	– 200 грн.;
- собівартість продукції (СС)	– 900 грн.
- кількість працівників (К)	– 20 осіб.

Варіант 7

Теоретичні питання:

1. Власність як економічна категорія.
2. Суб'єкти й об'єкти власності.
3. Типи, форми і види власності.

Завдання:

№ 1. До якого виду монополії (природної, відкритої або закритої) належить кожне із запропонованих тверджень? Наведіть приклади монополій цих типів в Україні.

А) компанія вперше вийшла на ринок з новою продукцією, не поклопотавшись про спеціальні заходи захисту від конкуренції;

Б) автор наукового відкриття, звернувшись до інституту авторських прав, зареєстрував його, чим поклопотався про свій творчий пріоритет;

В) фірма функціонує в галузі, де максимальна ефективність досягається лише шляхом випуску обсягу продукції, що задовольняє цілком ринковий попит.

№ 2. Визначте показники продуктивності праці (ПП), фондівіддачі (ФВ), фондомісткості (ФМ), матеріаломісткості (ММ), матеріаловіддачі (МВ), рентабельності (Р), якщо:

- обсяг реалізованої продукції (П)	– 3000 грн.;
- вартість основних фондів (ОФ)	– 1600 грн.;
- вартість сировини і матеріалів (М)	– 600 грн.;
- собівартість продукції (СС)	– 2200 грн.
- кількість працівників (К)	– 60 осіб.

№ 3. Припустимо, що на ринку праці робочих – верстатників склалася середня заробітна плата 2000 грн. у місяць, яка забезпечує повну зайнятість працівників цієї професії. Під тиском галузевої профспілки рівень заробітної плати піднявся до 2500 грн. у місяць. Як зміниться ситуація на ринку праці? Проілюструйте завдання графічно.

Варіант 8

Теоретичні питання:

1. Пропозиція на ринку.
2. Закон пропозиції.
3. Функції пропозиції і чинники, що впливають на нього.

Завдання:

№ 1. Використовуючи підхід з позицій теорії загальної ринкової рівноваги, проаналізуйте загальну ситуацію, яка складеться на ринку наступних взаємопов'язаних між собою товарів: нафта, бензин, автомобілі, послуги суспільного транспорту за умови, що через низку обставин ціна сировини нафти зросла. Як буде досягнута нова рівновага? Виконайте завдання графічно.

№ 2. Розрахуйте валовий дохід і прибуток фірми, використовуючи дані таблиці за умови, що на ринку склалася ціна – 35 грн. за одиницю продукції. При яких об'ємах виробництва конкурентна фірма отримає максимальний прибуток? Побудуйте графіки валового доходу і загальних витрат виробництва. Покажіть на ньому точки критичного об'єму виробництва.

Об'єм виробництва, шт.	Постійні витрати	Змінні витрати
0	50	-
1		17
2		36
3		42
4		60
5		95
6		170

№ 3. Розрахуйте трьома способами (аналітично, таблично і графічно) рівноважну ціну і рівноважний обсяг продажів, якщо попит і пропозиція задані відповідними функціями: $Q_d = 600 - 2p$, $Q_s = 600 + 4p$.

Дайте характеристику поняття «ринкова рівновага». Покажіть, при яких цінах на ринку певного товару складеться ситуація надлишків або дефіциту. Покажіть на графіку споживчу ренту та додаткові вигоди виробника.

Варіант 9

Теоретичні питання:

1. Зміст і структура суспільного виробництва.
2. Матеріальне і нематеріальне виробництво, їх суть і взаємозв'язок.

Завдання:

№ 1 Розрахуйте обсяг грошової маси, необхідної для обігу, якщо швидкість обігу грошової одиниці – 4, фізичний обсяг товарів – 4 млн. одиниць, а середня ціна – 8 грн. за одиницю товару. Що відбудеться з цінами, якщо фізичний обсяг товарів: а) зросте до 6 млн. одиниць; б) впаде до 2 млн. одиниць? Що відбудеться з цінами, якщо швидкість обігу грошової одиниці зросте до 5 обертів за рік?

№ 2. Розрахуйте середній і граничний продукт фірми, якщо відомі наступні дані:

Число робочих	Сукупний продукт
1	30
2	70
3	100
4	120
5	130
6	135
7	140
8	140

Побудуйте графіки сукупного продукту, середнього продукту, граничного продукту.

№ 3. Чисельність населення країни складає 52 млн. чол. З них: діти до 16 років – 12 млн. людей, пенсіонери – 15 млн. людей Чисельність інвалідів працездатного віку – 2 млн. людей, у виправних закладах знаходиться 1,5 млн. людей, 1,2 млн. людей. втратили роботу через закриття шахт і небезпечних виробництв. В службі зайнятості офіційно зареєстровано 3 млн. безробітних. Відомо також, що 1 млн. людей працездатного віку не шукає роботу. Розрахуйте: чисельність працездатного населення країни; чисельність робочої сили; рівень безробіття; розмір і рівень фрикційного безробіття; розмір і рівень структурного безробіття; розмір і рівень циклічного безробіття; розмір і рівень природного безробіття.

Варіант 10

Теоретичні питання:

1. Теорія ринкової рівноваги.
2. Чинники, що впливають на зміну ринкової рівноваги.

Завдання:

№ 1. Вартість виробленої продукції складає 10 000 гривень, вартість основних фондів, за допомогою яких вона вироблена – 2 000 гривень, вартість використаних матеріалів – 4000 гривень. Розрахуйте значення показників фондівіддачі та фондомісткості, матеріаловіддачі та матеріаломісткості.

№ 2. Номінальна вартість акції – 200 грн., номінальна вартість облігації – 300 грн. Дивіденд на одну акцію – 30 грн., процент за облігаціями – 25 %. Ставка банківського процента – 15 % річних. Визначте ринковий курс акцій та облігацій. У чому полягає різниця між акціями й облігаціями акціонерних товариств? У чому різниця в порядку розрахувань з акціонерами і власниками облігацій?

№ 3. Припустимо, що економіка деякої країни спеціалізується на випуску автомобілів. Заповніть таблицю і розрахуйте ВВП цієї країни (виходячи з моделі закритої економіки), і дайте відповіді на наступні запитання:

1. Чому дорівнює повна вартість виробленої продукції?
2. Що таке додана вартість і що вона включає?
3. Що являється проміжними, і що – кінцевими продуктами виробництва?
4. Чому дорівнює ВВП країни та яким методом він був розрахований?

Галузь	Вартість сировини, матеріалів та комплектуючих	Додана вартість	Повна вартість
1. Добування залізної руди, вугілля та інших корисних копалин	-	800	800
2. Металургійна промисловість			1700
3. Галузі з виробництва комплектуючих до автомобілів			2800
4. Автомобілебудування			4000
5. Оптова торгівля автомобілями			4800
6. Роздрібна торгівля автомобілями			5300
Всього:			

Варіант 11

Теоретичні питання:

1. Товар і його властивості.
2. Теорії вартості.

Завдання:

№ 1. Рівняння попиту: $QD = 10 - 2p$.

Рівняння пропозиції: $Qs = 2p - 10$. Графічно і аналітично визначте рівноважну ціну й об'єм. Проаналізуйте, яка складеться ситуація на ринку, якщо держава встановлює ціну 8 грн. Визначте величину ринкового попиту на товар табличним і графічним методами, якщо відомі наступні рівняння індивідуального попиту споживачів А, В і С:

$$QA = 6 - p;$$

$$QB = 4 - 2p;$$

$$QC = 3 - 3p.$$

Дайте визначення індивідуального і ринкового попиту. Опишіть виняток із закону попиту.

№ 2. Розрахуйте кількість грошей, необхідних для обертання, якщо швидкість обертання грошової одиниці складає 4 обороти, середня ціна товару – 10 грн., фізичний обсяг реалізованої продукції – 550 одиниць, вартість товарів цього року, проданих у кредит, – 800 грн., сума повернених кредитів минулих років – 500 грн., взаємозараховані платежі – 100 грн.

№ 3. У таблиці приведені витрати виробництва при різних обсягах виробництва. Розрахуйте середні постійні, середні змінні та граничні витрати. Побудуйте їх криві. Знайдіть обсяги виробництва, що мінімізують витрати на одиницю продукції.

Обсяг виробництва	Постійні витрати	Змінні витрати
0	400	0
10	400	450
20	400	850
30	400	1200
40	400	1600
50	400	2100
60	400	2300

Варіант 12

Теоретичні питання:

1. Теоретичні концепції виникнення і суті грошей.
2. Функції грошей.
3. Сучасні зміни в грошовому обігу.

Завдання:

№ 1. Сума цін товарів, що знаходяться в обігу, складає 300 тис. грн.; сума цін товарів, проданих у кредит, – 200 тис. грн.; сума цін товарів, термін сплати по яких наступив, – 10 тис. грн., а взаємопогашені платежі – 15 тис. грн. Одна грошова одиниця здійснює в середньому 25 обертів за рік.

- а) Знайти кількість грошей, необхідних для обігу.
- б) Що відбудеться в економіці, якщо в обіг буде випущено додатково ще 15 тис.

№ 2. Нижче наведені дані про робочу силу і зайнятість населення в певних роках (у тис. осіб).

1. Розрахуйте кількість безробітних і рівень безробіття в кожному році.
2. Як пояснити одночасне зростання і зайнятості, і безробіття?

	Перший рік	Шостий рік
Робоча сила	82 500	95 300
Зайняті	80 700	87 000

№3. Національне виробництво деякої країни включає два товари: Х – споживчі товари, та У – засоби виробництва. У країні у певному році вироблено 1100 одиниць товару Х за ціною 180 грн і 400 одиниць товару У за ціною 1000 грн. До кінця поточного року 100 одиниць товару У (використаних засобів виробництва) мають бути замінені на нові. Розрахуйте:

1. ВВП = _____
2. ЧНП = _____

3. Валові інвестиції = _____
4. Обсяг споживання = _____

Варіант 13

Теоретичні питання:

1. Інфляція, її суть і причини.
2. Види інфляції, її соціально – економічні наслідки.

Завдання:

№ 1. Розрахуйте середній і граничний продукт фірми, якщо відомі наступні дані:

Число робітників	Сукупний продукт
1	10
2	50
3	80
4	100
5	110
6	115
7	120
8	120

Побудуйте графіки сукупного продукту, середнього продукту, граничного продукту.

№2. Визначте показники продуктивності праці (ПП), фондівіддачі (ФВ), фондомісткості (ФМ), матеріаломісткості (ММ), матеріаловіддачі (МВ), рентабельності (Р), якщо:

- обсяг реалізованої продукції (П) – 2000 грн.;
- вартість основних фондів (ОФ) – 1100 грн.;
- вартість сировини і матеріалів (М) – 400 грн.;
- собівартість продукції (СС) – 1200 грн.
- кількість працівників (К) – 50 осіб.

№ 3. Використовуючи формулу Фішера, проведіть розрахунки і дайте відповіді на наступні запитання:

1) Скільки грошей необхідно для обігу, якщо у країні вироблено товарів у кількості 100 тис. одиниць, ціна одиниці товару складає 8 грн., а одна гривня обертається 5 разів на рік?

2) Як зміняться ціни, якщо у країні при тих же умовах буде випущено грошей на суму 240 тис. грн.?

3) Що трапиться з цінами, якщо при грошовій масі в 160 тис. грн. обсяг виробництва скоротиться на 25 %?

4) Що трапиться з цінами, якщо число обертів гривні збільшиться до 6 (при умовах, які наведені в пункті 1)?

Варіант 14

Теоретичні питання:

1. Поняття ринку.
2. Риси, структура і функції ринку.
3. Види ринків.

Завдання:

№ 1. Розрахуйте середній і граничний продукт праці. Побудуйте графіки:

а) сукупного продукту праці; б) середнього і граничного продукту праці.

Поясніть, яку інформацію дають виробникові точки перетину кривих середнього і граничного продукту.

Сукупний продукт	Витрати праці	Середній продукт	Граничний продукт
55	1		
100	2		
210	3		
250	4		
270	5		
288	6		
305	7		
315	8		

№ 2. Побудуйте криву виробничих можливостей за даними таблиці. Розрахуйте граничну норму трансформації при переході від варіанта А до варіанта В, від В до С, від С до Д. Поясніть її динаміку.

Вид товару	Виробничі альтернативи			
	А	В	С	Д
Товар Х	0	30	45	50
Товар У	100	80	60	0

№ 3. Для деякої країни відомі наступні дані:

Роки	Номінальний ВВП (млрд. грн.)	Індекс цін (%)	Реальний ВВП (млрд. грн.)	Темпи зростання (%)
2009	145	115		
2010	210	104		
2011	325	112		

Проведіть відповідні розрахунки і заповніть таблицю. Дайте відповідь на питання: чи являється ВВП точним вимірником суспільного добробуту? У чому переваги і недоліки цього показника?

Варіант 15

Теоретичні питання:

1. Суть, форми, функції конкуренції.
2. Типи конкурентної поведінки.

Завдання:

№ 1. У таблиці представлений обсяг попиту на м'ясо при наступних рівнях ціни: Виконайте завдання:

- 1) Розрахуйте загальну виручку і коефіцієнти цінової еластичності при всіх рівнях ціни, дані занесіть у таблицю.
- 2) Як можна охарактеризувати еластичність попиту на певний товар?
- 3) При якій ціні обсяг попиту буде максимальним?
- 4) Накресліть криву попиту.

Ціна за 1 кг, грн.	Обсяг попиту, кг	Загальна виручка, грн.	Коефіцієнт цінової еластичності попиту
12	400		
14	370		
16	250		
18	200		

№ 2. В економіці виробляються три споживчі товари – А, В, С. Розрахуйте номінальний і реальний ВВП у 2010 році, якщо 2009 рік – базовий.

Товари кінцевого споживання	Виробництво в 2009 р.	Виробництво в 2010 р.	Ціна в 2009 р.	Ціна в 2010 р.
А	500	650	10	15
В	450	450	24	26
С	400	450	50	55

№ 3. Розрахуйте кількість грошей, необхідних для обертання, якщо швидкість обертання грошової одиниці складає 4 обороти, середня ціна товару – 50 грн., фізичний об'єм реалізованої продукції – 750 одиниць. Поясніть суть монетарного правила.

Варіант 16

Теоретичне питання:

Інтернет - завдання: Відвідайте Інтернет - сайт Держкомітету статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua> і в таблиці приведіть показники динаміки ВВП України в останні роки.

Роки	Номінальний ВВП (млрд. грн.)	Індекс цін (%)	Темпи економічного зростання
2005			
2006			
2007			
2008			
2009			
2010			

Завдання:

№ 1. Вартість основних виробничих фондів підприємства – 400 тис. грн., а термін їхнього використання – 10 років, річні витрати на оплату праці – 50 тис. грн., витрати на сировину, матеріали, паливо – 100 тис. грн., прибуток – 55 тис. грн.

Визначити:

а) річну суму амортизації;	б) норму амортизації;
в) постійні витрати;	г) змінні витрати;
д) норму прибутку.	

№ 2. Функція попиту на певний товар: $Q_d = 15 - 2P$, функція пропозиції певного товару: $Q_s = -10 + 3P$, де Q_d – обсяг попиту, Q_s – об'єм пропозиції, P – ціна. Визначити рівноважний обсяг продажів, рівноважну ціну покупця і продавця аналітично, таблично і графічно.

№ 3. Знайдіть рівень безробіття у країні, якщо чисельність зайнятих у країні складає 85 млн. людей, а чисельність безробітних – 15 млн. людей. Через деякий час з 85 млн. людей, які мали роботу, було звільнено 2 млн. людей, а 1 млн. офіційно зареєстрованих безробітних полишили пошуки роботи. Знайдіть тепер рівень безробіття у країні. Які типи безробіття ви знаєте?

Варіант 17

Теоретичні питання:

1. Підприємство як суб'єкт економічної системи.
2. Організаційно-правові форми підприємств.
3. Функції підприємства.
4. Перспектива розвитку підприємництва в Україні.

Завдання:

№ 1. Чисельність населення країни складає 52 млн. людей. З них: діти до 16 років – 12 млн. людей, пенсіонери – 15 млн. людей. Чисельність інвалідів працездатного віку – 2 млн. людей, у виправних закладах знаходиться 1,5 млн. людей, 1,2 млн. людей втратили роботу через закриття шахт і небезпечних виробництв. У службі зайнятості офіційно зареєстровано 3 млн. людей. Відомо також, що 1 млн. людей працездатного віку не шукає роботу. Розрахуйте: чисельність працездатного населення країни; чисельність робочої сили; рівень безробіття; розмір і рівень фрикційного безробіття; розмір і рівень структурного безробіття; розмір і рівень циклічного безробіття; розмір і рівень природного безробіття.

№ 2. Попит на землю описується рівнянням: $Q_d = 100 - 2R$, де Q – площа використовуваної землі; R – ставка ренти (у грн. за гектар).

Яка буде рівноважна ставка ренти, якщо площа доступних земельних угідь складає 90 гектарів? Визначте ціну одного гектара землі, якщо ставка банківського відсотка складає 12 %. Проаналізуйте ситуацію, якщо держава встановлює ренту на рівні 3 грн. за гектар.

№ 3. Вартість основного капіталу складає 300 млн. грн. Середня швидкість його обороту – 6 років. Оборотний капітал складає 50 млн. грн. і обертається 13 разів на рік. Визначити час обороту всього капіталу в цілому і кількість його обертів за рік.

Варіант 18

Теоретичні питання:

1. Суть капіталу, його матеріально-речовий зміст і соціально-економічна форма.
2. Капітал як чинник виробництва.

Завдання:

№ 1. ІНТЕРНЕТ-ЗАВДАННЯ. Відвідайте Інтернет - сайт Держкомітету статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua>, Міністерства фінансів України – <http://www.minfint.gov.ua>, Міністерства економіки України – 1 <http://www.me.gov.ua> і приведіть основні показники розвитку ринку праці в Україні (кількість населення працездатного віку, кількість зайнятих у різних галузях виробництва, кількість безробітних, рівень безробіття за остання три роки).

№ 2. У таблиці приведені дані про постійні, змінні витрати виробництва при різних обсягах виробництва. Розрахуйте середні постійні, середні змінні витрати виробництва. Побудуйте графіки постійних і змінних витрат.

Обсяг виробництва, шт.	Постійні витрати	Змінні витрати
1	100	28
2	100	35
3	100	48
4	100	64
5	100	93

№ 3. Використовуючи формулу Фішера, проведіть розрахунки і дайте відповіді на наступні запитання:

1. Скільки грошей необхідно для обігу, якщо у країні вироблено товарів кількістю 100 тис. одиниць, ціна одиниці товару складає 8 грн., а одна гривня обертається 5 разів на рік.

2. Як зміняться ціни, якщо у країні при тих же умовах буде випущено грошей на суму 240 тис. грн.

3. Що трапиться з цінами, якщо при грошовій масі в 160 тис. грн. обсяг виробництва скоротиться на 25 %

4. Що трапиться з цінами, якщо число обертів гривні збільшиться до 6 (при умовах, які наведені в пункті 1).

Варіант 19

Теоретичне питання:

1. Сфера обігу в ринковій економіці (суть, функції та місце).

Завдання:

№ 1. Кількість грошей у країні збільшилась на 24 %, обсяг виробленої продукції – на 4 %, число обертів грошової одиниці не змінилось. Використовуючи рівняння обміну, визначте динаміку цін.

№ 2. Номінальна вартість акції – 500 грн., номінальна вартість облигації – 800 грн. Дивіденд на одну акцію – 80 грн., процент по облигаціях – 15 %. Ставка банківського процента – 10 % річних. Визначте ринковий курс акцій та облигацій. У чому полягає різниця між акціями й облигаціями акціонерних товариств? У чому різниця в порядку розрахувань з акціонерами і власниками облигацій?

№ 3. У таблиці наведені індекси споживчих цін по роках.

Роки	Індекс споживчих цін	Темп інфляції	Роки подвоєння цін
2007	100		
2008	112		
2009	123		
2010	129		

Проведіть розрахунки, використовуючи формулу темпів інфляції та "правило числа 70", і дайте відповіді на наступні питання:

1. Якщо у 2008 році номінальна заробітна плата збільшилась на 15 %, то як зміниться реальна заробітна плата?

2. Якщо у 2009 році номінальна заробітна плата збільшилась на 70 %, то як змінилась реальна заробітна плата?

3. Якщо номінальна заробітна плата у 2009 році дорівнювала 12 тисяч гривень у рік, то яку величину склала реальна заробітна плата в 2009 р.?

4. Якщо банк на початку 2009 року видав кредити під 14 % річних, то чому дорівнював реальний банківський відсоток на кінці 2009 року?

5. Якщо банк у кінці 2008 року видав кредити під 18 % річних, то чому дорівнював реальний банківський відсоток у кінці 2008 року?

Варіант 20

Теоретичне питання:

1. Характеристика ринкової інфраструктури, її основних елементів.

Завдання:

№ 1. Поясніть, хто з нижче наведених економічних суб'єктів виграє або програє від інфляції в результаті певних рішень? Відповідь обґрунтуйте.

- 1) Банки збільшують кількість довгострокових кредитів.
 - 2) Фермер закупає нову техніку за рахунок кредитів банку.
 - 3) Сім'я купує нову квартиру за рахунок отриманих кредитів за умовою коректування ставки відсотка.
 - 4) Збереження, накопичені під час літніх канікул, вкладені в банк за фіксованою ставкою відсотка.
 - 5) Пенсіонер живе виключно на пенсію, яку отримує
 - 6) Директор акціонерного банку щорічно отримує дивіденди по акціях.
 - 7) Розмір внутрішнього державного боргу країни постійно зростає.
 - 8) Фірма підписала контракт на поставку обладнання протягом 5 років за певними фіксованими цінами.
 - 9) Державний бюджет отримує основні доходи за рахунок податків на додану вартість.
- Якщо ви були б упевнені, що в наступні 10 років річний темп інфляції буде складати в середньому 10 %, як би могла змінитись ваша економічна поведінка?

№ 2. Крива попиту на товар описується наступним рівнянням: $Q_d = 600 - P$, а крива пропозиції: $Q_s = 300 + 4P$, де Q_d – обсяг попиту в місяць, Q_s – місячний обсяг пропозиції, P – ціна товару. Визначте рівноважну ціну і обсяг товару? Припустимо, що "потолок" ціни складе 10 грн., підрахуйте розміри дефіциту або надлишку, які виникли в цьому випадку. Проаналізуйте графічно.

№ 3. У певній країні виробляються лише два товари — велосипеди і пральні машини, причому всі наявні ресурси країни використовуються повністю. Варіанти виробничих комбінацій приведені в таблиці.

Варіанти вибору	Велосипеди (шт.)	Пральні машини (шт.)	Альтернативні витрати
A	100	0	
B	90	10	
C	75	20	
D	55	30	
E	0	40	

- а) Накресліть криву виробничих можливостей для певної країни.
- б) Відшукайте на графіку точку М (80 велосипедів і 30 пральних машин). Про що свідчить ця точка?
- в) Відшукайте на графіку точку N (30 велосипедів і 20 пральних машин). Про що свідчить ця точка?
- г) Знайдіть альтернативні витрати збільшення виробництва пральних машин. Що показує їх динаміка?

Варіант 21

Теоретичні питання:

1. Аграрна сфера виробництва та її особливості.
2. Суть земельної ренти, її види і механізм створення.

Завдання:

№ 1. ІНТЕРНЕТ-ЗАВДАННЯ Відвідайте Інтернет - сайт Держкомітету статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua>, Міністерства фінансів України – <http://www.minfin.gov.ua>, Міністерства економіки України – <http://www.me.gov.ua>, Національного банку України – <http://www.bank.gov.ua> і в таблиці приведіть показники динаміки рівня цін в Україні за 2005 – 2011 роки.

В якому році індекс споживчих цін в Україні був найвищим? Які види інфляції відбувались в Україні в ці роки? Використовуючи правило "величини 70", підрахуйте, через скільки років ціни в Україні будуть подвоюватись?

№ 2. На основі нижче наведених даних побудуйте криву Лоренца і дайте відповіді на питання:

Групи сімей, по 20 %	Доходи, у %
Нижча	2
Друга	8
Третя	10
Четверта	15
Вища	65

1) Який рівень життя у країні демонструє крива Лоренца?

2) Які заходи має проводити держава у сфері соціальної політики, щоб наблизити криву Лоренца до лінії абсолютної рівності?

№ 3. Припустимо, що конкурентний ринок праці продавців знаходиться в рівновазі. При цьому зайнято 200 тис. чоловік. Середня заробітна плата склала 2500 гривень. Через низку обставин попит на працю продавців зменшився на 10 %. Що відбудеться з величиною заробітної плати і чисельністю зайнятих? Проілюструйте завдання графічно.

Варіант 22

Теоретичне питання:

1. Доходи, їх види і джерела формування.
2. Суть і механізм розподілу доходів.

Завдання:

№ 1. ІНТЕРНЕТ-ЗАВДАННЯ Відвідайте Інтернет - сайт Держкомітету статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua> – і в таблиці приведіть показники величини доходів, видатків і збережень населення України за 2000–2011 роки та проаналізуйте їх динаміку.

№ 2. Припустимо, що фірма розглядає 7 інвестиційних проектів, очікувана прибутковість яких відображає таблиця:

Проекти	Очікувана норма прибутку
А	12
Б	8
В	7
Г	15
Д	25
Ж	11
З	9

1) Якщо фірма бере кредит під 10 % річних, то які з інвестиційних проектів будуть реалізовані?

2) Якщо відсоток за кредит збільшиться до 15 %, то які проекти будуть збитковими?

3) Якщо відсоток зменшиться до 7 %, то які інвестиційні проекти будуть реалізовані? Чи вбачаєте ви залежність між ставкою відсотку по кредитах і величиною інвестицій?

№ 3. Населення країни розділене на 5 квантильних груп. Частка кожної з цих груп у загальних доходах складає відповідно: 5 %, 13 %, 15 %, 17 % і 50 %. Побудуйте криву концентрації (Лоренца) на основі приведених даних і прокоментуйте отриманий графік:

1. Який рівень життя у країні демонструє крива Лоренца?
2. Які заходи має проводити держава у сфері соціальної політики, щоб наблизити криву Лоренца до лінії абсолютної рівності?

Варіант 23

Теоретичне питання:

1. Необхідність, роль і економічні функції держави.
2. Форми, методи й інструменти державного регулювання економіки.

Завдання:

№ 1. ІНТЕРНЕТ-ЗАВДАННЯ Відвідайте Інтернет - сайт Держкомітету статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua> і в таблиці приведіть показники динаміки внутрішніх та зовнішніх інвестицій в Україні за 2000–2011 роки. Назвіть основні джерела внутрішніх інвестицій та основні країни, з яких надходить найбільша кількість іноземних (зовнішніх) інвестицій.

№ 2. Накресліть графік класичного ділового циклу та покажіть:

- які показники лежать в основі його побудови;
- які фази включає класичний діловий цикл;
- точки піку та дна на графіку.

До яких фаз класичного ділового циклу належать наступні економічні явища:

- 1) перевиробництво товарів і послуг;
- 2) збільшення непланових інвестицій;
- 3) збільшення рівня виробництва і зростання цін;
- 4) незначне підвищення рівня виробництва;
- 5) зменшення непланових інвестицій;
- 6) повна зайнятість населення;
- 7) зростання рівня безробіття;
- 8) масові банкрутства малих підприємств;
- 9) падіння курсу цінних паперів;
- 10) зростання життєвого рівня населення.

№3. Припустимо, що попит і пропозиція на ринку фотоапаратів у США та Японії має наступну динаміку (див. таблицю).

Ціна (дол.)	Обсяг попиту в США (млн. од.)	Обсяг пропозиції в США (млн. од.)	Обсяг попиту в Японії (млн. од.)	Обсяг пропозиції в Японії (млн. од.)
5	5	2	2,5	1
10	4	3	2	3
15	3	4	1,5	5
20	2	5	1	7

1. Припустимо, що між країнами відбувається вільна торгівля. Чому буде дорівнювати рівноважна ціна на фотоапарати?
2. Яка країна буде експортувати фотоапарати в іншу країну? Чому?
3. Яким буде обсяг експорту?

Варіант 24

Теоретичні питання:

1. Фінансова система: суть і структура.
2. Державний бюджет.

Завдання:

№ 1. У таблиці представлений обсяг попиту на м'ясо при наступних рівнях ціни:

Ціна за 1 кг, гр.	Обсяг попиту, кг	Загальна виручка, грн.	Коефіцієнт цінової еластичності попиту
40	200		
45	170		
50	125		
80	100		

Виконайте завдання:

1. Розрахуйте виручку і коефіцієнти цінової еластичності при всіх рівнях цін, дані занесіть у таблицю.
2. Як можна охарактеризувати еластичність попиту на певний товар?
3. Накресліть криву попиту та криву загальної виручки.

№ 2. "Чим менше коефіцієнт Джині, тим більше нерівність у розподілі доходів у країні". Чи згодні ви з цим висловом? Якщо коефіцієнт Джині у трьох країнах складає 0,32; 0,78; 0,43, у якій із країн нерівність в доходах найбільша і в якій найменша? Приведіть приклади таких країн.

№ 3. В таблиці наведені дані про величину реального ВВП деякої країни і величину доходів держбюджету (млрд. грн.). Якщо державні витрати складають 50 % ВВП країни, визначте розмір та рівень дефіциту держбюджету.

Реальний ВВП (млрд. грн.)	Находження до бюджету (млрд. грн.)	Державні витрати (млрд. грн.)	Бюджетний дефіцит або надлишок (млрд. грн.)	Рівень бюджетного дефіциту (%)
850	570			
900	580			
1000	590			
1050	600			
1100	710			
1150	720			
1200	730			

Варіант 25

Теоретичні питання:

1. Формування доходів і витрат державних і місцевих бюджетів.
2. Система оподаткування.
3. Крива Лафера.

Завдання:

№ 1. У таблиці приведені витрати виробництва при різних обсягах виробництва. Розрахуйте середні постійні, середні змінні, середні валові витрати виробництва. Побудуйте їх криві.

Обсяг виробництва	Постійні витрати	Змінні витрати
0	400	0
10	400	450
20	400	850
30	400	1200
40	400	1600
50	400	2100
60	400	2300

№ 2. Авансований капітал на виробничі споруди й обладнання – 2 млн. грн., на сировину, паливо, матеріали – 0,4 млн. грн., на заробітну плату – 0,1 млн. грн. Час повного обороту основного капіталу – 10 років. Заробітна плата виплачується 2 рази на місяць, а сировину і матеріали купують 1 раз на два місяця. Визначити суму авансованого капіталу і кількість його обертів за рік.

№ 3. Відвідайте Інтернет - сайти Держкомітету статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua>, Міністерства фінансів України – <http://www.minfin.gov.ua>, Держкомітету по ринку цінних паперів – www.ssmc.gov.ua, Міністерства економіки України – <http://www.me.gov.ua>, Національного банку України – <http://www.bank.gov.ua>, і в таблиці приведіть показники доходів і видатків держбюджету України за 2000–2011 роки, величину та рівень його дефіциту або профіциту, величину норми резервування, облікової ставки й обсягів продажу державних цінних паперів.

Варіант 26

Теоретичні питання:

1. Суть і етапи становлення світового господарства.
2. Структура, основні риси і закономірності його розвитку.

Завдання:

№ 1. Попит на землю описується рівнянням: $Q_d = 100 - 2R$, де Q – площа використовуваної землі; R – ставка ренти (у грн. за гектар).

Яка буде рівноважна ставка ренти, якщо площу доступних земельних угідь складає 90 гектарів? Визначте ціну одного гектара землі, якщо ставка банківського відсотка складає 12 %. Проаналізуйте ситуацію, якщо держава встановлює ренту на рівні 3 грн. за гектар.

№ 2. Якщо відомо, що країна А може виготовити 200 телевізорів або 250 відеомагнітофонів, а країна Б – 150 телевізорів або 100 відеомагнітофонів, тоді:

1. Країна А має й абсолютні і порівняльні переваги у виробництві обох товарів
2. Альтернативні витрати виробництва одного телевізора в країні А в умовах спеціалізації становлять 1,25 відеомагнітофона.

3. Країна А буде експортувати відеомагнітофони і імпортувати телевізори.

4. Країна Б не має абсолютних переваг у виробництві обох товарів.

А. Правильна відповідь 2.

Б. Правильна відповідь 2 і 3.

В. Правильна відповідь 3 і 4.

Г. Правильна відповідь 2, 3, 4.

№ 3. Функція попиту на певний товар: $Q_d = 15 - 2P$, функція пропозиції певного товару: $Q_s = -10 + 3P$, де Q_d – обсяг попиту, Q_s – обсяг пропозиції, P – ціна. Визначте рівноважний обсяг продажів, рівноважні ціни покупця і продавця. Складіть таблицю (шкалу) попиту і пропозиції та побудуйте їхні графіки. Покажіть, при яких цінах на ринку створиться ситуація надлишку, і при яких – дефіциту.

Варіант 27

Теоретичні питання:

1. Інтеграційні процеси на сучасному етапі.
2. Міжнародна економічна інтеграція.
3. Перспективи інтеграції економіки України у світову економічну систему.

Завдання:

№ 1. Припустимо, що на ринку телевізорів сформувалася рівноважна ціна 720 грн., що забезпечує середній прибуток, при обсязі попиту та пропозиції, що дорівнюють 100 000 шт. Через низку обставин попит на телевізори знизився на 10 %. Як фірма відреагує на зміну попиту? Яка буде динаміка прибутку?

№ 2. В таблиці приведені витрати виробництва при різних об'ємах виробництва. Розрахуйте середні постійні, середні змінні, середні валові витрати. Побудуйте їхні криві.

Об'єм виробництва	Постійні витрати	Змінні витрати
0	400	0
10	400	450
20	400	850
30	400	1200
40	400	1600
50	400	2100
60	400	2300

№ 3. Країна А може виготовити 200 млн. пар взуття або 100 млн. шт. калькуляторів, а країна Б – 80 млн. пар взуття або 120 млн. шт. калькуляторів. Визначте абсолютні та порівняльні переваги обох країн та напрями їхні спеціалізації.

Варіант 28

Теоретичні питання:

1. Методи конкурентної боротьби на світовому ринку.
2. Форми міжнародних економічних відносин.

Завдання:

№ 1. Капітал, вкладений у виробничі споруди та обладнання, – 12 млн. грн., на сировину, паливо, матеріали – 0,8 млн. грн., на заробітну плату – 0,2 млн. грн. Час повного обороту основного капіталу – 5 років. Заробітна плата виплачується 2 рази на місяць, а сировину і матеріали купують 1 раз на два місяця. Визначити загальну суму авансованого капіталу і кількість його обертів за рік.

№ 2. На основі наведених нижче статей складіть платіжний баланс країни та виділіть у ньому поточний баланс і баланс руху капіталів:

- Експорт нафти – 6 млрд. дол.
- Імпорт зерна – 5 млрд. дол.
- Експорт зброї – 2 млрд. дол.
- Доходи від іноземних туристів – 6 млрд. дол.
- Грошові перекази іноземців з країни – 2 млрд. дол.
- Купівля акцій приватних корпорацій інших країн.
- Купівля золота в іноземних громадян.

№ 3. Функція попиту на певний товар: $Q_d = 15 - 2P$, функція пропозиції певного товару $Q_s = -10 + 3P$, де Q_d – обсяг попиту, Q_s – обсяг пропозиції, P – ціна. Визначити трьома способами рівноважний обсяг продажів, рівноважні ціни покупця і продавця.

Варіант 29

Теоретичне питання:

1. Причини виникнення, суть і класифікація глобальних проблем.

Завдання:

№ 1. ІНТЕРНЕТ-ЗАВДАННЯ. Відвідайте Інтернет - сайти Держкомітету статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua> і Світового банку – <http://www.worldbank.org.ru>, і в таблиці приведіть показники розвитку світової торгівлі, величини експорту і імпорту в Україні та їхню динаміку за 2000–2011 роки, а також структуру та величину платіжного балансу України.

№ 2. Номінальна вартість акції – 100 грн., номінальна вартість облігації – 300 грн. Дивіденд на одну акцію – 20 грн., процент по облігаціям – 15 %. Ставка банківського процента – 10 % річних. Визначте ринковий курс акцій та облігацій. У чому полягає різниця між акціями й облігаціями акціонерних товариств? У чому різниця в порядку розрахувань з акціонерами і власниками облігацій?

№ 3. Функція попиту на даний товар: $Q_d = 15 - 2P$, функція пропозиції даного товару: $Q_s = -250 + 3P$, де Q_d - об'єм попиту, Q_s - об'єм пропозиції, P - ціна. Визначити трьома способами рівноважний об'єм продажів, рівноважні ціни покупця і продавця.

Варіант 30

Теоретичні питання:

1. Зміст і структура світової валютної системи.
2. Валютні ринки.

Завдання:

№ 1. Розрахуйте валовий дохід і прибуток фірми, використовуючи дані таблиці, за умови. Що на ринку склалася ціна 35 грн. за одиницю. При яких обсягах виробництва конкурентна фірма отримає максимальний прибуток? Побудуйте графіки валового доходу і загальних витрат виробництва. Покажіть на ньому точки критичного обсягу виробництва.

Обсяг виробництва, од.	Постійні витрати	Змінні витрати
0	50	-
1		17
2		36
3		42
4		60
5		95
6		170

№ 2. Рівняння попиту: $QD = 9 - p$.

Рівняння пропозиції: $Qs = 2p - 6$.

Визначите рівноважну ціну й обсяг; проаналізуйте ситуацію графічно.

№ 3. Серед наведених нижче тверджень виберіть ті, з якими ви згодні, і ті, з якими ви не згодні, і поясніть свою позицію:

1. Якби будь-яка країна світу змогла підтримувати високі темпи економічного зростання, то з часом вона змогла б повністю задовольнити потреби кожного громадянина в товарах і послугах.

2. Чим більше країна виробляє кінцевих товарів та послуг, тим вище добробут усіх жителів країни.
3. Гроші – це найважливіший економічний ресурс.
4. Повна зайнятість означає нульовий рівень безробіття у країні.
5. Інфляція приносить шкоду всім.
6. Цінність гривні визначається тим, наскільки вона підтримується золотим запасом країни.
7. Економісти вважають, що тільки при зменшенні цін можливе економічне зростання у країні.
8. Податки потрібні для того, щоб зібрати кошти, необхідні для держави.

ЗАВДАННЯ ДО РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ З МІКРОЕКОНОМІКИ

Варіант 1

1. Функція граничної корисності від споживання товару X має вигляд $MU = 30 - 4X$, а від споживання товару Y має вигляд $MU = 28 - 2Y$. Зазвичай раціональний споживач купує 3 одиниці товару X та 6 одиниць товару Y. Гранична корисність грошей становить $\frac{1}{2}$. Визначте ціни товарів X і Y. Побудуйте графіки MU і TU в одній системі координат окремо для товарів X і Y.

Одиниць товару X	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MU (ютілей)										
TU (ютілей)										

Одиниць товару Y	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MU (ютілей)										
TU (ютілей)										

2. За цінами 3 грн. попит дорівнює 10 шт., а за цінами 2 грн. він дорівнює 15 шт. Знайдіть: а) цінову еластичність попиту за умови, що ціна збільшилась із 2 до 3 грн.; б) цінову еластичність попиту за умови, що ціна зменшилась з 3 до 2 грн. Розрахуйте і проілюструйте відповідні величини загального доходу і дослідіть його динаміку під впливом змін цін за знайденими коефіцієнтами еластичності.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 80, 65 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: – 100;
- змінні витрати: – 100, 180, 250, 310, 360, 430, 520, 650, 800, 980.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 2

1. Ціна товару А дорівнює 3 грошовим одиницям, а товару В – 2 грошовим одиницям. Чому має дорівнювати гранична корисність блага А, якщо споживач оцінює граничну корисність товару В у 30 ютилей і бажає максимізувати задоволення від купівлі обох благ? Як зміниться величина MU_A , якщо ціна товару В зросте до 6 грн.? Відповідь обґрунтуйте теоретично і графічно.

2. У таблиці представлений обсяг попиту на м'ясо при різному рівні ціни. Визначте витрати споживача на м'ясо за місяць при кожному значенні ціни. Розрахуйте коефіцієнт цінової еластичності попиту для всіх зазначених інтервалів ціни; отриманий результат занесіть у таблицю. Накресліть криву попиту.

Ціна за порцію, грн.	Обсяг попиту, кг	Витрати споживача, грн.	Коефіцієнт еластичності
60	2,0		
55	2,5		
50	3,0		
45	3,5		
40	4,0		
35	4,5		
30	5,0		

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 120, 80, 50 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 50;
- змінні витрати: 100, 180, 250, 310, 360, 430, 520, 650, 800, 980 .

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Варіант 3

1. У таблиці наведені дані про споживання товару А певним споживачем, який поводить раціонально.

Кількість одиниць товару А	0	1	2	3	4	5	6	7
Сукупна корисність (TU)	0	5	9	12	14	15	15	14

На основі наведених даних: а) визначить граничну корисність (MU) третьої одиниці товару А; б) побудуйте графіки сукупної (TU) та граничної (MU) корисності товару А; в) за якої MU споживач отримуватиме максимум TU?

2. Функція попиту споживача на яблука при доході 50 грн. має вигляд $Q_D = 5 - P$, а при доході 70 грн. має вигляд $Q_D = 6 - P$. Знайдіть: а) до якої категорії споживач зараховує яблука, якщо ціна яблук дорівнює 1 грн.; б) до якої категорії споживач зараховує яблука, якщо ціна яблук дорівнює 3 грн.; в) за якої ціни яблук еластичність попиту за доходом дорівнює 1?

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 150, 85, 65 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 100;
- змінні витрати: 100, 180, 250, 310, 360, 430, 520, 650, 800, 980.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) та граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 4

1. Споживач має дохід 1000 гривень і витрачає його на придбання товару А за цінами 20 гривень за одиницю і товару Б за цінами 50 гривень за одиницю. Побудуйте бюджетну лінію споживача за висхідних умов. Потім зобразіть графічно, як змінюватиметься положення бюджетної лінії у разі:

а) зниження ціни товару А до 10 гривень та підвищення ціни товару Б до 60 гривень (від початкових умов);

б) підвищення ціни товару А до 30 гривень (від початкових умов).

2. Визначити коефіцієнти еластичності попиту за доходом споживача відповідно до ситуацій, які наведені нижче. Зазначте, до яких груп належать ці товари: а) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2200 грн., а споживання борошна зменшилося з 1,5 кг до 1 кг; б) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2200 грн., а споживання м'яса збільшилося з 5 кг до 5,5 кг; в) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2200 грн., а кількість придбаних банок кави збільшилась з 1 до 2.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 100, 80, 60 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 120;

- змінні витрати: 100, 180, 250, 310, 360, 430, 520, 670, 840, 1000.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 5

1. Споживач купує товари А та В за цінами 3 та 6 грн відповідно. При цьому він може витратити 45 грн.

Граничні корисності товарів А та В наведені в таблиці.

Що ви знаєте про граничну корисність грошей (λ)? У якій кількісній комбінації споживач має придбати товари А та В, щоб з максимальною корисністю використати свої 45 грн.? Відповіді обґрунтуйте. Намалюйте графіки MU_A і MU_B .

2. Розрахуйте еластичність попиту за цінами, зробіть висновки, якщо:
а) зменшення ціни від 5 до 3 грн. зумовлює зростання попиту від 3 до 6 одиниць продукції; б) зменшення ціни від 5 до 3 грн. зумовлює зростання попиту від 3 до 4 одиниць продукції. Розрахуйте відповідні величини загального доходу і дослідіть його динаміку під впливом змін цін за знайденими коефіцієнтами еластичності.

Кількість	Товар А		Товар В	
	MU (ютилі)	MU на 1 грн. $\lambda = MU/P$	MU (ютилі)	MU на 1 грн. $\lambda = MU/P$
1	21		48	
2	18		42	
3	15		30	
4	12		24	
5	9		18	
6	6		9	

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 100, 80, 65 у. о., а величини витрат такі:

- - постійні витрати: 90;
- - змінні витрати: 100, 180, 250, 310, 360, 430, 520, 670, 840, 1000.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 6

1. Припустимо, що функція граничної корисності від споживання товару А має вигляд $MU_A = 10 - x$, а $MU_B = 21 - 2y$. Споживач збирається витратити на ці товари 10 грн, тобто $x + y = 10$. Як краще за все розподілити ці гроші між товарами А і В? Відповідь обґрунтуйте. Накресліть графіки MU_A і MU_B .

2. У таблиці представлений обсяг попиту на морозиво при різному рівні ціни. Визначте витрати споживача на морозиво при кожному значенні ціни. Розрахуйте коефіцієнт цінової еластичності попиту для всіх зазначених інтервалів ціни; отриманий результат занесіть у таблицю. Накресліть криву попиту.

Ціна за порцію, грн.	Обсяг попиту, шт.	Витрати споживача, грн.	Коефіцієнт еластичності
2,1	10		
1,8	20		
1,5	30		
1,2	40		
0,9	50		
0,6	60		
0,3	70		

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати та економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 110, 85, 65 у. о., а величини витрат такі:

- - постійні витрати: 90;
- - змінні витрати: 100, 180, 250, 310, 360, 430, 520, 650, 800, 970.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 7

1. Використавши дані таблиці, дайте ґрунтовну відповідь на питання: при якому значенні параметрів x і y споживач буде знаходитись у стані рівноваги? Розрахуйте значення граничної корисності грошей (λ) для кожного блага. Накресліть схематично графіки MU_A , MU_B і MU_C .

Благо	MU	P
A	x	7
B	24	3
B	16	y

2. Визначити коефіцієнти еластичності попиту за доходом споживача відповідно до ситуацій, які наведені нижче. Зазначте, до яких груп належать ці товари: а) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2500 грн., а споживання цукру збільшилося з 1,5 кг до 1,6 кг; б) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2500 грн., а споживання бананів збільшилося з 0,5 кг до 1 кг; в) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2500 грн., а кількість придбаних супових наборів зменшилась з 4 до 2. Зобразіть схематично криву Енгеля для предметів першої необхідності.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати та економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 125, 80, 65 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 150;
- змінні витрати: 100, 180, 250, 310, 360, 430, 520, 640, 810, 1010.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 8

1. Споживач має дохід 800 гривень і витрачає його на придбання товару А за ціною 20 гривень за одиницю і товару В за ціною 50 гривень за одиницю. Зобразіть графічно, як буде виглядати та змінюватиметься положення бюджетної лінії у разі:

а) за початкових умов;

б) зниження ціни товару А до 10 гривень та підвищення ціни товару В до 80 гривень (від початкових умов);

в) підвищення ціни товару А до 40 гривень (від початкових умов).

2. Крива попиту на товар описується наступним рівнянням: $Q_d = 70 - 2P$, крива пропозиції певного товару: $Q_s = 10 + P$, де Q_d – обсяг попиту, Q_s – обсяг пропозиції, P – ціна. Знайдіть рівноважні ціну й обсяг графічно й аналітично. Припустимо, що уряд ввів податок на споживачів у розмірі 9 грн./од. Визначити рівноважний обсяг продажів і рівноважну ціну до введення податку. Як зміняться рівноважні ціна й обсяг продукції після введення податку? Який дохід держави від введення податку? Як постраждають від введення цього податку виробники?

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 85, 60 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 50;
- змінні витрати: 110, 200, 280, 350, 430, 520, 630, 770, 940, 1130.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 9

1. Споживач бажає максимізувати задоволення від придбання благ А та В. Ціна блага А дорівнює 3 грн, а ціна блага В – 1,5 грн. Граничну корисність від споживання додаткової одиниці блага В споживач оцінює у 60 ютилей. Як споживач оцінює граничну корисність блага А? Розрахуйте значення граничної корисності грошей (λ) для кожного блага. Відповідь обґрунтуйте теоретично і графічно.

2. Попит і пропозиція товару описуються рівняннями: $Q_D = 9 - P$; $Q_S = -6 + 2P$, де Q – кількість товару, P – його ціна. Графічно й аналітично знайдіть рівноважні ціну й обсяг. Виробники товару сплачують у бюджет податок у розмірі 1,5 грн за одиницю товару. Визначте втрати споживача і виробника.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 110, 85, 55 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 110;
- змінні витрати: 80, 150, 210, 260, 330, 420, 530, 660, 810, 980.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 10

1. Набір благ споживача складається з двох товарів: X та Y. У таблиці наведено дані про співвідношення кількості благ та їхнього загальної корисності.

Кількість блага X	TU _x	MU _x	Кількість блага Y	TU _y	MU _y
1	10		10	7	
2	18		20	13	
3	24		30	18	
4	28		40	22	
5	31		50	25	
6	33		60	27	

Ціна одиниці товару X становить 10 грн., а товару Y – 0,5 грн. Загальний дохід споживача, який він може витратити на ці товари, складає 25 грн. Яку кількість товару X та Y він купуватиме у стані рівноваги? Побудуйте графіки MU і TU в одній системі координат окремо для товарів X і Y.

2. За цінами 5 грн. попит дорівнює 100 шт., а за цінами 8 грн. він дорівнює 150 шт. Знайдіть: а) цінову еластичність попиту за умови, що ціна збільшилась з 5 до 8 грн.; б) цінову еластичність попиту за умови, що ціна зменшилась з 8 до 5 грн. Проілюструйте вплив еластичності попиту на динаміку загального доходу.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати та економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 85, 55 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 100;
- змінні витрати: 80, 150, 210, 260, 330, 420, 530, 660, 810, 980.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 11

1. Бюджетна лінія споживача задана рівнянням: $X + 2 \cdot Y = 60$. Побудуйте графік бюджетної лінії. Якою є абсолютна величина кута нахилу бюджетної лінії? Як зміниться положення бюджетної лінії, якщо:

- за інших рівних умов дохід споживача зростає до 80 грн.?
- ціна товару X зростає вдвічі, а ціна товару Y і дохід споживача залишаються на початковому рівні? Відповідь обґрунтуйте.

2. Функція попиту споживача на яблука при доході 50 грн. має вигляд

$Q_D = 5 - P$, а при доході 70 грн. має вигляд $Q_D = 6 - P$. Знайдіть: а) до якої категорії споживач зараховує яблука, якщо ціна яблук дорівнює 0,5 грн.; б) до якої категорії споживач зараховує яблука, якщо ціна яблук дорівнює 2 грн.; в) за якої ціни яблук еластичність попиту за доходом дорівнює 1? Зобразіть схематично криву Енгеля для предметів розкоші.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 90, 60 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 150;
- змінні витрати: 80, 150, 210, 260, 340, 450, 580, 730, 900, 1090.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 12

1. Функція граничної корисності від споживання товару А має вигляд $MU = 20 - 2X$, а від споживання товару В має вигляд $MU = 28 - 2Y$. Зазвичай раціональний споживач купує 5 одиниць товару А та 10 одиниць товару В. Гранична корисність грошей становить $\frac{1}{2}$. Визначить ціни товарів в А та В. Побудуйте графіки MU і TU в одній системі координат окремо для товарів X і Y.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MU (ютілей)										
TU (ютілей)										

Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MU (ютілей)										
TU (ютілей)										

2. На валютній біржі денний попит на долари визначається функцією $P_D = 5,25 - 1,5Q$, пропозиція $P_S = 5,05 + 2,5Q$, де P – ціна долару у грн., а Q – кількість доларів у млн. Визначте графічно й аналітично: а) яким буде рівноважний курс і скільки буде куплено за таким курсом; б) якою має бути пропозиція грошей Національного банку, щоб курс склав 5,16 грн./дол.?

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і

змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 100, 60 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 200;
- змінні витрати: 80, 150, 210, 260, 340, 450, 580, 730, 900, 1090.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 13

1. Припустимо, що вам необхідно здійснити вибір між товарами X та Y, гранична корисність яких подана в таблиці. Скільки одиниць кожного товару ви маєте придбати, щоб максимізувати корисність, якщо дохід 90 гр. од., а ціни товарів: $p_x = 20$ гр. од., $p_y = 10$ гр. од. Визначити величину загальної корисності.

Одиниць товару X	1	2	3	4	5	6
МИ x (ютілей)	100	80	60	40	30	20
Одиниць товару Y	1	2	3	4	5	6
МИ y (ютілей)	80	70	60	50	40	30

Побудуйте графіки MU і TU в одній системі координат окремо для товарів X і Y.

2. Попит на товар при доході 100 грн. дорівнює 25 шт., а при доході 120 грн. дорівнює 30 шт. Ціна товару незмінна. До якої категорії належить товар? Що зміниться, якщо при тому ж самому зростанні доходу попит збільшиться до 35 шт.? Зобразіть схематично криву Енгеля для предметів першої необхідності.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 150, 100, 65 у. о., а величини витрат такі:

- - постійні витрати: 150;
- - Змінні витрати: 80, 150, 210, 260, 340, 450, 580, 730, 900, 1090.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 14

1. Загальна корисність (TU) споживання першої одиниці товару А для споживача, який поводить раціонально, дорівнює 10 грн., другої – 18 грн., третьої – 20 грн., четвертої – 22 грн., п'ятої – 23 грн., шостої – 23 грн. Визначте граничну корисність (MU) третьої, четвертої, п'ятої та шостої одиниць товару А. Чи виконується у цьому випадку закон спадної граничної корисності (перший закон Госсена)? Усі розрахунки обґрунтуйте теоретично та за допомогою графіків.

2. Визначити коефіцієнти еластичності попиту за доходом споживача відповідно до ситуацій, які наведені нижче. Зазначте, до яких груп належать ці товари: а) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2200 грн., а споживання борошна збільшилося з 1 кг до 1,1 кг; б) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2200 грн., а споживання м'яса збільшилося з 5 кг до 6 кг; в) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2200 грн., а кількість придбаних супових наборів зменшилась з 3 до 1. Зобразіть схематично криві Енгеля для предметів першої необхідності та розкоші.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 150, 85, 60 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 100;
- змінні витрати: 80, 150, 210, 260, 340, 450, 580, 730, 900, 1090.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 15

1. Споживач має дохід 500 гривень і витрачає його на придбання товару А за цінами 25 гривень за одиницю і товару В за цінами 50 гривень за одиницю. Вибір споживача, що максимізує корисність, включає 12 одиниць А і 4 одиниці В. Збільшення ціни товару А до 50 гривень викликає зміщення точки рівноваги (4А;6В), зниження ціни до 12,5 гривень – теж, відповідно (20А;5В). Зобразіть графічно, як змінюватиметься положення бюджетної лінії у разі зниження та підвищення ціни. Побудуйте лінію „ціна – споживання”.

2. У таблиці представлений обсяг попиту на морозиво при різному рівні ціни. Визначте витрати споживача на морозиво при кожному значенні ціни. Розрахуйте коефіцієнт цінової еластичності попиту для всіх зазначених інтервалів ціни; отриманий результат занесіть у таблицю. Накресліть криву попиту.

Ціна за порцію, грн.	Обсяг попиту, шт.	Витрати споживача, грн.	Коефіцієнт еластичності
3,5	10		
3,3	20		
3,2	30		
3,0	40		
2,8	50		
2,5	60		
2,2	70		

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 150, 85, 60 у. о., а величини витрат такі:

- - постійні витрати: 100;
- - змінні витрати: 100, 175, 230, 280, 340, 420, 540, 690, 870, 1070.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 16

1. У таблиці надана інформація про корисність, яку споживач отримує від споживання різної кількості блага.

Кількість блага, шт.	Загальна корисність, ТУ, ютилей	Гранична корисність, МУ, ютилей
0	0	
1	143	
2	180	
3	200	
4	216	
5	226	
6	226	
7	216	

Розрахувати граничну корисність. Чи виконується у цьому випадку закон спадної граничної корисності (перший закон Госсена)? Побудувати графіки сукупної (ТУ) та граничної (МУ) корисності товару А. За якою МУ споживач отримуватиме максимум ТУ?

2. Розрахуйте еластичність попиту за цінами, зробіть висновки, якщо: а) зменшення ціни від 5 до 3 грн. зумовлює зростання попиту від 3 до 6 одиниць продукції; б) зменшення ціни від 5 до 3 грн. зумовлює зростання попиту від 3 до 4 одиниць продукції. Наведіть графіки еластичного й нееластичного попиту за ціною. Які фактори впливають на характер еластичності?

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 80, 60 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 200;
- змінні витрати: 100, 175, 230, 280, 340, 420, 540, 690, 870, 1070.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 17

1. Ціна товару А дорівнює 7 грошовим одиницям, а товару В – 12 грошовим одиницям. Чому має дорівнювати гранична корисність товару В, якщо споживач оцінює граничну корисність товару А у 21 ютиль і бажає

максимізувати задоволення від купівлі обох благ? Розрахуйте значення граничної корисності грошей (λ) для кожного товару. Відповідь обґрунтуйте теоретично. Проілюструйте зв'язок загальної та граничної корисності.

2. Функція попиту споживача на яблука при доході 50 грн. має вигляд $Q_D = 5 - P$, а при доході 70 грн. має вигляд $Q_D = 6 - P$. Знайдіть: а) до якої категорії споживач зараховує яблука, якщо ціна яблук дорівнює 1 грн.; б) до якої категорії споживач зараховує яблука, якщо ціна яблук дорівнює 3 грн.; в) за якої ціни яблук еластичність попиту за доходом дорівнює 1? Зобразіть схематично криву Енгеля для предметів першої необхідності та розкоші.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 80, 65 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 80;
- змінні витрати: 100, 175, 230, 280, 340, 420, 540, 690, 870, 1070.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 18

1. Функція граничної корисності від споживання товару X має вигляд $MU = 30 - 4X$, а від споживання товару Y має вигляд $MU = 14 - Y$. Зазвичай раціональний споживач купує 5 одиниць товару X та 10 одиниць товару Y. Гранична корисність грошей становить $\frac{1}{2}$. Визначте ціни товарів X та Y. Побудуйте графіки MU і TU в одній системі координат окремо для товарів X і Y.

Одиниць товару X	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MU (ютілей)										
TU (ютілей)										

Одиниць товару Y	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MU (ютілей)										
TU (ютілей)										

2. За ціною 10 грн. попит дорівнює 50 шт., а за ціною 5 грн. він дорівнює 70 шт. Знайдіть: а) цінову еластичність попиту за умови, що ціна збільшилась з 5 до 10 грн.; б) цінову еластичність попиту за умови, що ціна зменшилась з 10

до 5 грн.; в) дугову еластичність попиту. Зобразіть зв'язок еластичності попиту і загального доходу. Які фактори впливають на еластичність попиту за ціною.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 80, 60 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 60;
- змінні витрати: 100, 175, 230, 280, 340, 420, 540, 690, 870, 1070.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 19

1. Припустимо, що вам необхідно здійснити вибір між товарами X та Y, гранична корисність яких подана в таблиці. Скільки одиниць кожного товару ви маєте придбати, щоб максимізувати корисність, якщо дохід – 90 гр. од., а ціни товарів: $p_x = 20$ гр. од., $p_y = 10$ гр. од. Визначити величину загальної корисності.

Одиниць товару X	1	2	3	4	5	6
МИ x (ютілей)	100	80	60	40	30	20
Одиниць товару Y	1	2	3	4	5	6
МИ y (ютілей)	80	70	60	50	40	30

Побудуйте графіки MU і TU в одній системі координат окремо для товарів X і Y.

2. Попит на товар при доході 20 грн. дорівнює 5 од., а при доході 30 грн. дорівнює 8 од. Ціна товару незмінна. До якої категорії належить товар? Що зміниться, якщо при тому ж самому зростанні доходу попит збільшиться до 10 од.? Зобразіть криві Енгеля для предметів першої необхідності та розкоші.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 120, 85, 65 у. о., а величини витрат такі:

- - постійні витрати: 90;
- - змінні витрати: 100, 175, 230, 280, 340, 420, 540, 690, 870, 1070.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 20

1. У таблиці надана інформація про корисність, яку споживач отримує від споживання різної кількості товару А.

Кількість блага А, шт.	Загальна корисність, TU, ютилів	Гранична корисність, MU, ютилів
0	0	
1	40	
2	112	
3	164	
4	196	
5	224	

Розрахувати граничну корисність. Чи виконується у цьому випадку закон спадної граничної корисності (перший закон Госсена)? Побудуйте графіки сукупної (TU) та граничної (MU) корисності товару А. За якою MU споживач отримуватиме максимум TU?

2. Визначити коефіцієнти еластичності попиту за доходом споживача відповідно до ситуацій, які наведені нижче. Зазначте, до яких груп належать ці товари: а) дохід споживача за місяць збільшився з 1000 грн. до 1800 грн., а споживання цукру збільшилося з 1,2 кг до 1,3 кг; б) дохід споживача за місяць збільшився з 1000 грн. до 1800 грн., а споживання бананів збільшилося з 0,6 кг до 0,8 кг; в) дохід споживача за місяць збільшився з 1000 грн. до 1800 грн., а кількість придбаних супових наборів зменшилась з 3 до 2. Побудуйте криві Енгеля для предметів першої необхідності та розкоші.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 120, 85, 65 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 165;
- змінні витрати: 100, 175, 235, 285, 345, 425, 545, 695, 875, 1075.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 21

1. Припустимо, споживач має дохід 1000 грн, який витрачає на придбання двох товарів: товару А за цінами 20 грн за одиницю та товару В за цінами 25 грн. за одиницю.

а) накресліть бюджетну лінію для цих умов;

б) як розташується бюджетна лінія, якщо дохід споживача зросте до 1400 грн. (від початкових умов)?

в) як розташується бюджетна лінія при доході 2000 грн., але при зниженні ціни товару А до 10 грн. (від початкових умов)?

2. У таблиці представлений обсяг попиту на м'ясо при різному рівні ціни. Визначте витрати споживача на м'ясо за місяць при кожному значенні ціни. Розрахуйте коефіцієнт цінової еластичності попиту для всіх зазначених інтервалів ціни; отриманий результат занесіть у таблицю. Накресліть криву попиту.

Ціна за порцію, грн.	Обсяг попиту, кг	Витрати споживача, грн	Коефіцієнт еластичності
60	1,0		
55	1,5		
50	2,0		
45	2,5		
40	3,0		
35	3,5		
30	4,0		

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати та економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 150, 85, 65 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 125;

- змінні витрати: 100, 175, 235, 285, 345, 425, 545, 695, 875, 1075.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 22

1. У стані рівноваги раціональний споживач купує 2 одиниці товару А за цінами 3 грн. та 4 одиниці товару В за цінами 5 грн. Визначити бюджет споживача, який він використовує для споживання товарів А та В. Побудувати бюджетну лінію БЛ1 за цих умов та бюджетну лінію БЛ2, враховуючи зниження ціни товару А до 2 грн. та підвищення ціни товару В до 6 грн. (від початкових умов). Чому дорівнює MRS заміщення товару А товаром В? Відповідь обґрунтувати.

2. Крива попиту на товар описується наступним рівнянням: $Q_d = 400 - P$, крива пропозиції певного товару: $Q_s = 100 + 2P$, де Q_d – обсяг попиту, Q_s – обсяг пропозиції, P – ціна. Припустимо, що уряд ввів податок на виробників у розмірі 15 грн./од. Визначити графічно й аналітично рівноважний обсяг продажів та рівноважну ціну до введення податку. Як зміняться рівноважні ціна й обсяг продукції після введення податку? Який дохід держави від введення податку? Як постраждають від введення цього податку споживачі?

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 80, 60 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 135;
- змінні витрати: 100, 165, 225, 275, 335, 415, 535, 685, 865, 1065.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 23

1. Споживач витрачає 13 грн. на тиждень на товари А та В. Гранична корисність товару А для нього визначається рівнянням $30 - 2X$, де X – кількість А, шт. Гранична корисність товару В становить $19 - 3Y$, де Y – кількість В, шт. Ціни товарів відповідно 2 грн. та 1 грн. Яку кількість товарів А та В придбає раціональний споживач? Побудуйте графіки MU і TU в одній системі координат окремо для товарів А і В.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MU (ютілей)										
TU (ютілей)										

Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MU (ютілей)										
TU (ютілей)										

2. Попит і пропозиція товару описуються рівняннями: $Q_D = 7 - P$; $Q_S = -2 + 2P$, де Q – кількість товару, P – його ціна. Уряд ввів податок у розмірі 1,5 грн за одиницю товару, який сплачують продавці. Знайдіть рівноважні ціну й обсяг графічно й аналітично. Визначити: а) рівноважний обсяг продажів і рівноважну ціну з урахуванням податку; б) загальну суму податку, який надходить до бюджету.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати та економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 80, 60 у. о., а величини витрат такі:

- - постійні витрати: 110;
- - змінні витрати: 100, 165, 225, 275, 335, 415, 535, 685, 865, 1065.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 24

1. Споживач витрачає 200 грн. на придбання товару А за цінами 5 грн. і товару В за цінами 20 грн. Побудуйте бюджетну лінію. Як зміниться положення

бюджетної лінії, якщо: а) бюджет споживача зростає на 100 грн., б) при зміненому бюджеті ціна на товар В підніметься до 25 грн.? Чому економістів цікавить точка торкання бюджетною лінією кривої байдужності? Які варіанти такого торкання зустрічаються в економіці?

2. На валютній біржі денний попит на долари визначається функцією $P_D = 5,25 - 1,5Q$, пропозиція $P_S = 5,05 + 2,5Q$, де P – ціна долару у грн., а Q – кількість доларів у млн. Визначте графічно й аналітично: а) яким буде рівноважний курс і скільки буде куплено за таким курсом; б) якою має бути пропозиція грошей Національного банку, щоб курс склав 5,5 грн./дол.?

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 120, 80, 65 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 130;
- змінні витрати: 100, 165, 225, 275, 335, 415, 535, 685, 865, 1065.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 25

1. У таблиці наведено набір байдужості двох товарів А та В певного споживача:

Кількість одиниць товару А	Кількість одиниць товару В
16	6
12	8
8	12
4	24

Виконайте наступні завдання:

а) накресліть криву байдужості, відкладаючи товар А – по вертикальній осі, товар В – по горизонтальній;

б) додайте бюджетну лінію за умови, що споживач може витратити 240 грн., при ціні товару А – 15 грн., товару В – 10 грн.;

в) визначте рівноважну комбінацію товарів А та В, що максимізує корисність споживача.

2. За цінами 25 грн. попит дорівнює 100 шт., а за цінами 18 грн. він дорівнює 150 шт. Знайдіть: а) цінову еластичність попиту за умови, що ціна збільшилась з 18 до 25 грн.; б) цінову еластичність попиту за умови, що ціна зменшилась з 25 до 18 грн. Зобразіть схематично криві Енгеля для предметів першої необхідності та розкоші.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 120, 80, 65 у. о., а величини витрат такі:

- постійні витрати: 130;
- змінні витрати: 100, 180, 245, 300, 370, 460, 570, 710, 880, 1090.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 26

1. Набір благ споживача складається з двох товарів: X та Y. У таблиці наведено дані про співвідношення кількості благ та їхньої загальної корисності.

Кількість блага X	TU _x	MU _x	Кількість блага Y	TU _y	MU _y
1	10		10	7	
2	18		20	13	
3	24		30	18	
4	28		40	22	
5	31		50	25	
6	33		60	27	

Побудуйте графіки MU і TU в одній системі координат окремо для товарів X і Y. Ціна одиниці товару X становить 10 грн., а товару Y – 0,5 грн. Загальний дохід споживача, який він може витратити на ці товари, складає 25 грн. Яку кількість товару X та Y він купуватиме в стані рівноваги?

2. Функція попиту споживача на яблука при доході 50 грн. має вигляд $Q_D = 5 - P$, а при доході 70 грн. має вигляд $Q_D = 6 - P$. Знайдіть: а) до якої категорії споживач зараховує яблука, якщо ціна яблук дорівнює 0,5 грн.; б) до якої категорії споживач зараховує яблука, якщо ціна яблук дорівнює 2 грн.; в) за якої ціни яблук еластичність попиту за доходом дорівнює 1? Зобразіть схематично криві Енгеля для предметів першої необхідності та розкоші.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 100, 60 у. о., а величини витрат такі:

- - постійні витрати: 200;
- - змінні витрати: 80, 150, 210, 260, 340, 450, 580, 730, 900, 1090.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 27

1. Функція граничної корисності від споживання товару А має вигляд $MU = 20 - 2X$, а від споживання товару В має вигляд $MU = 28 - 2Y$. Зазвичай раціональний споживач купує 5 одиниць товару А та 10 одиниць товару В. Гранична корисність грошей становить $\frac{1}{2}$. Визначте ціни товарів в А та В. Побудуйте графіки MU і TU в одній системі координат окремо для товарів Х і Y.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MU (ютілей)										
TU (ютілей)										

Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
MU (ютілей)										
TU (ютілей)										

2. За цінами 5 грн. попит дорівнює 100 шт., а за цінами 8 грн. він дорівнює 150 шт. Знайдіть: а) цінову еластичність попиту за умови, що ціна збільшилась з 5 до 8 грн.; б) цінову еластичність попиту за умови, що ціна зменшилась з 8 до 5 грн.; в) дугову еластичність попиту. Зобразіть графічну залежність динаміку загального доходу від еластичності попиту.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 90, 60 у. о., а величини витрат такі:

- - постійні витрати: 150;
- - змінні витрати: 80, 150, 210, 260, 340, 450, 580, 730, 900, 1090.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 28

1. Бюджетна лінія споживача задана рівнянням: $X + 2 \cdot Y = 60$. Побудуйте графік бюджетної лінії. Якою є абсолютна величина кута нахилу бюджетної лінії? Як зміниться положення бюджетної лінії, якщо:

а) за інших рівних умов дохід споживача зросте до 80 грн.?

б) ціна товару X зросте вдвічі, а ціна товару Y і дохід споживача залишаться на початковому рівні? Відповідь обґрунтуйте.

2. На валютній біржі денний попит на долари визначається функцією $P_D = 5,25 - 1,5Q$, пропозиція $P_S = 5,05 + 2,5Q$, де P – ціна долару у грн., а Q – кількість доларів у млн. Визначить графічно й аналітично: а) яким буде рівноважний курс і скільки буде куплено за таким курсом; б) якою має бути пропозиція грошей Національного банку, щоб курс склав 5,16 грн./дол.?

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 130, 85, 55 у. о., а величини витрат такі:

- - постійні витрати: 100;
- - змінні витрати: 80, 150, 210, 260, 330, 420, 530, 660, 810, 980.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 29

1. Припустимо, що вам необхідно здійснити вибір між товарами X та Y, гранична корисність яких подана в таблиці. Скільки одиниць кожного товару ви маєте придбати, щоб максимізувати корисність, якщо дохід 90 гр. од., а ціни товарів: $p_x = 20$ гр. од., $p_y = 10$ гр. од. Визначити величину загальної корисності.

Одиниць товару X	1	2	3	4	5	6
МИ x (ютілей)	100	80	60	40	30	20
Одиниць товару Y	1	2	3	4	5	6
МИ y (ютілей)	80	70	60	50	40	30

Побудуйте графіки MU і TU в одній системі координат окремо для товарів X і Y.

2. Визначити коефіцієнти еластичності попиту за доходом споживача відповідно до ситуацій, які наведені нижче. Зазначте, до яких груп належать ці товари: а) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2200 грн., а споживання борошна збільшилося з 1 кг до 1,1 кг; б) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2200 грн., а споживання м'яса збільшилося з 5 кг до 6 кг; в) дохід споживача за місяць збільшився з 2000 грн. до 2200 грн., а кількість придбаних супових наборів зменшилась з 3 до 1. Зобразіть схематично криві Енгеля для предметів першої необхідності та розкоші.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 150, 85, 60 у. о., а величини витрат такі:

- - постійні витрати: 100;
- - змінні витрати: 80, 150, 210, 260, 340, 450, 580, 730, 900, 1090.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

Варіант 30

1. Загальна корисність (TU) споживання першої одиниці товару А для споживача, який поводить себе раціонально, дорівнює 10 грн., другої – 18 грн., третьої – 20 грн., четвертої – 22 грн., п'ятої – 23 грн., шостої – 23 грн. Визначте граничну корисність (MU) третьої, четвертої, п'ятої та шостої одиниць товару А. Чи виконується у цьому випадку закон спадної граничної корисності

(перший закон Госсена)? Усі розрахунки обґрунтуйте теоретично та за допомогою графіків.

2. Попит на товар при доході 100 грн. дорівнює 25 шт., а при доході 120 грн. дорівнює 30 шт. Ціна товару незмінна. До якої категорії належить товар? Що зміниться, якщо при тому ж самому зростанні доходу попит збільшиться до 35 шт.? Зобразіть схематично криві Енгеля для предметів розкоші.

3. Припустимо, що конкурентна фірма нарощує обсяги виробництва від 1 до 10 одиниць продукції у короткостроковому періоді за певного рівня постійних і змінних витрат. Обчисліть витрати й економічний прибуток (збитки) фірми, якщо існує можливість реалізації продукції за цінами: 150, 100, 65 у. о., а величини витрат такі:

- - постійні витрати: 150;
- - змінні витрати: 80, 150, 210, 260, 340, 450, 580, 730, 900, 1090.

Розрахунки подайте у вигляді таблиці:

Q	Сукупні витрати			Середні витрати			Гран. витрати	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.	Вал. дохід	Гран. дохід	Приб./Збит.
	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC	TR1	MR1	EP1	TR2	MR2	EP2	TR3	MR3	EP3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах максимізації прибутку (мінімізації збитків). Побудуйте графіки всіх середніх (AFC, AVC, ATC) і граничних (MC, MR1, MR2, MR3) величин.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ТА КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

Тема 1: Предмет і функції економічної теорії. Основні методи пізнання соціально-економічних процесів

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

1. Яке місце займає економіка у функціонуванні сучасного суспільства?
2. Еволюційний розвиток економічної теорії.
3. Назвіть об'єкт, предмет і основні функції економічної теорії.
4. Які загальнонаукові методи використовує економічна теорія?
5. Охарактеризуйте основні спеціальні методи економічної теорії.

Тестові завдання

1. У межах якої економічної школи була обґрунтована необхідність державного регулювання економічної системи:

а) неокласики;	в) протекціоністи;
б) кейнсіанство;	г) монетаристи.

2. Яку економічну школу характеризує твердження, що держава не має втручатися в економіку, а рівновага встановлюється природним чином:

а) класичну;	в) історичну;
б) меркантилістів;	г) протекціоністів.

3. Виберіть найбільш точне визначення економічної теорії:

- а) наука про управління економікою;
- б) наука про проблеми дефіциту і вибору;
- в) суспільна наука, що вивчає мікро- і макроекономіку;
- г) суспільна наука про проблеми найповнішого задоволення потреб в умовах обмеженості ресурсів.

4. Підберіть правильний вислів: економічна теорія:

- а) займається виключно прогнозами розвитку економічних систем;
- б) не є наукою;
- в) містить положення, які завжди приймаються всіма економістами;
- г) не може передбачати майбутнього, але може пояснити наслідки певних явищ в економіці.

5. Яке з цих положень не має відношення до визначення предмету економічної теорії:

- а) ефективне використання ресурсів;
- б) необмежені виробничі ресурси;
- в) максимальне задоволення потреб;
- г) духовні потреби.

6. Яке з визначень найповніше характеризує предмет загальної економічної теорії:

- а) це наука про динаміку матеріальних і духовних потреб людини;
- б) це наука про мотивацію поведінки людини;
- в) це наука про виробництво і критерії розподілу вироблюваних благ;
- г) це наука про найбільш загальні закони розвитку людського суспільства в умовах обмеженості ресурсів.

7. Економічний закон – це:

- а) узагальнені поняття, що теоретично відображають реальні економічні відносини;
- б) причинно-наслідковий зв'язок між явищами економічному життю;
- в) виділення загальних закономірностей з окремих випадків і подій;
- г) пояснення класифікація окремих подій, фактів за допомогою загальних понять.

8. Яка функція економічної теорії полягає у виявленні недоліків попередніх форм господарювання в уникненні помилок при розробці нових способів практичних перетворень в економіці:

- а) методологічна;
- б) теоретико-пізнавальна;
- в) матеріально-практична;
- г) критична.

9. Яка функція економічної теорії відповідає за формування масової економічної свідомості:

- а) теоретико-пізнавальна;
- б) прогностична;
- в) духовно-практична;
- г) методологічна.

10. Шлях пізнання від загального до окремого дає метод:

- а) синтезу;
- б) аналізу;
- в) дедукції;
- г) індукції.

Тема 2: Економічні потреби суспільства. Економічні інтереси КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

1. Обмеженість ресурсів і безмежність потреб.
2. У чому полягає корисність? Як ви розумієте теорію граничної корисності?
3. Що ви розумієте під економічними ресурсами та їхньою рідкістю?
4. Крива виробничих можливостей.
5. Визначте основні напрямки впливу потреб на виробництво.
6. Економічні потреби та інтереси.

Тестові завдання

1. Потребами, які відповідають світовому рівню, є:

- а) дійсні; в) світові;
- б) платоспроможні; г) абсолютні.

2. Гранична корисність – це:

- а) здатність блага задовольняти ту або іншу потребу людини; в) сума корисностей рівновеликих частин блага;
- б) суб'єктивна оцінка блага індивідуумом; г) найменш настійна потреба, що задовольняється останнім із споживаних екземплярів блага певного роду.

3. Зі збільшенням кількості одиниць блага, що є у розпорядженні споживача, загальна корисність цього блага:

- а) зменшується; в) залишається незмінною;
- б) зростає; г) всі відповіді неправильні.

4. Обмеженість ресурсів означає, що:

- а) у суспільстві вони є в такій кількості, якої недостатньо для виробництва необхідних товарів і послуг; в) ресурсів вистачає тільки на виробництво предметів споживання;
- б) з їх допомогою неможливе одночасне і повне задоволення всіх наявних потреб; г) всі відповіді правильні.

5. Лінія виробничих можливостей показує:

- а) точну кількість 2 товарів, які суспільство навмисно проводить; в) альтернативну комбінацію товарів за наявності певної кількості ресурсів;
- б) кращу з можливих комбінацій 2 товарів; г) час, коли вступає в дію закон спадної продуктивності чинників виробництва.

6. Крива виробничих можливостей показує різні комбінації двох продуктів при:

- а) неповному використанні трудових ресурсів; в) зміні кількості вживаних ресурсів;
- б) повному використанні всіх наявних ресурсів і незмінної технології; г) всі відповіді правильні.

7. Якщо економіка рухається по опуклій кривій виробничих можливостей праворуч і вниз, то це означає, що:

- а) альтернативні витрати знижуються; в) альтернативні витрати постійні;
- б) альтернативні витрати збільшуються; г) немає правильної відповіді.

8. Економічні відносини виявляються:

- а) через певні ролі, які виконують економічні суб'єкти; в) через інтереси людей;
- б) через лінію поведінки; г) через мотиви людей.

9. Що не належить до основних способів дії на інтереси:

- а) договір; в) традиція;
- б) наказ; г) команда.

Тема 3: Економічна система суспільства. Відносини власності

Тестові завдання

1. Який із приведених прикладів характеризує економічну систему?

- а) Система громадських організацій і партій; в) сукупність соціально-культурних інститутів;
- б) форма власності на засоби виробництва і рівень продуктивних сил суспільства; г) механізм координації господарських обов'язків.

2. Якщо економічна влада централізована, основним економічним суб'єктом виступає держава, ринок не виконує функцію регулятора економіки, а в поведінці економічних суб'єктів загальний інтерес домінує над особистим, то це:

- а) ринкова економіка (чистий капіталізм);
- б) змішана економіка;
- в) традиційна економіка;
- г) командна економіка.

3. Власність в економічному сенсі – це:

- а) концентрація людської праці, яка представлена в речі;
- б) приналежність речі людині;
- в) система стосунків між людьми з приводу привласнення речей;
- г) економічні стосунки між людьми (стосунки з приводу привласнення і відчуження економічних благ), які відображені в речі.

4. Права власності – це:

- а) право виняткового фізичного контролю над благом;
- б) право застосування корисних властивостей блага для себе;
- в) право на відчуження блага;
- г) право вирішувати, хто і як забезпечуватиме використання блага;
- д) право володіти результатами від використання блага.

5. Якщо яке-небудь майно взяте в оренду, то орендар:

- а) є потенційним власником;
- б) розпоряджається споживною вартістю майна;
- в) є повним власником;
- г) розпоряджається цінністю цього майна (може продати його або подарувати).

6. Виділіть позитивні прояви приватної власності для економіки в цілому:

- а) майнова диференціація власників;
- б) жорстка залежність добробуту власника від результатів виробничої діяльності;
- в) сприяння розвитку заповзятливості;
- г) посилення конкурентної боротьби

7. Існування державної власності обумовлене:

- а) наявністю капіталомістких і нерентабельних галузей;
- б) необхідністю вирішення загальнонаціональних і соціальних завдань, підтримка рівня життя населення;
- в) прагнення збільшити державні доходи;
- г) усі відповіді правильні.

8. Яке з приведених визначень характеризує суть соціального-ринкового господарства?

- а) регулювання економічних відносин на мікрорівні економічними законами ринку, а на макрорівні законами держави;
- б) мінімум державного втручання в економіку;
- в) досягнення високого рівня добробуту для переважаючої більшості членів суспільства в умовах економічних свобод і на основі конкурентного порядку;
- г) націленість виробництва на забезпеченість населення товарами першої необхідності.

9. Панування машин і механізмів у виробництві є ознакою:

- а) постіндустріальної цивілізації;
- б) аграрної цивілізації;
- в) індустріальної цивілізації;
- г) інформаційної цивілізації.

10. Повернення до державної власності приватизованих об'єктів є:

- а) приватизацією;
- б) націоналізацією;
- в) денаціоналізацією;
- г) реприватизацією.

Тема 4: Форми організації суспільного виробництва та їх еволюція

Тестові завдання

1. Що не входить до складу засобів виробництва?

- а) Робоча сила; в) засоби праці;
- б) предмети праці; г) знаряддя праці.

2. З переліку визначень вкажіть те, яке характеризує робочу силу:

- а) те, на що направлена праця; в) доцільна діяльність людини;
- б) те, чим людина впливає на предмет праці; г) здібність людини до праці.

3. Що не належить до соціально-економічних виробничих відносин?

- а) Феодальні; в) організація виробництва;
- б) відносини на базі капіталістичного виробництва; г) ринковий тип виробничих відносин.

4. У чому полягає подвійність процесу виробництва?

- а) У взаємозалежності та взаємному впливі чинників виробництва на процес праці; в) у процесі виробництва створюються певні блага і формується їхня вартість;
- б) у безпосередньому використанні чинників виробництва; г) у характері з'єднання чинників виробництва.

5. Частина суспільного продукту, яка використовується для накопичення і розширення виробництва, – це:

- а) матеріальні витрати; в) необхідний продукт;
- б) чистий продукт; г) додатковий продукт.

6. Виробництво ефективне, якщо:

- а) у ньому забезпечено повне використання трудових ресурсів; в) повне використання виробничих ресурсів;
- б) повне використання всіх наявних ресурсів; г) у ньому не діє закон спадної продуктивності чинників виробництва.

7. Яка економічна мета, якщо суспільство прагне мінімізувати витрати і максимізувати віддачу від обмежених виробничих ресурсів?

- а) Досягнення повної зайнятості; в) підвищення економічної безпеки;
- б) підтримка економічного зростання; г) підвищення економічної ефективності.

8. Який показник характеризує ефективність використання робочої сили?

- а) Фондомісткість; в) продуктивність праці;
- б) рентабельність; г) трудомісткість.

9. Чим обумовлена необхідність зміни технічної будови виробництва?

- а) Посиленням суспільного розподілу праці; в) досягнутим рівнем розвитку продуктивних сил у суспільстві;
- б) зростанням вимог до кваліфікації та компетенції людини; г) науково-технічною революцією.

10. Натуральне господарство не спирається на:

- а) внутрішнє споживання продукції; в) розвинутий поділ праці;
- б) безкоштовне привласнення; г) відірваність суб'єктів.

11. Товар – це:

- а) річ, що володіє споживчою вартістю або корисністю; в) річ, що обмінюється на іншу річ або гроші;
- б) річ, що є продуктом людської праці; г) благо, що не є продуктом праці, але корисне людині.

12. Витрати суспільно необхідної праці визначають величину:

- а) вартості;
- б) мінової вартості;
- в) споживної вартості;
- г) конкретної вартості.

Завдання

1. Як зміниться мінова вартість товарів 18 олівців = 50 зошитів, якщо $18 = \text{constant}$:

- а) вартість олівців зросте в 2 рази?
- б) вартість олівців знизиться в 2 рази, а вартість зошитів зросте в 2 рази?
- в) вартість зошитів знизиться в 2 рази?
- г) вартість олівців зросте в 2 рази, а вартість зошитів знизиться в 2 рази?

2. За 8 годин робітник виготовить 8 виробів. Як зміниться величина вартості одного виробу і всіх виробів, якщо продуктивність праці зросте в 2 рази?

Тема 5: Теорія грошей

Тестові завдання

1. Теорія, що обмежує значення грошей статистичним впливом на ціни, має назву:

- а) еволюційна;
- б) кількісна;
- в) номіналістична;
- г) раціоналістична.

2. Гроші – це:

- а) особливий товар, який має властивості вартості та споживної вартості;
- б) капітал;
- в) особливий товар, який виконує роль загального еквівалента;
- г) паперові знаки золота.

3. Що належить до сутності грошей?

- а) Особливий товар;
- б) втілення багатства;
- в) загальний еквівалент;
- г) суспільне втілення вартості.

4. На сьогодні функцію світових грошей виконують:

- а) золоті злитки;
- б) електронні гроші;
- в) резервні валюти;
- г) усі відповіді не правильні.

5. До функцій грошей не належить:

- а) міра вартості;
- б) засіб накопичення;
- в) засіб платежу;
- г) засіб розподілу.

6. Функція грошей при розриві в часі актів купівлі й продажу має назву:

- а) засіб нагромадження;
- б) засіб обігу;
- в) засіб платежу;
- г) міра вартості.

7. Які з перерахованих благ володіють меншою ліквідністю?

- а) Золото;
- б) нерухомість;
- в) коштовності;
- г) гроші.

8. Які з перерахованих благ володіють абсолютною ліквідністю?

- а) Акції;
- б) облігації;
- в) гроші;
- г) товари першої необхідності.

9. Якщо номінальна вартість грошей не зміниться, а ціни на товари і послуги зростуть у 2 рази, то купівельна спроможність грошей:

- а) зросте в 2 рази;
- б) знизиться в 2 рази;
- в) знизиться в 4 рази;
- г) не зміниться.

10. Відмінність між грошима і «квазі»-грошима» полягає в тому, що:

- а) гроші, на відміну від «майже грошей», можна витратити безпосередньо;
- б) «майже гроші» включають депозити на банківських рахунках, тоді як гроші не включають їх;
- в) гроші обертаються швидше «майже грошей»;
- г) «майже гроші» – це нерозмінні паперові гроші на відміну від грошей.

Завдання

1. Сума цін товарів, що знаходяться в обігу, складає 300 тис. грн, сума цін товарів, проданих у кредит, – 200 тис. грн, сума цін товарів, термін сплати по яких наступив, – 10 тис. грн, а взаємопогашені платежі – 15 тис. грн. Одна грошова одиниця здійснює в середньому 25 оборотів у рік.

- а) Знайти кількість грошей, необхідних для звернення.
- б) Що відбудеться в економіці, якщо в обіг буде випущено 15 тис. грн?

Тема 6: Ринкова економіка: суть, функції та структура.

Суб'єкти ринкової економіки

Тестові завдання

1. Які економічні передумови необхідні для виникнення ринкової форми господарювання?

- а) Висока ефективність виробництва;
- б) суспільний розподіл праці;
- в) приватна власність;
- г) немає правильної відповіді.

2. Що не належить до принципів ринкової економіки?

- а) лібералізація цін;
- б) відносини партнерства;
- в) державне регулювання ринкових відносин;
- г) централізований розподіл матеріальних і фінансових ресурсів.

3. Що таке ринок?

- а) Сукупність покупців і продавців товарів і послуг;
- б) місце, де відбувається обмін товарів;
- в) організаційно-економічні форми обміну товарів і послуг;
- д) усі відповіді правильні.

4. Що не є функцією ринку?

- а) Обмін товарів і послуг;
- б) інформація про необхідні суспільству товари і послуги;
- в) стимулювання підвищення ефективності виробництва;
- г) планове регулювання потоків товарів, послуг і прибутку.

5. Що належить до одного з видів ринку?

- а) Ринок водних ресурсів;
- б) ринок засобів виробництва;
- в) ринок лісових угідь;
- г) немає правильної відповіді.

6. Ринкова структура з малою кількістю продавців і безліччю покупців є:

- а) поліполією;
- б) олігополією;
- в) монополією;
- г) дуополією.

7. До функцій держави в ринковій економіці не належать:

- а) законотворча діяльність;
- б) підтримка конкурентного середовища;
- в) встановлення цін на продукцію приватного сектора;
- г) антициклічне регулювання економіки.

8. Що таке попит?

- а) потреба споживача;
- б) бажання і переваги покупця;
- в) потреба покупця, яка забезпечена платіжними засобами.

9. Закон попиту описує:

- а) обернено пропорційну залежність між ціною та обсягом попиту;
- б) пряму залежність між ціною та обсягом попиту;
- в) зворотну залежність між ціною та обсягом попиту;
- г) прямо пропорційну залежність між ціною та обсягом попиту.

10. Зміна якого чинника не викликає зрушення кривої попиту:

- а) смаків і переваг споживачів;
- б) розміру і розподілу національного доходу;
- в) ціни товару;
- г) чисельності або віку споживачів.

11. Якщо два товари є взаємозамінними, то підвищення ціни одного призведе до:

- а) зростання обсягу попиту на інший;
- б) зростання попиту на інший;
- в) скорочення попиту на інший;
- г) скорочення обсягу попиту на інший.

12. Виберіть відповідь, яка характеризує еластичний попит за ціною:

- а) $E > 1$;
- б) $E = 1$;
- в) $E < 1$;
- г) $E = 0$.

13. Студент уважно стежить за своїми витратами. Коли ціни на продукти харчування підвищилися на 2 %, він скоротив їх покупку на 1 %. Для студента попит на продукти харчування:

- а) нееластичний, а його витрати збільшуються;
- б) еластичний, а його витрати скорочуються;
- в) має одиничну еластичність, а його витрати не змінюються;
- г) нееластичний, а його витрати скорочуються.

14. Із зростанням доходів споживачів скорочується попит на:

- а) товари першої необхідності;
- б) нормальні товари;
- в) товари нижчої якості;
- г) предмети розкоші.

15. Зростання попиту на товар може бути наслідком зниження ціни:

- а) цього товару;
- б) товару-замінника;
- в) товару-компліменту;
- г) нейтрального товару.

16. Товари-субститути – це пари товарів, для яких:

- а) підвищення ціни одного викликає зростання попиту на інший;
- б) підвищення ціни одного викликає скорочення попиту на інший;
- в) попит зростає із збільшенням доходів споживачів;
- г) підвищення ціни одного не викликає зміни попиту на інший.

17. Товари-компліменти – це пари товарів, для яких:

- а) підвищення ціни одного викликає зростання попиту на інший;
- б) підвищення ціни одного викликає скорочення попиту на інший;
- в) попит зростає зі збільшенням доходів споживачів;
- г) підвищення ціни одного не викликає зміни попиту на інший.

18. Товар вважається нормальним, якщо попит на нього:

- а) збільшується зі зростанням ціни товару-замінника;
- б) зменшується зі зростанням доходів споживачів;
- в) збільшується зі зростанням доходів споживачів;
- г) скорочується зі зростанням ціни компліментарного товару.

19. Товар вважається за низькоякісний, якщо попит на нього:

- а) збільшується зі зростанням ціни
- б) зменшується зі зростанням доходів товару-замінника;
- в) збільшується зі зростанням доходів споживачів;
- г) скорочується зі зростанням ціни компліментарного товару.

20. Зсув кривої пропозиції товару є наслідком:

- а) скорочення попиту на нього;
- б) зростання доходів споживачів;
- в) зниження ціни товару;
- г) надання субсидії виробникам.

21. Що характеризує еластичну пропозицію за ціною?

- а) Випереджаюче збільшення продажів і прибутку в наслідок зміни ціни;
- б) збільшення доходу в наслідок збільшення ціни;
- в) збільшення доходу в наслідок збільшення ціни і зменшення продажів;
- г) немає правильної відповіді.

22. На ринку певного товару обсяг попиту перевищує обсяг пропозиції. Це приклад:

- а) дії закону низхідної віддачі;
- б) надлишку;
- в) дефіциту;
- г) дії закону зростання альтернативних витрат.

23. Ринок товару знаходиться в стані рівноваги, якщо:

- а) обсяг попиту на товар дорівнює обсягу його пропозиції;
- б) на ринку не існує ні надлишку, ні дефіциту товару;
- в) за певною ціною плани покупців щодо покупок збігаються з планами продавців щодо продажу;
- г) усі відповіді правильні.

24. Якщо ринкова ціна нижче рівноважної, то:

- а) виникає дефіцит товару;
- б) з'являється надлишок товару;
- в) знижується ціна ресурсів;
- г) до галузі увійдуть нові фірми.

Тема 7: Капітал як економічна категорія та фактор виробництва. Обороти капіталу. Інфраструктура ринку і капітал сфери обігу

Тестові завдання

1. Капітал – це:

- а) гроші, здатні приносити додаткові гроші;
- б) накопичена праця, запаси (машин, інструментів, сировини, грошей і т. д.);
- в) певна сума матеріальних, грошових, інтелектуальних коштів, які дають можливість власникові займатися підприємницькою діяльністю з метою отримання прибутку;
- г) вартість, здатна приносити додану вартість

2. Витрати, які не залежать від величини обсягу продукції, мають назву:

- а) постійні;
- б) загальні;
- в) економічні;
- г) бухгалтерські.

3. Валовий прибуток є підсумком:

- а) додавання витрат і витрат;
- б) відношення витрат до витрат;
- в) додавання всіх витрат;
- г) віднімання витрат з витрат.

4. Із переліку елементів капіталу вкажіть ті, що належать до основного капіталу:

- а) сировина і матеріали;
- б) машини й устаткування;
- в) заробітна плата;
- г) енергія.

5. Що таке оборотний капітал?

- а) Та частина капіталу в товарній формі, яка переносить свою вартість на продукт упродовж одного кругообігу з терміном менше року;
- б) та частина капіталу в товарній формі, яка переносить свою вартість на продукт упродовж декількох кругообігів з терміном більше року;
- в) немає правильної відповіді;
- г) усі відповіді правильні.

6. Як Ви розумієте фізичний знос капіталу?

- а) Втрати капіталом своєї споживної вартості внаслідок продуктивного використання або невикористання взагалі;
- в) втрати капіталом своєї споживної вартості внаслідок появи дешевшого капіталу;
- б) втрати капіталом своєї споживної вартості внаслідок появи продуктивнішого капіталу;
- г) немає правильної відповіді.

7. Що таке амортизація капіталу?

- а) Перенесення на продукт або послугу вартості оборотного капіталу;
- в) перенесення на продукт або послугу вартості зносу змінного капіталу та її накопичення для відтворення капіталу;
- б) перенесення на продукт або послугу вартості зносу основного капіталу та її накопичення для відтворення капіталу;
- г) всі відповіді правильні.

8. Що не входить у ринкову інфраструктуру?

- а) Товарна біржа;
- в) міжнародна товарна біржа;
- б) фондова біржа;
- г) Кабінет Міністрів.

9. Визначте істотну ознаку товарної біржі:

- а) акціонерне об'єднання;
- в) організаційно-економічна форма функціонуючого ринку, комерційне підприємство;
- б) аукціон;
- г) об'єднання покупців.

10. Що таке фондова біржа?

- а) Ринок товарних цінностей, що постійно діє;
- в) організаційно оформлений ринок робочої сили;
- б) організаційна форма ринку цінних паперів;
- г) такої біржі не існує

11. Що не належить до цінних паперів?

- а) зобов'язання держави;
- в) вексель;
- б) акції;
- г) немає правильної відповіді.

Тема 8: Монополія та конкуренція в ринковій економіці.

Ринкові відносини в аграрному секторі економіки

Тестові завдання

1. Із переліку ознак типів ринкового середовища виберіть ту, що належить до вільної (досконалої) конкуренції:

- а) обмежений доступ до ринкової інформації;
- в) вільний механізм ціноутворення;
- б) обмежений вхід продавців на ринок;
- г) ціни регулює держава.

2. Із наведеного переліку виберіть те, що не належить до видів монополії:

- а) природна;
- в) адміністративна;
- б) економічна;
- г) досконала.

3. Укажіть, яка з наведених ознак ринкової структури характеризує чисту монополію:

- а) унікальність виготовленої продукції; в) є тільки один покупець;
- б) є невелике число конкуруючих між собою виробників; г) відсутній контроль над ринковими цінами.

4. До нецінових методів конкурентної боротьби належить:

- а) зміна ціни; в) використання чужого товарного знаку (марки);
- б) підвищення якості товару; г) надання додаткових послуг при реалізації товару.

5. До форм недосконалої конкуренції не належить:

- а) чиста монополія; в) чиста конкуренція;
- б) монополістична конкуренція; г) олігополія.

6. До форм економічної монополії не належить:

- а) картель; в) концерн;
- б) синдикат; г) олігополія.

7. Із визначень ціни укажіть те, що належить до монопольної ціни:

- а) витрати виробництва + середній прибуток; в) витрати виробництва + монополістичний прибуток;
- б) витрати виробництва + витрати торгівлі; г) немає правильної відповіді.

8. Антимонопольне законодавство націлене в першу чергу на забезпечення:

- а) споживачів суспільними товарами і послугами; в) повної зайнятості;
- б) умов конкуренції; г) економічної свободи.

9. Суб'єктами аграрних відносин є:

- а) держава; в) індивідуальні виробники сільськогосподарської продукції;
- б) сільськогосподарські підприємства; г) усі відповіді правильні.

10. До особливостей сільськогосподарського виробництва не належать:

- а) залежність від природно-кліматичних умов; в) уся вироблена сільськогосподарська продукція набуває товарної форми;
- б) сезонний характер сільськогосподарського виробництва; г) основним засобом виробництва є земля.

11. Із переліку визначень земельної ренти виберіть найбільш точне:

- а) це передача частини доходу, створеного землекористувачем, власнику землі; в) це арендна плата за користування землею;
- б) це додатковий прибуток; г) усі відповіді правильні.

Тема 9: Держава та її економічні функції в ринковій економіці

Тестові завдання

1. Завдання державного регулювання економіки:

- а) сприяння успішному виконанню середньострокових загальногосподарських державних програм; в) згладжування диспропорцій у галузевій і територіальній структурі економіки країни;
- б) коректування ринкового механізму там і тією мірою, де економічними засобами коректувати його неможливо; г) всі відповіді правильні.

2. Держава може безпосередньо впливати на такі частини сукупних витрат, як:

- а) приватні інвестиції; в) об'єм товарів, що імпортуються, і послуг;
- б) витрати домогосподарств; г) величину державних закупівель товарів і послуг.

3. Що не є засобом здійснення державної політики?

- а) Законодавство з охорони і захисту навколишнього середовища;
- б) фінансування розвитку малого бізнесу;
- в) державні субсидії на розвиток суспільно необхідних виробництв;
- г) антимонопольне законодавство.

4. У національній економіці спостерігається ситуація з повним використанням всіх виробничих ресурсів, проте, високою інфляцією. Які заходи державного регулювання можуть сприяти в цих умовах зниженню темпів інфляції?

- а) Збільшення податкових ставок і покупка державних облігацій на відкритому ринку;
- б) зниження ставок податків і продаж державних облігацій на відкритому ринку;
- в) скорочення державних витрат і продаж державних облігацій на відкритому ринку;
- г) збільшення державних витрат і покупка державних облігацій на відкритому ринку.

5. До економічних методів державного регулювання належать:

- а) субсидування;
- б) ліцензування;
- в) зміна податкових ставок;
- г) встановлення фіксованих цін.

6. Виділіть пункт, де адміністративні методи державного регулювання не є основними:

- а) антимонопольне регулювання;
- б) розробка національної системи стандартизації та сертифікації;
- в) створення державних заповідників;
- г) фіскальна політика.

7. Державна політика, направлена на макроекономічну стабілізацію у фазі спаду, – це:

- а) зниження податкових ставок;
- б) заборона додаткового кредитування;
- в) скорочення державних витрат для зниження безробіття;
- г) зростання процентних ставок по позиках банків.

8. Державна політика по збільшенню пропозиції досягається шляхом:

- а) скорочення споживчого імпорту;
- б) звуження ринку товарів і послуг;
- в) підвищення товарності народного господарства;
- г) націоналізації приватних підприємств.

9. Основними економічними функціями держави в ринковій економіці є:

- а) політика зниження витрат виробництва;
- б) створення ринкової інфраструктури;
- в) розподіл суспільного продукту;
- г) політика макроекономічної стабілізації.

10. Державне регулювання вирішує проблеми:

- а) досягнення повної зайнятості;
- б) прискорення економічного зростання;
- в) забезпечення економічної безпеки країни;
- г) усі вказані проблеми разом.

11. У якій з моделей державного регулювання економіки рівень державного втручання в економіку найбільш низький?

- а) Американська;
- б) шведська;
- в) німецька;
- г) японська.

Тема 10: Фінансово-кредитна система

Тестові завдання

1. За рахунок місцевих фінансів здійснюється:

- а) зміст державного апарату;
- б) підтримка озброєних сил;
- в) будівництво шкіл;
- г) соціальне забезпечення населення.

2. До джерел доходів державного бюджету не належать:

- а) податкові надходження;
- б) державні позики;
- в) засоби від приватизації;
- г) правильної відповіді немає.

3. Перевага доходів державного бюджету над витратами має назву:

- а) баланс;
- б) дефіцит;
- в) профіцит;
- г) державний борг.

4. Із переліку економічних методів виберіть той, що не застосовується для фінансування дефіциту державного бюджету:

- а) збільшення податків;
- б) внутрішні та зовнішні державні позики;
- в) реструктуризація зовнішнього боргу;
- г) додаткова емісія грошей.

5. Визначте, які з наведених податків і обов'язкових платежів зараховують до непрямих:

- а) податок на додану вартість;
- б) податок із прибутку;
- в) податок із доходів фізичних осіб;
- г) податок із нерухомості.

6. Крива Лаффера відображає зв'язок між:

- а) рівнем цін і обсягом виробництва;
- б) податковими ставками і доходами державного бюджету;
- в) інфляцією та безробіттям;
- г) ставкою відсотка й обсягом інвестицій.

7. Фіскальна політика, що проводиться державними органами управління, впливає:

- а) тільки на підприємства державного сектора економіки;
- б) тільки на домогосподарства;
- в) тільки на підприємства і домогосподарства.
- г) на всіх макроекономічних суб'єктів.

8. Кредит – це:

- а) грошова позика з оплатою відсотка;
- б) грошова позика з умовою повернення і з оплатою відсотка;
- в) позика в грошовій або товарній формі з умовою повернення й оплатою відсотка;
- г) всі відповіді правильні.

9. До принципів кредитування не належать:

- а) платність;
- б) обов'язковість повернення;
- в) цільове призначення;
- г) строковість.

10. Грошово-кредитна політика, що проводиться державою:

- а) не залежить від податкової політики держави;
- б) не залежить від антициклічного регулювання економіки;
- в) залежить від фіскальної політики і всіх інших державних регулюючих дій на економіку;
- г) усі відповіді невірні.

11. Із переліку операцій банку до банківських послуг не належать:

- а) перевідні;
- б) фондові;
- в) інкасовані;
- г) лізингові.

Тема 11: Економічне відтворення та економічне зростання.

Циклічні коливання в економіці

Тестові завдання

1. Серед переліку типів відтворення виберіть той, що належить до простого відтворення:

- а) обсяг виробництва зменшиться;
- б) обсяг виробництва не зміниться;
- в) обсяг виробництва збільшиться;
- г) обсяг виробництва має перемінні тенденції.

2. У чому полягає екстенсивний тип розширеного відтворення:

- а) збільшення обсягу капітальних вкладень; в) збільшення обсягу виробництва за рахунок додаткових засобів виробництва і робочої сили;
- б) збільшення матеріаломісткості продукції; г) збільшення продуктивності праці.

3. Із переліку факторів економічного зростання виберіть той, що не належить до інтенсивних:

- а) підвищення продуктивності праці; в) зменшення матеріаломісткості;
- б) підвищення фондівіддачі; г) залучення додаткових робітників.

4. У моделях економічного зростання:

- а) розкриваються причини коливань економічної активності; в) пояснюється, яким чином узгоджуються плани фірм, споживачів і держави;
- б) досліджуються чинники, що забезпечують сумісність динамічної рівноваги з повною зайнятістю; г) показуються причини відхилення від траєкторії стійкого рівноважного зростання економіки.

5. Причиною циклічності економічного розвитку є:

- а) технічні нововведення; в) зміни в кредитно-грошовій політиці;
- б) політичні випадкові події; г) усі відповіді правильні.

6. Економічний цикл включає наступні чотири фази:

- а) спад, поживавлення, підйом і пік ділової активності; в) криза, депресія, поживавлення і підйом ділової активності;
- б) криза, спад, поживавлення і підйом ділової активності; г) криза, депресія, поживавлення і пік ділової активності.

7. Яке із перерахованих понять не належать до фаз ділового циклу:

- а) зростання; в) криза;
- б) депресія; г) поживавлення.

8. Період економічного спаду не пов'язаний зі:

- а) скороченням інвестиційних витрат; в) збільшенням запасів нереалізованої продукції;
- б) зростанням безробіття; г) скороченням витрат виробництва.

9. Яка риса не характеризує депресію?

- а) Падіння виробництва припиняється; в) зниження рівня позичкового відсотка;
- б) поступове зникнення товарних надлишків; г) підвищення рівня безробіття.

10. Матеріальною основою середньострокового циклу є:

- а) відновлення основного капіталу; в) структурне оновлення технологічного способу виробництва, розвиток НТП;
- б) процеси, що відбуваються у сфері грошових відносин; г) усі відповіді правильні.

Тема 12: Доходи населення, їх формування та розподіл.

Тестові завдання

1. Доходи населення – це:

- а) підприємницький дохід; в) субсидії держави підприємствам;
- б) державні трансфертні платежі; г) чистий національний дохід.

2. До первинних доходів не належить:

- а) рента; в) стипендія;
- б) зарплата; г) відсоток.

3. Якщо номінальний дохід підвищився на 8 %, а рівень цін виріс на 10 %, то реальний дохід:

- а) знизився на 18 %;
- б) знизився на 2 %;
- в) збільшився на 2 %;
- г) збільшився на 18 %.

4. Який пункт є зайвим при визначенні середньодушових доходів населення?

- а) Медіанний;
- б) середньоарифметичний;
- в) модальний;
- г) середньо-геометричний.

5. Розподіл доходів здійснюється:

- а) за тарифною угодою;
- б) залежно від переваг домашніх господарств;
- в) відповідно до частки участі чинників виробництва;
- г) довільним чином.

6. Розподіл сумарного доходу населення ілюструє крива:

- а) Лаффера;
- б) Лоренца;
- в) Джині;
- г) правильні відповіді б) та в).

7. При вирівнюванні доходів у суспільстві коефіцієнт Джині прагне до:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 0;
- г) 1.

8. У країні існує повна зайнятість, якщо безробіття:

- а) відсутнє;
- б) не перевищує 1 %;
- в) не перевищує природний рівень;
- г) дорівнює циклічному безробіттю.

9. Який із заходів щодо перерозподілу доходів традиційно здійснюється урядом для зниження рівня бідності:

- а) професійна освіта;
- б) індексація доходів;
- в) заморожування зарплати;
- г) прогресивне оподаткування.

10. У державній підтримці в умовах швидкої інфляції понад усе мають потребу:

- а) особи, у яких зростання номінальних доходів відстає від зростання цін;
- б) особи з фіксованими номінальними доходами;
- в) підприємці, що виробляють споживчі товари, а також що розвивають малий і середній бізнес;
- г) усі відповіді правильні.

11. Згідно з класичною теорією, підвищення мінімальної зарплати призводить до:

- а) збільшення доходів населення;
- б) збільшення безробіття;
- в) підвищення рівня зайнятості;
- г) немає правильної відповіді.

12. Державна політика доходів у країнах з ринковою економікою – це:

- а) підтримка рівної заробітної плати в різних галузях національної економіки;
- б) перерозподіл доходів через систему податків і соціальних виплат з метою згладжування соціальних відмінностей;
- в) протидія інфляції, вирішення проблем зайнятості та безробіття;
- г) встановлення державного розміру заробітної плати всім категоріям зайнятих.

13. Основний механізм соціального захисту працівників в умовах ринкової економіки:

- а) соціальне страхування;
- б) програми державної допомоги;
- в) негативний прибутковий податок;
- г) регламентація режиму праці та його оплати.

14. Фундаментальна проблема, яку має вирішувати соціальна політика держави, це:

- а) ефективний розподіл ресурсів;
- б) управління доходами;
- в) гарантія мінімального доходу;
- г) економічне зростання.

Тема 13: Світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Тестові завдання

1. Причина виникнення і розвитку міжнародних економічних відносин – це:

- а) відмінності в наділені країн чинниками виробництва;
- б) міжнародний розподіл праці;
- в) міжнародна конкуренція;
- г) науково-технічний прогрес.

2. Міжнародний розподіл праці – це:

- а) стосунки між різними господарюючими суб'єктами усередині країни з приводу виробництва і продажу експортних товарів;
- б) система або спосіб організації спільного виробництва, при якому підприємства різних країн спеціалізуються на виробництві товарів і послуг і обмінюються ними;
- в) комплекс економічних відносин між країнами в системі світового господарства;
- г) усі відповіді правильні.

3. Прогресивна структура світової торгівлі виражається в:

- а) зниженні питомої ваги послуг;
- б) збільшенні частки сировини;
- в) зростанні частки трудомісткої продукції;
- г) зростанні питомої ваги високотехнологічної готової продукції.

4. Відношення експорту (імпорту) на душу населення певної країни характеризує:

- а) динаміку зовнішньої торгівлі;
- б) ступінь відвертості економіки;
- в) рівень конкурентоспроможності;
- г) рівень спеціалізації та кооперації.

5. До тарифних засобів захисту національного ринку зараховують:

- а) реєстрація учасників зовнішньоекономічної діяльності;
- б) акцизні збори;
- в) прогнозування обсягів імпорту;
- г) все вище перелічене.

6. Основна міжнародна організація з регулювання міжнародної торгівлі – це:

- а) ООН;
- б) НАФТА;
- в) СОТ;
- г) МВФ.

7. Основна мета вивозу капіталу з країни:

- а) уникнення інфляції в країні;
- б) кредитування вивозу товарів і послуг;
- в) отримання прибутку на вивезений капітал;
- г) неспівпадіння попиту і пропозиції на ринку капіталів певної країни.

8. Нові індустріальні країни змогли «вирватися» вперед за рахунок:

- а) розширення вивозу сировини;
- б) збільшення числа зайнятих;
- в) швидкого розвитку високотехнологічного виробництва;
- г) зниження ефективності капіталовкладень.

9. Міжнародна економічна інтеграція – це:

- а) посилення взаємозв'язку і б) зближення і взаємоприспосовування взаємозалежності економік окремих національних економік, включення їх в країни, вплив міжнародних економічних єдиний відтворювальний процес в відносин на національні економіки, інтернаціональних масштабах; участь країн у світовому господарстві;
- в) посилення взаємозалежності та г) втручання міжнародного капіталу у взаємовпливу різних сфер і процесів внутрішні справи слаборозвинених світової економіки, що виражається в країнах. поступовому перетворенні світового господарства на єдиний ринок товарів, послуг і чинників виробництва;

10. Позитивні наслідки глобалізаційних процесів виявляються:

- а) у нерівномірності розподілу переваг в) у можливості переходу контролю над від глобалізації в розрізі окремих економікою окремих країн від суверенних галузей національної економіки; урядів в інші руки, зокрема до сильніших держав, ТНК або міжнародних організацій;
- б) у можливій децентралізації г) у поглибленні спеціалізації та національної економіки; міжнародного розподілу праці.

11. Головним чинником, що зумовив "демографічний вибух" у світі, є:

- а) специфічна суперечлива взаємодія і в) розширення масштабів переплетення прогресу і відсталості в продовольчого постачання населення у країнах світу, що розвиваються; країнах, що розвиваються;
- б) зниження дитячої смертності у світі; г) панування традиційних моральних, релігійних та інших уявлень у сфері відтворення населення.

ПОРЯДОК ОБРАННЯ СТУДЕНТОМ ЗАОЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ТЕМИ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

Контрольна робота виконується у формі реферату із самостійною розробкою студентом однієї з наведених далі тем. Більшість з них є заліковими питаннями, за якими навесні складається іспит. Тему контрольної роботи студент обирає згідно з останніми двома цифрами власної залікової книжки.

Наприклад:

- № 22105 – тема № 5,
- № 22150 – тема № 50,
- № 22151 – тема № 1,
- № 22176 – тема № 26,
- № 22199 – тема № 49,
- № 22200 – тема № 50.

Вимоги до оформлення

Виконання контрольної роботи необхідне для систематизації, закріплення і розширення теоретичних і практичних знань з дисципліни «Основи економічних теорій». Контрольна робота дозволяє студентам оволодіти необхідними практичними навичками при вирішенні конкретних практичних

завдань, розвитку навичок самостійної роботи й оволодіння методикою ведення наукових досліджень.

Метою виконання контрольної роботи є закріплення, поглиблення й узагальнення знань, отриманих студентами під час набуття теоретичних і практичних навичок.

При виконанні контрольної роботи студент має продемонструвати вміння у сфері науково-дослідної діяльності, роботи з готовими матеріалами, уміння творчого й оригінального вирішити зазначені завдання.

Контрольну роботу студенти виконують самостійно протягом вивчення дисципліни з проведенням консультацій викладачем дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольна робота включає наступні елементи наукового дослідження:

- практична значущість;
- комплексний і системний підходи до вирішення поставленого завдання;
- використання сучасних теоретичних методологій і наукових розробок та досліджень за певною темою;
- застосування творчого підходу й відбиття власного бачення вирішення поставленого завдання.

Практична значущість полягає в обґрунтуванні реальності та її результатів для потреб практики. Під реальністю розуміється робота, що за своїм змістом відповідає існуючим проблемам і результати якої можуть бути використані для вирішення існуючих проблем.

Комплексний і системний підходи використовують для розкриття теми й полягають у тому, що предмет дослідження підлягає багатобічному вивченню: теоретичні положення, практичні рішення й напрацювання, аналіз, шляхи й умови реалізації поліпшення. При цьому необхідно дотримувати взаємозв'язок, послідовність і логічність викладу матеріалу; використовувати сучасні теоретичні методології, наукові розробки і дослідження з певної теми.

Контрольна робота може виконуватися як у комп'ютерному наборі з поданням на кафедру дискети, так і на друкарській машинці, або написаною від руки. В останньому випадку писати треба розбірливо. Контрольна робота подається студентом особисто на кафедру до початку сесії лаборанту для реєстрації у спеціальному журналі та передачі її викладачу на перевірку.

Контрольної роботи має містити наступні розділи:

1. Титульний аркуш містить (див. зразок нижче):

- назву Академії;
- назву кафедри;
- назву навчальної дисципліни;
- назву теми роботи;
- номер академічної групи, П. І. Б. керівника

2. Зміст. Відбиває назви розділів (параграфів і т. п.) письмової роботи, які розкривають її зміст. Усі сторінки нумерують праворуч угорі. Винятком є титульний аркуш, тому нумерація починає із цифри «2».

3. Вступ. Вступ розкриває сутність, стан наукового завдання і його значення. Тут же вказують мету й завдання дослідження, актуальність обраної теми, предмет та об'єкт дослідження.

4. Основна частина. Розкриває наукове дослідження й відповідає обраній темі, вступу й висновкам (1, 2 та 3 питання).

5. Висновки. У висновках указуються результати, отримані при проведенні дослідження, пропозиції або рекомендації щодо вирішення поставленого завдання відповідно до результатів дослідження.

6. Список джерел. Джерела розміщують за абеткою прізвищ авторів або заголовків. Оформлення відбувається в такому порядку:

- нормативно-правові акти (Конституція України, Закони, ГОСТ, ДСТУ і т.д.)
- використані джерела (у т. ч. періодична література);

7. Додатки. У додатки можуть входити різноманітні таблиці, ілюстрації, схеми, діаграми й т. д. Оформлення виконується в такий спосіб: після списку джерел ідуть додатки. Нумерація додатків відбувається шляхом використання заголовних букв алфавіту (А, Б, В...), які розміщують праворуч угорі.

8. Вимоги до оформлення. Обсяг роботи – 20 друкованих сторінок, шрифт – Times New Roman, 14, полуторний інтервал, відступ – 1,5; поля: верхнє й нижнє – 20 мм, ліве – 35 мм, праве – 1 мм. Оформляється згідно з «Методичними вказівками та вимогами до оформлення рефератів, курсових, дипломних, магістерських робіт», розроблених і затверджених кафедрою.

Рукописний варіант роботи. Загальний обсяг роботи становить не менше 24-х сторінок учнівського зошита (кольорову обкладинку треба зняти, титульний аркуш необхідно оформляти на світлому папері).

Нумеруються всі сторінки, починаючи з титульного аркуша, який вважають першою сторінкою (без нумерації). Тут угорі пишуть назву Міністерства освіти і науки України, нижче наводиться назва Академії (ХНАМГ), найменування кафедри (кафедра економічної теорії), назва дисципліни, що вивчається, номер теми контрольної роботи та її назва, прізвище, ім'я та по батькові студента, назва факультету (заочний), курс, група, прізвище викладача, рік навчання (2009 – 2010).

Роботи, які не відповідають вимогам кафедри, виконані неохайно, потребують виправлень, повертаються студентам до складання заліку, або іспиту, для усунення недоліків. Виправлення треба виконувати на окремих аркушах, які вкладаються у відповідні розділи контрольної роботи. Виправлену контрольну роботу студент вдруге здає на кафедру для повторної перевірки викладачем.

Після одержання студентом поточної інформації з дисципліни на лекціях, практичних заняттях, а також шляхом самостійного вивчення більшості з рекомендованих далі літературних джерел, а також за умов позитивної оцінки контрольної роботи, тільки після всіх необхідних заходів студент допускається до складання заліку.

Зразок оформлення титульного аркуша
Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківська національна академія міського господарства

Кафедра економічної теорії

Контрольна робота № 1
з дисципліни «Економічна теорія»

Розділ _____

Тема № 12. _____

Виконавець:
студент заочного факультету
І-го курсу
група МОМГ – 3
Петренко Іван Миколайович
(залікова книжка № 22512)
Викладач:

Харків – ХНАМГ – 20__ (навчальний рік)

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З РОЗДІЛУ 1 «ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ»

1. Етапи становлення і розвитку економічної теорії.
2. Предмет економічної теорії.
3. Основні функції економічної теорії та методи дослідження економічних процесів.
4. Процес суспільного виробництва.
5. Фактори виробництва і суспільна праця.
6. Матеріальні основи розвитку сучасної цивілізації.
7. Роль економічного прогресу в розвитку сучасної цивілізації.
8. Економічна система суспільства і власність.
9. Економічна система. Способи і типи суспільного виробництва.
10. Економічні потреби й інтереси.
11. Економічні потреби суспільства та їх взаємозв'язок з виробництвом. Економічні інтереси.
12. Сучасний поділ праці.
13. Сучасні тенденції розвитку суспільного поділу праці.
14. Людина – основне джерело і критерій соціально-економічного прогресу.
15. Людина як елемент продуктивних сил, суб'єкт суспільних відносин і кінцева мета виробництва.
16. Багатство людського суспільства як результат і умова суспільно-економічного розвитку.
17. Економічна сутність суспільного багатства.
18. Характеристика товарного виробництва.
19. Основні риси товарного виробництва.
20. Товар і його властивості.
21. Суперечності товарного господарства.
22. Теорії вартості.
23. Витратні концепції створення вартості.
24. Розвиток форм вартості та виникнення грошей.
25. Гроші як економічна категорія.
26. Функції грошей як загального еквіваленту.
27. Концепції грошей і сучасні зміни у грошовому обігу.
28. Еволюція товарно-грошових відносин у товарно-кредитні.
29. Основні рушійні сили й економічні закони товарного виробництва.
30. Закон вартості та його роль у розвитку товарного виробництва.
31. Сутність ринку, його функції та умови формування.
32. Ринкове господарство та його основні суб'єкти.
33. Структура ринкової економіки та її моделі.
34. Сучасний ринок, його структура і функції.
35. Конкуренція та монополія у ринковій системі.
36. Мікроекономічний рівень господарювання і форми його організації.
37. Співвідношення попиту та пропозиції. Ціноутворення.
38. Витрати виробництва і прибуток.
39. Капітал як матеріальна основа підприємницької діяльності.
40. Капітал і підприємництво.
41. Підприємництво і підприємство (фірма).
42. Підприємництво в умовах ринкового господарювання.
43. Теоретичні основи економіки домогосподарства.

44. Функції домогосподарства в ринковій економіці.
45. Оптимальний план споживання домогосподарства в ринковій економіці.
46. Основні фактори, що впливають на попит і пропозицію домогосподарства в ринковій економіці.
47. Земельна рента як дохід із землі. Теорії ренти.
48. Заробітна плата: суть, рівень, динаміка. Теорії заробітної платні.
49. Регіональна економіка: цілі, принципи, функції.
50. Макроекономіка та її місце в економічній теорії.
51. Поняття загальної макроекономічної рівноваги.
52. Бюджетний дефіцит і його види. Способи покриття бюджетного дефіциту і державного боргу.
53. Фіскальна політика держави та її роль в антициклічному регулюванні економіки.
54. Національне рахівництво: балансовий метод, метод системи національних рахунків.
55. Економічне зростання, його типи, темпи і моделі. Чинники економічного зростання.
56. Споживання і заощадження; взаємозв'язок і відмінності. Гранична схильність до споживання і заощадження.
57. Інвестиції та їхнє функціональне призначення. Чинники, що впливають на величину інвестицій.
58. Економічні теорії циклічності суспільного відтворення. Зміст і риси економічного циклу. Фази циклу.
59. Зайнятість і безробіття: причини, основні риси, види і наслідки.
60. Кредит: суть, функції та форми.
61. Кредитно-банківська система, її структура і функції.
62. Інфляція – суть, форми, причини, наслідки.
63. Доходи населення та їхній перерозподіл. Соціальна політика держави.
64. Основи саморегулювання ринкової економіки.
65. Економічна роль держави у ринковій економіці.
66. Світове господарство та його еволюція.
67. Теорії світової економіки і світового ринку (теорія абсолютної та порівняльної переваги).
68. Міжнародна валютна система: суть, структура, еволюція.
69. Платіжний баланс і його вплив на грошову масу і бюджетний дефіцит.
70. Ефективність стабілізаційної політики держави у відкритій економіці.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З РОЗДІЛУ 2.

«МАКРОЕКОНОМІКА»

1. Макроекономіка як економічна наука.
2. Основні макроекономічні показники в системі національних рахунків, методика їх обчислення.
3. Макроекономічні показники і методика їх обчислення.
4. Сутність і основні риси макроекономічної нестабільності.
5. Макроекономічна нестабільність: циклічність, безробіття, інфляція.
6. Безробіття та його види.
7. Інфляція та її види. Антиінфляційна політика.
8. Економічна рівновага в умовах ринку.
9. Макроекономічний аналіз: сукупний попит і сукупна пропозиція.
10. Споживання, заощадження та інвестиції.
11. Класична і кейнсіанська теорії макроекономічного регулювання.

12. Класична теорія зайнятості.
13. Кейнсіанська теорія регулювання економіки.
14. Сукупні витрати приватної економіки та рівень виробництва.
15. Концептуальні основи неоконсервативних теорій.
16. Державне регулювання економіки.
17. Фіскальна політика і державний бюджет.
18. Механізм фіскальної політики держави.
19. Механізм грошово-кредитного регулювання.
20. Ринок грошей і грошовий мультиплікатор.
21. Банківська система і грошовий мультиплікатор.
22. Бюджетний дефіцит і державний борг.
23. Макроекономічна структура і структурна політика держави.
24. Взаємозв'язок інфляції та безробіття.
25. Зайнятість і соціальний захист населення.
26. Ринок праці й механізм його функціонування. Державне регулювання зайнятості.
27. Соціальна політика держави.
28. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
29. Роль антимонопольного законодавства в регулюванні економіки.
30. Економічне зростання, його державне регулювання.

Рекомендовані джерела

1. Макроекономіка : підруч. / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – 851 с.
2. Макроекономіка: навч. посібник (для студентів напрямів 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509 «Облік і аудит»). / за ред. В. П. Решетило – Харків: ХНАМГ, 2008 – 218 с.
3. Панчишин С. Макроекономіка : підруч. - К.: Либідь, 2001. – 614 с.
4. Перехідна економіка: підруч. / за ред. В. М. Гейця. – К.: Вища школа, 2003. – 591 с.
5. Практикум з курсу макроекономіки (основні поняття, формули, тести, завдання, проблеми, література) для самостійної роботи студентів / Укл. Решетило В. П. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 61 с.
6. Савченко А. Г. Макроекономіка: підруч. – 2-ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 448 с.
7. Селищев А. С. Макроэкономика. – СПб.: Питер, 2001. – 448 с.
8. Тарасевич Л. С. Макроэкономика. – М.: Юрайт-Издат, 2003. – 650 с.
9. Тітьонко О. М. Система макроекономічного рахівництва. – К.: КНЕУ, 2002. – 188 с.
10. Тестовий контроль знань, умінь і навичок з модуля „Макроекономіка” (тестові завдання за змістовими модулями, підсумковий тест) / Укл. В. П. Решетило, І. А. Островський, С. Б. Тимофієва. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 51с.
11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua>
16. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
17. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org.ru>

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З РОЗДІЛУ 3. «МІКРОЕКОНОМІКА»

1. Проблема обмеженості ресурсів та необхідність вибору.
2. Предмет і функції мікроекономіки.
3. Методологічні засоби та принципи мікроекономіки.
4. Свобода вибору та суверенітет споживача.
5. Загальна та гранична корисність. Обґрунтування закону попиту.
6. Закони Госсена, їхнє значення в теорії споживання.
7. Поняття рівноваги споживача. Припущення в теорії споживання.
8. Функція корисності, її модифікація.
9. Кардиналістський (кількісний) підхід до визначення рівноваги споживача.
10. Ординалістська (порядкова) теорія корисності.
11. Криві байдужості. Карта байдужості. Властивості кривих байдужості.
12. Бюджетна лінія, її рівняння та використання для визначення рівноваги споживача.
13. Реакція споживача на зміни доходу та цін. Криві Енгеля.
14. Ефект доходу й ефект заміщення. Парадокс Гіффена.
15. Попит (логічне, аналітичне та графічне пояснення). Закон попиту та його фактори.
16. Еластичність попиту. Фактори та ступені еластичності попиту.
17. Коефіцієнти еластичності попиту. Методика їхнього обчислення.
18. Ринковий попит: поняття, методика визначення.
19. Виробництво та виробнича функція.
20. Закон спадної граничної продуктивності.
21. Заміщення факторів виробництва. Віддача від масштабу.
22. Функція витрат і рівновага виробника.
23. Витрати виробництва у короткостроковому періоді.
24. Витрати виробництва у довгостроковому періоді.
25. Закон спадної віддачі та динаміка витрат.
26. Виробнича функція. Ізокванта виробничої функції.
27. Ізокоста виробничої функції. Карта ізокост. Спільний графік однакового продукту й однакових витрат.
28. Загальний, середній, граничний продукт (логічне та графічне пояснення).
29. Пропозиція. Крива пропозиції. Фактори пропозиції. Закон пропозиції.
30. Ринкова пропозиція: поняття, методика визначення.
31. Еластичність пропозиції, її фактори та коефіцієнт.
32. Ринкова структура: поняття та класифікація.
33. Загальна характеристика ринку досконалої (чистої) конкуренції, її ознаки й умови.
34. Рівновага конкурентної фірми у короткостроковому періоді.
35. Визначення рівня виробництва, за яким конкурентна фірма отримує максимальний прибуток (Принцип співставлення TR та TC; Принцип співставлення MR та MC).
36. Доцільність продовження або припинення виробництва для конкурентної фірми у короткостроковому періоді.
37. Довгострокова рівновага конкурентної фірми.
38. Чиста конкуренція та ефективність.
39. Ознаки й умови чистої монополії.
40. Чиста монополія у короткостроковому періоді.
41. Оптимум монополії у довгостроковому періоді.
42. Дискримінаційна поведінка монополії.
43. Економічні наслідки монополізму.

44. Характеристика ринку монополістичної конкуренції.
45. Диференціація продукту. Фактори диференціації.
46. Аналіз поведінки фірми у короткостроковому періоді за монополістичної конкуренції.
47. Монополістична конкуренція у довгостроковому періоді.
48. Монополістична конкуренція та ефективність.
49. Олігополія: сутність, основні риси.
50. Кількісні методи оцінки ринкової структури (коефіцієнт концентрації, Н-індекс, індекс Лінда, індекс Лернера та ін.).
51. Основні моделі олігопольної поведінки.
52. Оцінка економічної ефективності олігополії.
53. Ринок факторів виробництва. Утворення похідного попиту.
54. Теорія граничної продуктивності та попит на ресурси.
55. Зміни у попиті на ресурси. Еластичність попиту на ресурси. Оптимальне співвідношення ресурсів.
56. Ціноутворення на ринку ресурсів (визначення заробітної плати, Економічної ренти)
57. Ціноутворення на ринку ресурсів (визначення позичкового процента, підприємницького доходу).
58. Ринкова рівновага, її сталість і механізм відновлення. Вплив податків та субсидій на стан рівноваги.
59. Зовнішні ефекти та зовнішні витрати. Суспільні блага й ефективність.
60. Моделі олігопольної поведінки.

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ З «МАКРОЕКОНОМІКИ»

Метою курсової роботи є поглиблення і закріплення теоретичних знань з макроекономічного аналізу і набуття студентами вмінь пов'язувати свої теоретичні знання з практикою. Написання курсової роботи дає змогу студенту навчитися самостійно використовувати й узагальнювати теоретичні положення та інформаційні матеріали, формулювати власні погляди стосовно невирішених проблем і обґрунтовувати висновки та пропозиції, спрямовані на їх розв'язання.

При підготовці курсової роботи студентам необхідно враховувати наступні міркування:

- по-перше, курсова робота з макроекономіки має бути цілком підпорядкована з'ясуванню питань розбудови ринкової економіки, закономірностей її розвитку в Україні;
- по-друге, зміст курсової роботи має відповідати сучасним вітчизняним і світовим досягненням макроекономічної теорії та практики;
- по-третє, увесь процес підготовки письмової роботи має бути підпорядкований діяльності майбутнього фахівця у галузі міського господарства.

Основними етапами виконання курсової роботи є:

1. Вибір теми та визначення завдань дослідження.
2. Вивчення літературних джерел, збирання й обробка інформації.
3. Складання плану роботи.
4. Написання й оформлення курсової роботи.
5. Захист роботи.

Підготовка курсової роботи розпочинається з добору й вивчення літературних джерел і складання бібліографії. Методика опрацювання літератури залежить від характеру досліджуваної проблеми й індивідуальних особливостей студента. Спочатку доцільно ознайомитися з основною літературою (підручники, монографії, теоретичні статті), потім – з нормативними документами (указами Президента України, законами України, постановами Кабінету Міністрів України тощо). Особливу увагу слід приділити періодичним виданням, у яких публікують аналітичну інформацію та результати наукових досліджень.

Попереднє вивчення літературних джерел є підґрунтям для складання плану курсової роботи. Він має включати: вступ, декілька логічно пов'язаних між собою розділів, які дають змогу розкрити тему, та висновки.

Самостійно складений студентом план курсової роботи узгоджується з науковим керівником, який після необхідного уточнення затверджує його. Написання тексту курсової роботи здійснюється через систематизацію та обробку зібраних матеріалів за кожним розділом плану. На цьому етапі треба узагальнити теоретичні положення, виконуючи певні розрахунки, обґрунтувати висновки та пропозиції, розробити ілюстративний матеріал. Чорновий варіант роботи бажано надати науковому керівникові з метою узгодження змісту окремих розділів. Після необхідних доповнень та уточнень студент здійснює остаточне оформлення курсової роботи.

Структура й обсяг курсової роботи:

Курсова робота мусить мати чітку логічну побудову з відповідними складовими. Традиційно курсова робота складається зі вступу, основної частини та висновків.

У *вступі* розкривають актуальність теми, дають оцінку сучасного стану досліджуваної проблеми з посиланням на певні літературні джерела, визначають мету і завдання, об'єкт і методи дослідження, описують структуру роботи (Додаток 3).

Основна частина роботи поділяється на декілька, як правило, три розділи. Вони мусять бути логічно пов'язаними і мати відповідні висновки. Перший розділ зазвичай присвячують теоретико-методологічним питанням з досліджуваної теми; другий – питанням аналізу досліджуваної проблеми, обґрунтуванню висновків і пропозицій щодо її вирішення у світовій практиці; третій – урахування проблем і перспектив розвитку економіки України.

У *висновках* стисло підсумовують результати дослідження. Тут містяться висновки і пропозиції, що показують, якою мірою досягнуто мету дослідження і вирішено завдання, визначені у *вступі*.

Обсяг курсової роботи – 25 – 30 сторінок формату А4 комп'ютерного набору (або до 35 сторінок рукопису). Приблизний обсяг структурних складових тексту курсової роботи (кількість сторінок):

- вступ – 1,5 – 2;
- основна частина – 20 – 25;
- висновки – 1,5 – 2.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ "МАКРОЕКОНОМІКА"

1. Макроекономіка як наука. Методи та цілі макроекономічного аналізу.
2. Національне рахівництво як інструмент макроекономічного аналізу. Система національних рахунків та методика їхнього обчислення.
3. Основні макроекономічні показники в системі національних рахунків та їхня динаміка в Україні.
4. Валовий внутрішній продукт і методика його обчислення. Номінальний та реальний ВВП, його динаміка в Україні.
5. Макроекономічна нестабільність: ділові цикли, безробіття та інфляція.
6. Економічні цикли та їхні види. Особливості сучасних ділових циклів.
7. Структурні та фінансово-кредитні кризи: сутність, причини, наслідки.
8. Безробіття: суть, причини, види та соціально-економічні наслідки.
9. Інфляція, її причини, види та наслідки. Антиінфляційна політика держави.
10. Особливості інфляційних процесів та антиінфляційної політики в Україні.
11. Взаємозв'язок інфляції та безробіття в моделі Філіпса і теоріях адаптивних і раціональних сподівань.
12. Сукупний попит у відкритій економіці. Модель Мандела – Флемінга.
13. Сукупна пропозиція в короткостроковому та довгостроковому періоді: основні моделі.
14. Сукупний попит і сукупна пропозиція: сутність, структура і особливості взаємодії.
15. Класична та кейнсіанська моделі досягнення рівноваги в національній економіці.
16. Споживання, заощадження й інвестиції, їхня взаємодія в моделі Дж. М. Кейнса. Вплив заощаджень на економічне зростання.
17. Сукупне споживання в моделях Дж. М. Кейнса, І. Фішера, Ф. Модільяні, М. Фрідмена.
18. Інвестиції, їх види, фактори та мультиплікативний вплив на економіку. Проблеми активізації інвестиційної діяльності в Україні.
19. Досягнення макроекономічної рівноваги в моделі "сукупні доходи – заплановані видатки". Мультиплікатори інвестицій, податків і державних видатків.
20. Об'єктивна необхідність, форми та методи державного регулювання економіки. Проблема лагів у проведенні економічної політики.
21. Фіскальна політика держави, її види, механізм і значення для досягнення макроекономічної рівноваги.
22. Особливості та проблеми проведення ефективної бюджетно-податкової політики в Україні.
23. Стимулююча й антистимулююча роль податкової політики. Проблеми проведення ефективної податкової політики в Україні.
24. Бюджетний дефіцит, його види, наслідки та засоби покриття. Вплив державного боргу на економічне становище країни.
25. Макроекономічні теорії державного боргу. Особливості формування державного боргу в Україні.
26. Гроші, їх функції та види. Кількісна теорія грошей і рівняння обміну. Особливості сучасних грошей. Електронні гроші.
27. Банки, їх види та функції в ринковій економіці. Особливості розвитку банківської системи в Україні.
28. Дворівнева банківська система країни. Роль центрального банку в проведенні ефективної монетарної політики.
29. Грошовий ринок: пропозиція грошей і попит на гроші, та його види. Модель управління готівкою Баумоля-Тобіна.

30. Монетарна політика, її сутність, інструменти, види і вплив на макроекономічний розвиток. Правила монетарної політики М. Фрідмена і Дж. Тейлора.
31. Особливості та суперечності в проведенні монетарної політики в Україні.
32. Грошово-кредитний ринок в Україні: основні параметри та проблеми розвитку.
33. Взаємодія фіскальної та монетарної політики в моделі Хікса в короткостроковому та довгостроковому періоді.
34. Фінансові ринки й особливості формування їхнього сучасної моделі.
35. Біржі, їх види і роль у розвитку фінансових ринків.
36. Економічне зростання та його аналіз у моделях Солоу. Методи обчислення джерел економічного зростання.
37. Особливості сучасного типу економічного зростання.
38. Державна політика стимулювання економічного зростання та її особливості в Україні.
39. Інформаційна економіка і становлення нового типу економічного зростання.
40. Структурні кризи, структурна політика держави та її особливості в Україні.
41. Ринок праці, зростання та зайнятість населення. Механізми державного регулювання зайнятості населення.
42. Рівень життя населення та його аналіз у моделях Лоренца. Коефіцієнт Джині та його динаміка в Україні. Соціальна політика держави.
43. Світова торгівля. Теорія абсолютних і порівняльних переваг у світовій торгівлі.
44. Зовнішньоторговельна політика, її механізми, інструменти та наслідки. Особливості проведення зовнішньоекономічної політики в Україні.
45. Валютний ринок. Фактори формування та механізм регулювання валютних курсів.
46. Платіжний баланс і його структура. Регулювання платіжного балансу та його ефективність.
47. Глобалізація та її вплив на розвиток світової економіки.

ПОРЯДОК, МЕТОДИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТА

Оцінку знань студентів з дисципліни здійснюють відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу, що є українським варіантом ECTS. Ця система базується на здійсненні поточного контролю на аудиторному занятті відповідно до його форми. Підсумковою оцінкою поточного контролю є оцінка за модуль.

Навчальним планом з дисципліни передбачено складання екзамену. Для підсумкового оцінювання знань використовують 4-бальну національну шкалу і 100 – бальну шкалу оцінювання ECTS.

Оцінювання знань, вмінь і навичок студентів урахує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також самостійну роботу.

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі форми та методи контролю й оцінювання знань:

- оцінювання знань студента під час практичних (семінарських) занять;
- проведення проміжного контролю (опитування або письмові завдання);
- проведення контролю знань за змістовими модулями, поточне тестування після вивчення кожного змістового модуля;
- проведення підсумкового контролю – складання заліку або екзамену.

Загальна оцінка за змістовий модуль складається з поточних оцінок, які студент отримує під час практичних занять, і оцінок за змістові модулі. Загальна (модульна) оцінка з дисципліни визначається середнє арифметичне оцінок за змістові модулі, оцінки за виконання індивідуального завдання й оцінки за результатами підсумкового іспиту.

Оцінювання знань студента здійснюється за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблеми, що розглядається;
- 2) ступінь засвоєння матеріалу навчальної дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованими джерелами, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- 4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань та завдань, що винесені на розгляд в аудиторії;
- 5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та роботи висновки.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять. Об'єктами поточного контролю є:

- активність і результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни, відвідування занять;
- виконання завдань на практичних заняттях;
- виконання завдань поточного контролю.

Робота студентів на практичних заняттях оцінюється за 4-бальною системою і згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів переводиться в систему оцінювання за шкалою ECTS.

Поточний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля і вміння застосувати його для вирішення практичної ситуації та проводиться у вигляді письмового контролю (тестування). Поточний контроль проводиться у письмовій формі по закінченню кожного зі змістових модулів. Знання оцінюються за системою оцінювання за шкалою ECTS (тестові завдання).

Тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів дозволяє ефективно й об'єктивно оцінювати успішність студентів. Критерії оцінювання тестових завдань залежать від їх типу.

Проведення підсумкового контролю. Умовою допуску до екзамену є позитивні оцінки з поточного контролю знань за змістовими модулями. За умов кредитно-модульної системи організації навчального процесу до підсумкового контролю допускають студентів, які набрали в сумі за всіма змістовими модулями більше 30 % балів від загальної кількості з дисципліни (або більше 50 % балів з поточного контролю за всіма змістовими модулями).

Для підсумкового оцінювання знань використовують 4-бальну національну шкалу і 100 – бальну шкалу оцінювання ECTS. Підсумок є сумою накопичених балів за трьома поточними змістовими модулями та екзамену в

письмовій формі за заліковими білетами, які містять два теоретичні питання, тести і задачу.

Зразок екзаменаційного білету

Харківська Національна Академія Міського Господарства

(назва навчального закладу)

Спеціальність **Туризм**

Навчальний предмет **Основи економічної теорії**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №1

1. Становлення й основні етапи розвитку економічної теорії
2. Витрати виробництва та прибуток
3. Тести
4. Задача

Оцінювання знань студента за 4 – бальною шкалою:

1. Для одержання оцінки 5 (відмінно) студент має:
 - укластися у встановлений термін підготовки відповіді;
 - викладати теоретичний матеріал чітко, коротко, зв'язано й обґрунтовано;
 - уміти оперативно розібратися в запропонованій ситуації, грамотно оцінити її й обґрунтувати ухвалені рішення;
 - відповідати на запитання членів екзаменаційної комісії без зауважень;
2. Для одержання оцінки 4 (добре) студент повинен:
 - укластися у встановлений термін підготовки відповіді;
 - викладати теоретичний матеріал обґрунтовано та складно;
 - не мати труднощів у виборі рішення при аналізі запропонованої ситуації;
 - уміти обґрунтувати ухвалені рішення;
 - добре відповідати на запитання екзаменаторів.
3. Для одержання оцінки 3 (задовільно) студент має:
 - викладати теоретичний матеріал у доступній для розуміння формі;
 - розібратися в запропонованій ситуації й розробити пропозиції щодо її рішення;
 - позитивно відповідати на запитання членів екзаменаційної комісії;
 - допускаються недостатньо впевнені й чіткі відповіді, але вони мають бути правильні.
4. Оцінку 2 (незадовільно) одержують студенти, відповіді яких можуть бути оцінені нижче вимог, сформульованих у попередньому пункті.

Оцінювання знань за 4-бальною системою за національною шкалою:

Оцінку „відмінно” ставлять, коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка „дуже добре”. Теоретичні запитання розкрито повністю на основі програмного і додаткового матеріалу. При виконанні практичного завдання студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу.

Оцінка „добре”. Теоретичні запитання розкрито повністю, програмний матеріал викладено відповідно до вимог. Практичне завдання виконано взагалі правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка „задовільно”. Теоретичні запитання розкрито повністю, проте при викладанні програмного матеріалу допущені незначні помилки. При виконанні практичних завдань без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, припускається помилок.

Оцінка „задовільно (достатньо)”. Теоретичні питання розкрито неповністю, із суттєвими помилками. При виконанні практичного завдання студент припускається значної кількості помилок і зіштовхується зі значними труднощами.

Оцінка „незадовільно”. Теоретичні питання нерозкриті. Студент не може виконати практичні завдання, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні.

Оцінка „незадовільно”. Теоретичні питання нерозкриті. Студент не може виконати практичні завдання.

Шкала перерахунку оцінок результатів контролю знань студентів

Оцінка за національною шкалою	Визначення назви за шкалою ECTS	ECTS оцінка	% набраних балів
ВІДМІННО	Відмінно – відмінне виконання лише з незначними помилками	A	більше 90 – 100
ДОБРЕ	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	B	більше 80 – 90 включно
	Добре – загалом правильна робота з певною кількістю грубих помилок	C	більше 70 – 80 включно
ЗАДОВІЛЬНО	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	більше 60 – 70 включно
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	E	більше 50 – 60 включно
НЕЗАДОВІЛЬНО	Незадовільно* – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти тест	FX	більше 25 – 50 включно
	Незадовільно** – необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням змістового модуля	F	від 0 – 25 включно

* З можливістю повторного складання

** З обов'язковим повторним курсом

Порядок, методи й критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів заочного факультету відбувається за 4-х бальною системою.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ 1. „ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ”

1. Виникнення і розвиток економічної теорії.
2. Предмет економічної теорії.
3. Економічні категорії, закони і принципи.
4. Функції економічної теорії.
5. Методи пізнання соціально-економічних процесів.
6. Економічні потреби суспільства, їхня суть і структура.
7. Корисність. Закон спадної граничної корисності.

8. Економічний закон зростання потреб.
9. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація.
10. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.
11. Періодизація суспільного розвитку.
12. Економічна система: сутність, типи, структурні елементи.
13. Власність: сутність, типи та роль в економічній системі.
14. Місце і роль людини в економічній системі.
15. Сутність і структура суспільного виробництва.
16. Основні фактори суспільного виробництва.
17. Ефективність виробництва та її економічні та соціальні показники.
18. Форми організації суспільного виробництва.
19. Економічні та неекономічні блага. Товар та його властивості.
20. Альтернативні теорії вартості.
21. Закон вартості, його сутність і функції.
22. Концепції виникнення грошей.
23. Функції грошей.
24. Закони грошового обігу.
25. Грошова система.
26. Інфляція: сутність, види, наслідки.
27. Ринкове господарство. Риси, структура та функції ринку.
28. Основні суб'єкти ринкової економіки.
29. Держава як суб'єкт ринкового господарства.
30. Попит і пропозиція як елементи ринку.
31. Капітал як економічна категорія товарного виробництва.
32. Витрати виробництва: сутність і класифікація.
33. Економічна природа прибутку.
34. Кругообіг і обіг промислового капіталу.
35. Амортизація та відтворення основного капіталу.
36. Особливості функціонування торговельного та позичкового капіталу.
37. Інфраструктура ринку.
38. Сутність, функції та види конкуренції.
39. Природа виникнення монополізму.
40. Аграрні відносини, їхній зміст і особливості.
41. Земельна рента, її сутність, види і механізм утворення.
42. Ринок земельних ресурсів. Ціна землі.
43. Агропромислова інтеграція й агропромисловий комплекс.
44. Державна політика регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва.
45. Сутність і закономірності еволюційного переходу економічної системи до наступного типу.
46. Зміст та основні риси перехідних економічних систем.
47. Передумови переходу економіки постсоціалістичних країн до ринкових відносин.
48. Концепції переходу постсоціалістичних країн до ринкової економіки.
49. Основні напрямки формування сучасних ринкових відносин. Інституційні й економічні перетворення.
50. Підприємство, фірма як основна ланка ринкової трансформації економіки країни.
51. Основні напрямки ринкової трансформації економіки України.
52. Роздержавлення і приватизація як основа ринкових перетворень економіки.
53. Структурна перебудова економіки.

54. Реформування фінансово-податкової та грошово-кредитної систем.
55. Шляхи входження України в світове господарство.
56. Економічна теорія як підґрунтя економічної політики.
57. Економічна роль держави.
58. Політика державного регулювання економіки.
59. Фінансово-грошова система.
60. Податково-бюджетна політика держави.
61. Грошово-кредитна політика держави.
62. Відтворення й економічне зростання на макрорівні.
63. Показники макроекономічного рівня господарювання.
64. Економічна рівновага і циклічність суспільного виробництва.
65. Система розподілу доходів.
66. Зайнятість і ринок праці.
67. Сутність світового господарства, його структура і суперечності.
68. Економічні аспекти глобальних проблем.
69. Традиційні та стратегічні МЕВ. Платіжний баланс.
70. Зовнішньоекономічні відносини і проблеми інтеграції України у світове господарство.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ 2 «МАКРОЕКОНОМІКА»

1. Поняття макроекономіки, її виникнення та еволюція як головної частини економічної теорії.
2. Сутність суперечності між суспільними потребами й економічними ресурсами.
3. Сутність кривої виробничих можливостей економічної системи.
4. Основні макроекономічні цілі.
5. Змішана економічна система як об'єкт дослідження макроекономіки.
6. Завдання й інструментарій макроекономічної політики.
7. Система національних рахунків – нормативна база макроекономічного рахівництва.
8. Методологічні принципи розробки системи національних рахунків.
9. Основні макроекономічні показники в системі національних рахунків.
10. Валовий внутрішній (національний) продукт і методи його підрахунку.
11. Номінальний і реальний валовий внутрішній (національний) продукт. Сутність дефлятора ВВП.
12. Сутність різних співвідношень між валовими інвестиціями й амортизаційними відрахуваннями.
13. Методика розрахунку показників особистого (отриманого) доходу і доходу кінцевого використання.
14. Методика формування показника чистого економічного добробуту.
15. Сутність циклічного розвитку ринкової економіки та його причини.
16. Фази економічного циклу та їхні особливості.
17. Основні види відхилень ринкової економіки від стану рівноваги.
18. Сутність понять "зайнятість" і "безробіття". Формула, за якою розраховується показник чисельності безробітних.
19. Види безробіття та їхні відмінності. Поняття "природний рівень безробіття".
20. Розрахунок рівня безробіття і показника "відставання обсягу ВВП (ВНП)".
21. Сутність закону Оукена й визначення втрат економіки від циклічного безробіття.
22. Поняття інфляції та її види. Формула, за якою розраховується рівень інфляції.
23. Методика визначення динаміки інфляційного процесу, розрахунок показника "темп інфляції".

24. Сутність понять "інфляція попиту" та "інфляція витрат".
 25. Соціально-економічні наслідки неконтрольованої інфляції.
 26. Вплив інфляції на обсяг валового внутрішнього (національного) продукту.
- Сутність стагфляції.
27. Головні концепції антиінфляційних (адаптаційних) заходів держави.
 28. Сутність запровадження державою рестриктивної політики з метою зниження інфляції.
 29. Сутність макроекономічного кругообігу в умовах ринкової економіки.
 30. Модель взаємодії суб'єктів ринкової економіки, включаючи уряд країни.
 31. Сутність сукупного попиту та його крива.
 32. Нецінові фактори сукупного попиту.
 33. Сукупна пропозиція та її крива.
 34. Нецінові фактори сукупної пропозиції.
 35. "Сукупний попит – сукупна пропозиція" як модель економічної рівноваги.
 36. Механізм досягнення рівноваги в економіці на окремих відрізках кривої сукупної пропозиції.
 37. Споживання та заощадження як функції доходу. Графіки споживання та заощадження.
 38. Класичний погляд на функціонування ринкової економіки.
 39. Кейнсіанська революція в макроекономіці: сукупний попит визначає обсяг виробництва.
 40. Середня схильність до споживання та заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження.
 41. Характеристика співвідношення між обсягом інвестицій і функцією споживання та рівнем доходу: сутність діагонального хреста Самуельсона.
 42. Взаємозалежності між рухом інвестицій і доходу: мультиплікативний ефект.
 43. Пояснення рівноважного рівня виробництва методом зіставлення сукупних витрат і обсягу виробництва.
 44. Пояснення рівноважного рівня виробництва методом вилучень та ін'єкцій.
 45. Зовнішня торгівля і рівноважний обсяг виробництва.
 46. Роль держави у змішаній економіці.
 47. Основні розбіжності в поглядах кейнсіанців і монетаристів на макроекономічну рівновагу.
 48. Альтернативні теорії макроекономічного регулювання (монетаристська теорія, теорія раціональних очікувань і теорія економіки пропозиції).
 49. Сутність фіскальної політики та її види. Крива Лаффера.
 50. Ринок грошей: пропозиція та попит на них. Сутність рівноваги на грошовому ринку.
 51. Міжнародні економічні відносини та теорія порівняльних переваг.
 52. Валютний ринок і валютні курси.
 53. Платіжний баланс і його структура.
 54. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
 55. Ринок праці, попит і пропозиція на ньому.
 56. Державне регулювання зайнятості населення. Зв'язок безробіття з інфляцією.
- Крива Філіпса та висновки для політики зайнятості.
57. Проблема нерівності в розподілі доходів. Крива Лоренца.
 58. Державна система соціального захисту населення.
 59. Економічне зростання та його державне регулювання.
 60. Основні моделі прогнозування економічного зростання.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ ДО РОЗДІЛУ 3 «МІКРОЕКОНОМІКА»

1. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору.
2. Предмет і функції мікроекономіки.
3. Методологічні засоби та принципи мікроекономіки.
4. Свобода вибору та суверенітет споживача.
5. Загальна та гранична корисність. Обґрунтування закону попиту.
6. Закони Госсена, їхнє значення в теорії споживання.
7. Поняття рівноваги споживача. Припущення в теорії споживання.
8. Функція корисності, її модифікація.
9. Кардиналістський (кількісний) підхід до визначення рівноваги споживача.
10. Ординалістська (порядкова) теорія корисності.
11. Криві байдужості. Карта байдужості. Властивості кривих байдужості.
12. Бюджетна лінія, її рівняння та використання для визначення рівноваги споживача.
13. Реакція споживача на зміни доходу та цін. Криві Енгеля.
14. Ефект доходу й ефект заміщення. Парадокс Гіффена.
15. Попит (логічне, аналітичне та графічне пояснення). Закон попиту та його фактори.
16. Еластичність попиту. Фактори та ступені еластичності попиту.
17. Коефіцієнти еластичності попиту. Методика їх обчислення.
18. Ринковий попит: поняття, методика визначення.
19. Виробництво та виробнича функція.
20. Закон спадної граничної продуктивності.
21. Заміщення факторів виробництва. Віддача від масштабу.
22. Функція витрат і рівновага виробника.
23. Витрати виробництва у короткостроковому періоді.
24. Витрати виробництва у довгостроковому періоді.
25. Закон спадної віддачі та динаміка витрат.
26. Виробнича функція. Ізокванта виробничої функції.
27. Ізокоста виробничої функції. Карта ізокост. Спільний графік однакового продукту й однакових витрат.
28. Загальний, середній, граничний продукт (логічне та графічне пояснення).
29. Пропозиція. Крива пропозиції. Фактори пропозиції. Закон пропозиції.
30. Ринкова пропозиція: поняття, методика визначення.
31. Еластичність пропозиції, її фактори та коефіцієнт.
32. Ринкова структура: поняття та класифікація.
33. Загальна характеристика ринку досконалої (чистої) конкуренції, її ознаки й умови.
34. Рівновага конкурентної фірми у короткостроковому періоді.
35. Визначення рівня виробництва, за яким конкурентна фірма отримує максимальний прибуток (Принцип співставлення TR та TC ; принцип співставлення MR та MC).
36. Доцільність продовження або припинення виробництва для конкурентної фірми у короткостроковому періоді.
37. Довгострокова рівновага конкурентної фірми.
38. Чиста конкуренція та ефективність.
39. Ознаки й умови чистої монополії.
40. Чиста монополія у короткостроковому періоді.
41. Оптимум монополії у довгостроковому періоді.
42. Дискримінаційна поведінка монополії.
43. Економічні наслідки монополізму.

44. Характеристика ринку монополістичної конкуренції.
45. Диференціація продукту. Фактори диференціації.
46. Аналіз поведінки фірми у короткостроковому періоді за монополістичної конкуренції.
47. Монополістична конкуренція у довгостроковому періоді.
48. Монополістична конкуренція та ефективність.
49. Олігополія: сутність, основні риси.
50. Кількісні методи оцінки ринкової структури (коефіцієнт концентрації, Н-індекс, індекс Лінда, індекс Лернера та ін.).
51. Основні моделі олігопольної поведінки.
52. Оцінка економічної ефективності олігополії.
53. Ринок факторів виробництва. Утворення похідного попиту.
54. Теорія граничної продуктивності та попит на ресурси.
55. Зміни у попиті на ресурси. Еластичність попиту на ресурси. Оптимальне співвідношення ресурсів.
56. Ціноутворення на ринку ресурсів (визначення заробітної плати, економічної ренти)
57. Ціноутворення на ринку ресурсів (визначення позичкового процента, підприємницького доходу).
58. Ринкова рівновага, її сталість і механізм відновлення. Вплив податків і субсидій на стан рівноваги.
59. Зовнішні ефекти та зовнішні витрати. Суспільні блага й ефективність.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антимонопольна діяльність : підруч. / за ред. В. Д. Лагутіна – К. : КНТЕУ, 2005. – 580 с.
2. Базилевич В. Д. Макроекономіка : підруч. / за ред. В. Д. Базилевича, К. С. Базилевич, Л. О. Баластрик. – К. : Атіка, 2009. – 368 с.
3. Базилевич В. Д. Мікроекономіка : підруч. / В. Д. Базилевич.- К. : Знання, 2007 – 677 с.
4. Гальперин В. М. Микроэкономика : учеб. в 2-х частях. / В. М. Гальперин, С. М. Игнатьев, В. И. Моргунов.- СПб. : Питер, 2001. – 560 с.
5. Економічна теорія. Політекономія : підруч. / за ред. В. Д. Базилевича / В. Д. Базилевич, В. М. Попов, К. С. Базилевич, Н. І. Гражевська. – 7-ме вид., стер. – К.: Знання – Прес, 2008. – 719 с.
6. Задоя А. О. Мікроекономіка: курс лекцій та вправи / А. О. Задоя. - К. : Знання, 2002. – 211 с.
7. Калінченко О. В. Мікроекономіка: навч. - метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Калінченко, Л. М. Березіна. – К. : Центр навч. л-ри, 2008. – 472 с.
8. Костюк В. С. Економічна теорія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. – К. : Центр навч. л-ри, 2009. – 282 с.
9. Лагутін В. Д. Бюджетна та монетарна політика: координація в трансформаційній економіці / В. Д. Лагутін. – К. : КНТЕУ, 2007. – 247 с.
10. Мазараки А. А. Торговля. Деньги. Менталитет / А. А. Мазараки. – К. : Книга, 2006. – 631 с.
11. Макконнелл К. Экономикс. Принципы, проблемы и политика / К. Макконнелл, С. Брю. – М. :Инфра, 2000. – Том 2. – 400 с.
12. Макроекономіка навч. посібник / За заг. ред. В. П. Решетило. – Харків, ХНАМГ 2009. – 290 с.

13. Макроекономіка та макроекономічна політика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. Ф. Мельник, Т. Л. Желюк, О. В. Дугопольський, О. В. Панухник. – К. : Знання, 2008. – 699 с.
14. Косік А. Ф. Мікроекономіка : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. Ф. Косік, Г. Є. Гронтковська. – К. : Центр навч. л-ри, 2008. – 436 с.
15. Никифоров А. А. Макроэкономика: научные школы, концепции, экономическая политика : учеб. пособие / А. А. Никифоров, О. Н. Антипина, Н. А. Маклашевская. – М. : Дело и Сервис, 2008. – 543 с.
16. Нуреев Р. М. Курс микроэкономики : учеб. для вузов. – 2-е изд. – М. : Норма, 2005. – 560 с.
17. Решетило В.П. Макроекономіка: навч. посібник з грифом МОН України. / В.П. Решетило, Г. В. Стадник, І.А. Островський. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 364с.
18. Решетило В.П. Основи економічної теорії. Конспект лекцій (для студентів 1 курсу денної та 2 курсу заочної форми навчання напряму підготовки: 6.070101 – «Транспортні технології»): конспект лекцій / В.П. Решетило, С.І. Рибак. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 136 с.
19. Решетило В. П., Мікроекономіка: навч. посібник. / В.П. Решетило, Г. В. Стадник, С. Б. Тимофієва – Х.: ХНАМГ, 2010. – 267 с.
20. Решетило В.П. Історія економіки та економічної думки: навч. посібник. / Г. В.П. Решетило, В. Стадник, С.І. Штефан. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 267 с.
21. Решетило В.П. Національна економіка: навч. посібник з грифом МОН України / В.П. Решетило, Г. В. Стадник, А.О. Москвіна. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 352 с.
22. Решетило В.П. Практикум з курсу макроекономіка (основні поняття, тести, завдання, проблеми, література)/ В.П. Решетило, – Х.ХНАМГ, 2007.- 62 с.
23. Решетило В.П. Тексти лекцій з дисципліни «Основи економічної теорії» (для студентів денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент») / В.П. Решетило, О.Ю. Єгорова, Ю.В. Федотова. – Х.:ХНАМГ, 2011. – 135 с.
24. Селищев А. С. Микроэкономика : учеб. для вузов / А. С. Селищев – СПб.: Питер, 2005. – 466 с.
25. Селищев А. С. Практикум по микроэкономике /А. С. Селищев. – СПб.: Питер, 2006. – 208 с.
26. Тимофієва С. Б. Тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів з модуля «Мікроекономіка». Тестові завдання за змістовими модулями для студентів усіх форм навчання напрямів підготовки «Економіка підприємства» та «Облік і аудит» / С. Б. Тимофієва, Г. В Стадник. – Х.: ХНАМГ, 2007. – с.
27. Ястремський О., Гриценко О. Основи мікроекономіки. Вид. 2-е, перероб. і допов.– К. : Знання – Прес, 2007. – 578 с.
28. Цифровой репозиторий ХНАМГ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eprints.ksame.kharkov.ua>
29. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.president.gov.ua
30. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.kmu.gov.ua
31. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.rada.gov.ua
32. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.me.gov.ua

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки
до проведення практичних занять,
виконання розрахунково-графічних робіт та організації самостійної роботи
студентів з дисципліни
«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»
(для студентів 1 та 2 курсів денної і заочної форм навчання за напрямом
підготовки 6.140103 «Туризм»)

Укладачі **Решетило** Валентина Петрівна,
Єгорова Ольга Юріївна

Відповідальний за випуск *С. Б. Тимофієва*

Редактор *С. В. Тимощук*

Комп'ютерне верстання *К. А. Алексанян*

План 2011; поз. 321 М

Підп. до друку 01.11.2011
Друк на різнографі
Зам. №

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 7.8
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства
вул. Революції, Харків, 12, 61002,
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4064 від 12.052011 р.